

1 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden

Andre vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 19 april inkommit.

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2012/13:398

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:398 Bedömningen av tillståndet i svensk ekonomi

av Fredrik Olovsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 4 juni 2013.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 13 maj 2013

Finansdepartementet

Anders Borg (M)

Enligt uppdrag

Rikard Jermsten

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2012/13:400

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:400 Arbetslösheten i Sverige

av Monica Green (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 4 juni 2013.

Prot. 2012/13:105
15 maj

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 13 maj 2013
Finansdepartementet
Anders Borg (M)
Enligt uppdrag
Rikard Jermsten
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2012/13:401

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:401 Matchningsproblem och otillräckliga drivkrafter

av Monica Green (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 4 juni 2013.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 13 maj 2013
Finansdepartementet
Anders Borg (M)
Enligt uppdrag
Rikard Jermsten
Expeditions- och rättschef

3 § Anmälan om inkomsten granskningsrapport från Riksrevisionen

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport inkommit från Riksrevisionen:

RiR 2013:6 Ungdomars väg till arbete – individuellt stöd och matchning mot arbetsgivare

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motioner
2012/13:N13 och N14 till näringsutskottet

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Utbildningsutskottets betänkanden 2012/13:UbU13 och UbU14
Trafikutskottets betänkanden 2012/13:TU14–TU16
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2012/13:AU9

Föredrogs utrikesutskottets utlåtande 2012/13:UU18
Granskning av kommissionens meddelande om ett ramverk för global utveckling efter 2015 (KOM(2013) 92).

Granskning av kommissionens meddelande om ett ramverk för global utveckling efter 2015

Anf. 1 KENNETH G FORSLUND (S):

Herr talman! Denna debatt är kanske lite annorlunda. De flesta debatter här i kammaren brukar handla om att vi är oeniga om någonting, men när det kommer till de här frågorna råder en bred samsyn, vilket också märks i detta betänkande genom att det inte finns någon reservation. Det finns alltså en bred politisk enighet i Sveriges riksdag, och det finns anledning till det, för det här gäller frågor om FN:s millenniemål, frågor där Sverige traditionellt har väldigt starka och internationellt välkända åsikter. Det är säkert också en del av bakgrunden till att Sveriges biståndsmminister Gunilla Carlsson ingår i FN:s högnivåpanel. Om jag har räknat rätt är hon just nu i denna stund på möte med denna högnivåpanel i New York.

Det som det handlar om här är vad EU ska ha för förhandlingsposition i framtiden i det fortsatta arbetet med att forma de nya millenniemålen. Den här EU-processen pågår för fullt. Som i alla processer, i synnerhet EU-processer, är det en lång resa, och man kan undra när i processen man ska försöka påverka. Så här långt har processen främst pågått i EU:s olika institutioner, huvudsakligen nere i Bryssel. Men nu går det in i ett nytt skede, och det blir mer en fråga för de olika medlemsstaterna och regeringarna i EU att förhandla vidare om vad som ska bli EU:s förhandlingsposition.

Det är naturligtvis en styrka om EU har en gemensam uppfattning i frågor om utrikespolitik och biståndspolitik. Men enighet i EU får inte bli ett självändamål. Det är viktigt att man också är enig om bra ståndpunkter. Och även om man blir enig om de ståndpunkterna kan det finnas anledning att i vissa fall välja att gå före och gå längre än den gemensamma EU-ståndpunkten för att driva på debatten och den globala processen. Där tror jag att Sverige har en viktig roll att spela, en roll som också välkomnas av andra medlemsstater inom EU.

Det handlar kanske framför allt om vad jag tycker är traditionella svenska ståndpunkter om vikten av att arbeta med jämställdhet, hbt-rättigheter och SRHR-frågor, sådant som finns med i diskussionerna om millenniemålen. Det är frågor där Sverige är internationellt känt för att ligga långt framme, ha goda resultat självt och även vara pådrivande i den globala utvecklingen. Det ska vi inte skämmas för eller glömma bort, och det ska vi inte suddas bort för att bli eniga i EU, utan vi ska se vår roll. Vid lämpliga tillfällen ska vi vara beredda att spela solo i orkestern om det tjänar frågorna.

Det är viktigt att den agenda som till slut blir resultatet, det som jag kallar de nya millenniemålen efter 2015, blir en integrerad agenda för ett gott liv, där en viktig utgångspunkt är respekten för mänskliga rättigheter och att det här ska ske inom vad vår planet tål ekologiskt. Det handlar om

att hålla ihop utvecklingsfrågor och miljöfrågor. Det är inte antingen eller, utan både och.

Jag tror att Sverige har en viktig roll att spela. Den 4 juni kommer biståndsminister Gunilla Carlsson att presentera FN:s högnivåpanels resultat. Det blir naturligtvis väldigt spännande att ta del av det och förhålla sig till det som socialdemokrat och biståndspolitisk talesperson. Men innan vi kommit så långt ska vi nästa vecka här i riksdagen ha ett samråd med biståndsministern inför det EU-ministerrådsmöte som samlar biståndsministrarna och där slutligen EU:s ståndpunkt och förhandlingsbud ska fastställas.

Vi är i början av processen. Det är en spännande process som har alla möjligheter att leda till någonting gott. Det är viktigt att hålla fokus på den långsiktiga utvecklingen, att inte falla för frestelsen att formulera kortsiktiga och enkelt mätbara mål utan inse att vi har kommit långt med de tidigare millenniemålen. Vi har åstadkommit en hel del resultat, men väldigt mycket finns kvar att göra, och det som finns kvar att göra är sannolikt i många avseenden svårare än det som vi redan har gjort.

Jag ser fram emot en fortsatt process och diskussion, inte bara här i dag utan även under åren som kommer, kring FN:s framtida millenniemål om hur fattigdomen ska kunna utrotas i världen och hur alla människor i hela världen ska kunna leva i frihet, demokrati och en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i utlåtandet.

I detta anförande instämde Désirée Liljevall (S).

Anf. 2 CHRISTIAN HOLM (M):

Herr talman! Jag tackar Kenneth G Forslund för hans anförande och hälsar åhörarna på läktaren välkomna, liksom dem som sitter framför tv:n hemma och tittar på denna spännande debatt. Det är en viktig debatt, även om vi som Kenneth G Forslund sade är eniga i utrikesutskottet om de här frågorna. Jag tror att det är en styrka för Sveriges riksdag och för Sverige att vi så långt som möjligt har denna enighet, för detta handlar om att driva frågor som partiöverskridande väldigt ofta är starka värdefrågor för oss svenska parlamentariker.

Utrikesutskottets utlåtande UU18, som debatteras här i dag, *Granskning av kommissionens meddelande om ett ramverk för global utveckling efter 2015*, är viktigt för den framtida utvecklingsagendan. Vi debatterar kommissionens meddelande *Ett anständigt liv för alla: Att avskaffa fattigdom och ge världen en hållbar framtid*. Det här innebär både fattigdomsbekämpning och klimat- och miljöfrågor.

Tanken är att vi ska ge vår syn på de ingångsvärden EU i sin tur ska ha inför kommande förhandlingar i FN när det gäller global utveckling efter år 2015 och att EU då ska ha ett gemensamt ramverk inför dessa förhandlingar.

Det är viktigt att EU har en stark och gemensam röst. Från svensk sida vill vi givetvis att EU-rösten så långt som möjligt ska representera våra svenska värderingar och prioriteringar och att vår politik präglar EU:s politik i så stor utsträckning som möjligt. I de förhandlingar som kommer att ske inom FN är EU bara en av många stora förhandlingsparter. Men EU är en stor förhandlingspart med över 500 miljoner, det vill

säga mer än en halv miljard, invånare och har en viss tyngd. Kan vi vara med i den diskussion vi har här i dag med den enighet vi har i Sveriges riksdag och kunna sätta en större prägel på det arbetet kan vi göra skillnad.

Herr talman! I stort är vår uppfattning att det utlåtande som föreslås av kommissionen är positivt. Det är positivt att man tar fram vissa grundläggande principer. Däremot kan det vara lite för tidigt att redan i dag komma med konkreta förslag till mål i processen. EU ska vara med och bidra till att forma den dagordning som ska ligga till grund för framtida diskussioner. Men vi ska samtidigt inte föregripa hela förhandlingsprocessen. Att kommissionen föreslår de för Sverige så viktiga principerna om mänskliga rättigheter, god samhällsstyrning med rättsstatsprincip med mera, jämställdhet och andra principer välkomnas och stöds självklart av oss.

Vad gör då Sverige, och vilka frågor driver vi inom EU? Vi anser att översynen av millenniemålen och framtagandet av hållbarhetsmål ska föras samman och bör mynna ut i ett ramverk. Vi vill ha ett integrerat ramverk med en uppsättning universella mål som omfattar de tre dimensionerna för hållbar utveckling. Det är den sociala, den ekonomiska men också den miljömässiga.

Sverige verkar inom EU för att en rad rådslutsatser ska bli verklighet och att EU i detta skede ska ha en så flexibel position som möjligt och ett lyssnande förhållningssätt. Vi vill gärna se ett antal mål som är universella men också relevanta för alla länder. Dessa mål ska vara utformade på ett sådant sätt att de är operativa på nationell nivå.

Vi måste givetvis ta lärdom av den tid som gått sedan millenniemålen fastställdes och jobba vidare med det vi har påbörjat. Det är samtidigt viktigt att poängtera varje lands eget ansvar i genomförandeprocessen.

Från vår sida är det angeläget att arbetet med millenniemålen fortgår. Många länder är långt ifrån att uppfylla alla åtta millenniemål. Det gäller i synnerhet konflikttrabbade länder och sviktande stater där man kanske är långt ifrån att uppnå något av målen.

Sverige fortsätter att fokusera främst på millenniemålen 4 och 5, det vill säga om minskad barnadödlighet och mödradödlighet, och millenniemål 7 om miljömässig hållbarhet. Det kommande ramverket bör sända signaler om en vision av välbefinnande, säkerhet och välfärd för alla och fortsatt bygga på fattiga människors perspektiv.

Demokratisk samhällsstyrning, rättsstatsprincipen, fred och säkerhet och jämställdhet är viktigt för att uppnå inkluderande hållbar utveckling. Sverige och förhoppningsvis också EU kommer att driva att god samhällsstyrning, mänskliga rättigheter och jämställdhet ska vara grundpelare i den framtida agendan för global utveckling.

Millenniedeklarationen och därmed respekten för mänskliga rättigheter bör stå som grund för den framtida dagordningen. Det innebär att vi bör ha en bred och omfattande ansats som inkluderar alla grupper och alla typer av rättigheter, inklusive de rättigheter som för vissa länder är kontroversiella men för Sverige väldigt viktiga, som rätten till sexuell och reproduktiv hälsa, kvinnors rättigheter och hbt-personers rättigheter. Det är även viktigt att man tar in perspektivet med personer som exempelvis lever med funktionshinder. Mänskliga rättigheter omfattar alla.

Herr talman! Sammanfattningsvis kan vi kortfattat säga att Sverige i allt väsentligt är positivt till det som presenteras av EU-kommissionen. Men vi vill trycka lite extra på de viktiga frågor som gäller mänskliga rättigheter och demokrati, SRHR-frågorna och också miljö- och klimatfrågorna. Jag avslutar med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 3 CHRISTER WINBÄCK (FP):

Herr talman! Om kvinnor i u-länder inte kan välja sina lagstiftare blir det inga satsningar på mödravård. Om yttrandefriheten förtrycks kan folkrörelserna inte förändra attityden till aids. Om makten ärvs från far till son blir kampen för det egna maktinnehavet viktigare än folkets väl och landets utveckling.

Demokrati är grunden för fortsatt utveckling och möjlighet för ett land att självt kunna forma sin framtid. Det är därför Folkpartiet vill att demokrati ska vara ett av huvudmålen för global utveckling. Dagens debatt handlar om EU:s ingångsvärden inför de kommande förhandlingarna i FN om global utveckling efter 2015.

Global utveckling handlar inte bara om hur man ska se till att ingen lider brist på mat, vatten och tak över huvudet. Att vara fattig innebär också att lida brist på makt och valmöjligheter.

Demokrati och frihet är det viktigaste verktyget för att bekämpa fattigdom och skapa utveckling. Demokrati skapar också stabilitet och säkerhet i världen. Som liberaler kan vi aldrig acceptera ofriheten, förtrycket, diskrimineringen och lidandet.

Demokrati är en hörnsten för en långsiktig utveckling som ökar människors möjlighet att försörja sig. Det framhålls i utskottsbetänkandet att ramverket bör inriktas på utrotning av fattigdom i alla dess dimensioner, var den än finns, och att främja välbefinnande för alla människor.

Det är gott så, men det finns hinder på vägen. Utskottet pekar på att särskild hänsyn bör tas till konfliktdrabbade länder och sviktande stater. En och en halv miljard människor lever i konfliktdrabbade länder och sviktande stater som inte har uppnått millenniemålen.

Varför då? En av orsakerna är väpnat våld som underminerar möjligheterna till utveckling. Frihet från våld i alla former måste därför vara en viktig beståndsdel för arbetet framöver.

Utskottet framhåller att hotet om en okontrollerad spridning av små och lätta vapen måste tas på stort allvar och att gränsöverskridande okontrollerad vapenhandel kräver särskild uppmärksamhet.

Det finns ett nära samband mellan säkerhet och utveckling. Förtryck, konflikter och humanitära kriser gör att utveckling bromsar upp och stannar av. Ett land som plågas av strider, konflikter, kriminalitet och väpnat våld har inte samma förutsättningar att skapa utveckling och välbefinnande för sina medborgare.

Väpnat våld innebär också en stor belastning för hälso- och sjukvård och kostar mycket pengar. Dessutom drabbas offrens familjer av ökade kostnader, minskade inkomster och i vissa fall även av social marginalisering.

Konsekvenserna av väpnat våld stannar inte vid de omedelbara och uppenbara i form av spilda liv, bestående men och handikapp och långt-

gående psykiska trauman. Våldet kan också leda till långtgående konsekvenser för samhället.

En stor spridning av handeldvapen skapar i sig osäkerhet, reell såväl som upplevd. Det i sin tur skapar tryck på ökade kostnader för polis och rättssystem. I de fall staten inte klarar av att möta behoven av ökad säkerhet skapas andra lösningar för att försvara liv och egendom för att möta behoven, med risker att underminera staters våldsmonopol samt principen om säkerhet som en medborgerlig rättighet.

Väpnat våld inverkar också på staters produktivitet, såtillvida att majoriteten av offren kommer från den unga och produktiva delen av befolkningen och reducerar dessas möjligheter till produktivt arbete. Den minskade livskvalitet och ökade osäkerhet som följer av väpnat våld kan också inverka negativt på den privata investeringsviljan.

Totalt sett underminerar väpnat våld möjligheterna till utveckling och är därför ett direkt hinder för uppfyllelsen av millenniemålen – både dagens och morgondagens. I FN:s program för utveckling, UNDP, uppskattas den totala kostnaden för väpnat våld enbart i de länder som befinner sig utanför konflikt uppgå till 163 miljarder dollar årligen.

Men väpnat våld underminerar inte bara samhällets möjligheter till utveckling. Som en del av organiserad kriminalitet uttrycker våldet ett misslyckande från samhället när det gäller att erbjuda säkerhet. Det utgör ett hot mot den sociala sammanhållningen och riskerar i vissa fall också att bidra till subkulturer av straffrihet och maffialiknande säkerhetsarrangemang.

I samhällen drabbade av väpnat konflikt är konsekvenserna ännu djupare med flyktingproblematik, raserad infrastruktur och kollektiva psykologiska trauman där vägen till försoning kan upplevas som mycket lång. I dessa sammanhang utgör det väpnade våldet ett hinder även för humanitärt bistånd. Det utgör också ett direkt hot mot biståndsarbetare och medverkar till att biståndsmedel måste användas till säkerhetsarrangemang och till att mildra de omedelbara konsekvenserna av våldet snarare än till utveckling.

Herr talman! Det är därför Sverige som en stor biståndsgivare måste se till att kampen mot den okontrollerade spridningen av små och lätta vapen fortsätter och intensifieras så att de mål som ställs upp och de medel som satsas ska få avsedd effekt och bidra till utvecklingen i världen. När det gäller den globala utvecklingen efter 2015 bör man ta fasta på alla länders ansvar för att bidra till en hållbar utveckling.

Oppositionen kommer naturligtvis att kritisera oss för vad vi glömt eller på några korta minuter inte har fått med här. Det innebär inte att det inte arbetas med FN:s resolutioner om kvinnors rättigheter, främjandet av jämställdhet och kvinnors roll i utveckling och rätt till fria och säkra aborter. Det innebär inte heller att frågor om mänskliga rättigheter, miljö och klimat, SRHR-frågor och hbtq i alla former är bortglömda. Tvärtom ligger fokus mycket på att dessa frågor ska finnas och finnas med som en naturlig del av allt utvecklingsarbete. Men denna gång koncentrerar jag mig på frågor som gäller våld, vapenkontroll och nedrustning.

Anf. 4 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Christer Winbäck, och jag kan omedelbart lugna honom: Jag tänker inte utdela all den kritik som han alldeles nyss

förutspådde skulle komma. Det finns säkert tillfällen då vi kan kritisera regeringssidan också på detta område. Men låt oss göra det en annan gång; i det här fallet är vi till den allra största delen överens.

Jag tycker att Christer Winbäck på ett mycket förtjänstfullt sätt pekar på hur våld, krig och förtryck mycket allvarligt hindrar utveckling. Jag blir nyfiken när han säger att det måste finnas krav på demokrati. Jag undrar hur vi ska tolka detta. Är det först demokrati och sedan utveckling och bistånd? Är det så vi ska tolka det? Eller kan vi vara överens om att utveckling kan leda till demokratisering som kan leda till ökad utveckling som kan leda till ännu mer ökad demokratisering som leder till ännu mer utveckling och så vidare? Eller tycker Folkpartiet att det är antingen eller – det måste först vara demokrati, och sedan kan vi jobba med utveckling och bistånd till de länder som behöver det?

Anf. 5 CHRISTER WINBÄCK (FP) replik:

Herr talman! Jag håller med om det som Kenneth G Forslund säger. Självfallet går dessa saker hand i hand. Utveckling leder till demokrati som leder till fortsatt utveckling. Men det är viktigt att känna att demokratidelen inte glöms bort. Om man bara använder utvecklingsparametrarna, så som vi ibland diskuterar här i kammaren, och glömmmer bort demokratin blir det inte en hållbar utveckling på sikt. Det är viktigt att demokratin finns med som en viktig hörnsten, som jag sade.

Anf. 6 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Herr talman! Då kan jag konstatera att vi verkligen förefaller vara så överens som utlåtandet ger uttryck för när det inte finns några reservationer. Det gläder mig.

Det finns länder – stora sådana, dessutom – där det sker en stark utveckling men där demokratin absolut inte utvecklas. Jag tänker naturligtvis framför allt på Kina. Jag tycker att det är viktigt att vi jobbar med att skapa också en demokratisk utveckling i Kina och i liknande länder. Det handlar inte bara om en ekonomisk och möjligen social utveckling som finns där.

Anf. 7 CHRISTER WINBÄCK (FP) replik:

Herr talman! Det finns även länder i vårt närområde där man kan fundera på hur demokratin ska förbättras för att det ska leda till en bättre utveckling för den enskilda medborgaren. Det handlar inte bara om de länder där vi i dag är involverade i biståndsaktiviteter och annat. Det finns mycket att göra.

Jag tycker fortfarande att det är viktigt att demokratin ska ses som en hörnsten i allt utvecklingsarbete vi gör. Precis som Kenneth G Forslund påpekar går det hand i hand, och det ena leder till det andra. Men allt måste vara med på tåget.

Anf. 8 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Detta är ett betänkande som har stor enighet i utskottet. Egentligen är det inte heller ett betänkande utan ett utlåtande, herr talman, och ett utlåtande handlar om att vi från kammarens sida i ett tidigt

skede ska kunna diskutera vad som händer i EU. Vi ska vara med och ge riktlinjer och kunna diskutera dessa riktlinjer för EU:s fortsatta arbete.

Detta är ett viktigt område för EU:s fortsatta arbete. Det handlar om ramverket för global utveckling post-2015, efter 2015. Det gäller EU:s ingångsvärden inför de kommande förhandlingarna, som kommer att bli tuffa och som kommer att kräva god vilja från många parter – också från EU – för att vi ska kunna samla världen till nya mål för vår utveckling.

Grunden för detta är att vi alla har sett att den enighet vi kunde nå när det gäller millenniemålen för 2015 ändå har haft en stor betydelse för att man ska kunna samla världens resurser i några huvudstråk. Det handlar om att försöka nå de åtta målpunkter som vi då pekade ut. Vi är inte framme. Vi är långt ifrån framme vid alla mål, men vi verkar ändå klara det gemensamma åtagandet för fattigdomsmålet.

Millenniemålen gav en god erfarenhet, och på denna grund ska vi nu bygga vidare för att utrota fattigdom, och inte bara halvera den. Insikten finns, herr talman, om att detta kräver såväl ekonomisk politik som social politik och miljö- och klimatpolitik.

Insikten om att man bör förena globala aktörer är på väg att växa även om det ifrågasätts i många förhandlingar. Vi har ett jordklot, herr talman, och vi har ett gemensamt ansvar för att värna och vårda det. Det finns inga delar av jordklotet som kan fredas från vad som händer runt omkring, utan vi är alla beroende av varandra. Rio + 20 i fjol var en insikt om att vi måste förena utvecklingsagendan. Att gå från millenniemål till hållbarhetsmål, från MDG till SDG – sustainable development goals – var ett budskap som världen då enades bakom, om än med stora svårigheter och många skohorn. Vi måste försöka hålla fast vid detta.

Utskottet lyfter fram hur viktigt det är att förena fattigdomsbekämpning med hållbar utveckling. Det är de främsta målen. Vi ska ta fram en vision för 2050, och vi jobbar på det i Sverige. Vi ska ha mål och målsättningar för 2030. Också detta är någonting som vi jobbar med i Sverige och för övrigt i EU. Det handlar om att skapa en samstämmig politik för hållbar utveckling och för en hållbar värld där vi också ska klara klimatutmaningarna. Dem möter vi alla. Det handlar om att förebygga nya katastrofer, nya konflikter och ny fattigdom, och om vi inte klarar av att nå hållbarhetsmålen kommer de att komma med stor kraft och påverka oss alla.

EU är en viktig aktör för att möjliggöra en sådan politisk utveckling. Vi måste ta ansvar här hemma men också på den europeiska kontinenten och vidta åtgärder själva. Vi måste också vara beredda att bjuda till för att åstadkomma lösningar och inte låsningar i den globala miljön.

En hållbar värld kräver en inkluderande ekonomisk och social tillväxt. En hållbar värld innebär att vi klarar av att ha en hållbar tillväxt som tar fasta på klimat och miljö.

Kommissionen har identifierat viktiga principer och drivkrafter. Vi i Centerpartiet vill understryka vikten av det som utskottet nu också konstaterar, nämligen att det inte räcker med att identifiera drivkrafter utan att man också måste vara beredd att vidta åtgärder. Det understryker utskottet, inte minst för att säkerställa att åtgärder vidtas som långsiktigt hanterar klimatfrågorna. Det är en oerhört viktig del i arbetet.

När vi pratar långsiktighet och hållbarhet krävs det att vi inte bara söker plåsterlösningar, utan vi måste söka långsiktigt förebyggande lös-

ningar för en hållbar utveckling för alla människor, för kommande generationer, när vi blickar framåt mot 2050.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till förslaget i utskottets utlåtande. Det finns ingen reservation här utan bara ett särskilt yttrande, och det har jag inte kommenterat här.

Anf. 9 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Utrikesutskottet har i detta utlåtande behandlat EU-kommissionens meddelande om ett ramverk för global utveckling efter 2015. Skrivelsen berör ett brett område. Det gör att detta utlåtande och denna debatt rör sig över ganska många olika ämnen, men alla syftar till att vi ska kunna göra förbättringar för en globalt hållbar utveckling. Detta arbete är viktigt för mänsklighetens fortsatta utveckling mot en hållbar värld som skapar möjligheter till välbefinnande utan att tömma jordens resurser.

I detta utlåtande lyfter utskottet fram vikten av jämställdhetsarbete och en förbättrad situation för kvinnor. Utskottet lyfter också fram mil-lenniemalet, bland annat att mödradödligheten ska minska med tre fjärdedelar fram till 2015.

I jämställdhetsarbetet i utvecklingsländer anser vi att det är viktigt att ge kvinnor de förutsättningar som behövs för att de över huvud taget ska ha en möjlighet att delta i utbildning och bli tillgängliga på arbetsmark-naden. Kvinnor måste därför kunna delta i beslutsfattande, delta i eko-nomin, kunna försörja sig, ha tillgång till utbildning och ha en god hälsa.

Vi i Sverigedemokraterna instämmer i allt detta. Vi vill dock göra en anmärkning i marginalen när det gäller de så kallade sexuella och repro-duktiva rättigheterna. På många håll i världen ses dessa fortfarande som kontroversiella frågor. Utifrån denna kunskap anser Sverigedemokraterna att regeringen i sitt arbete rörande SRHR-frågor borde visa större öd-mjukhet och respekt för de kulturella skillnader som finns i synen på frågor inom SRHR.

Herr talman! Sverigedemokraterna instämmer i att det finns många problem i världens länder kopplade till sexuell och reproduktiv hälsa såsom mödradödlighet, hiv/aids och sexuella övergrepp. Sverigedemo-kraterna instämmer dock inte i utskottets enhälligt positiva inställning till hur regeringens arbete med SRHR-frågor bedrivs.

I arbetet med SRHR-frågor är det enligt vår mening särskilt viktigt att verka för att en nyanserad bild av abort lyfts fram. Det är viktigt att man inte bortser från de etiska problemen med ingreppet. Det är också värt att uppmärksamma att man tidigare har låtit sig influeras av enskilda lobby-organisationer. Vi anser att det skapar en bristande trovärdighet i dialo-gen rörande frågor om sexuell och reproduktiv hälsa då dessa frågor, som tidigare nämnts, är politiskt känsliga i många länder. Vid en dialog med andra länder om abortfrågan bör också frågan problematiseras utifrån flera aspekter. Det bör finnas en större respekt för och medvetenhet om det etiska dilemma som abort utgör i många länder.

Precis som utskottet också konstaterar talar kommissionen om vikten av att målsättningarna måste kunna anpassas till nationella förhållanden och operationaliseras på nationell nivå trots att de ska gälla generellt för alla länder.

Vår allmänna hållning är att ha respekt för varje lands suveränitet och för den kultur och värdegrund som där finns. Sverigedemokraterna vill verka för en värld med fristående demokratiska stater. Vi anser att man bör vara vaksam så att man inte går över gränsen i arbetet för grundläggande internationella mänskliga rättigheter och börjar ställa orimliga krav på enskilda länders politiska inriktningar.

Herr talman! Jag vill be om ursäkt för att jag har dragit över min tid och yrka bifall till förslaget i utskottets utlåtande.

Anf. 10 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Herr talman! Utifrån det som ni skriver i ert särskilda yttrande om att en nyanserad bild av aborter ska lyftas fram och att dessa frågor är politiskt känsliga i många länder vill jag ställa en fråga till Björn Söder: Vadan denna blygsamhet, Björn Söder? Sverigedemokraterna är ju ett parti som brukar göra sak av att ni vill lyfta upp frågor som ni säger att andra inte vill lyfta upp. Varför är ni plötsligt så blygsamma här och vill att Sverige ska tona ned sin roll så mycket?

Anf. 11 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Vi är öppna med att vi anser att den svenska abortlagstiftningen är föråldrad och förlegad. Det är en lagstiftning som tillkom för 38 år sedan. Mycket har hänt sedan dess när det gäller den medicinska utvecklingen. Vi anser också att den svenska abortlagstiftningen har blivit påverkad väldigt mycket av lobbyorganisationer som driver på för fri abort och så vidare. Vi anser att den svenska abortlagstiftningen är extrem i ett internationellt perspektiv. Man kan säga att Sverige är en extrem pol på den ena sidan, och motpolen är till exempel Irland och Polen som totalförbjuder abort.

Jag tycker att det är viktigt att vi tittar på var övriga länder befinner sig i ett internationellt perspektiv och att vi bör sträva efter att hamna där. Därför anser vi också att den svenska abortlagstiftningen ska förändras.

Om den svenska regeringen då trycker på för att andra länder ska gå i samma riktning som Sverige anser vi att det är fel väg att gå. Därför bör den svenska regeringen tona ned arbetet med att försöka förändra de andra ländernas abortlagstiftning och kanske mer anpassa sin egen abortlagstiftning efter hur andra länder har det och efter att den medicinska utvecklingen har gått framåt.

Anf. 12 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Herr talman! Tack för svaret, Björn Söder! Jag tycker att det var klargörande. Det är naturligtvis fullt begripligt att man inte vill skicka någonting som man inte tycker är bra här hemma i Sverige på export till omvärlden. Det är högst rimligt.

Vi har olika åsikter om en hel del olika saker, bland annat abortlagstiftningen. Det är inget fel att ha olika åsikter, tvärtom. Det är därför vi har demokrati och debatt.

Jag tycker inte att abort är något preventivmedel. Samtidigt vet vi att fria och säkra aborter räddar liv. Men låt inte abortfrågan, varken i Sverige eller internationellt, skymma sikten för vikten av att arbeta för möjligheten till säkert sex och familjeplanering. Det är två saker som vi vet är både viktiga och mycket effektiva för att skapa utveckling i världen.

Björn Söder var till och med inne på det i sitt anförande. Kvinnors möjligheter att delta i samhället är oerhört viktiga för utvecklingen i ett land.

Vi får säkert möjlighet att debattera huruvida den svenska abortlagstiftningen är extrem eller inte i något annat sammanhang. Jag vill ändå tacka Björn Söder för att han berättade vad som ligger bakom de i det särskilda yttrandet ganska blygsamma formuleringarna om hur Sverige ska förhålla sig i abortfrågan och SRHR-frågor globalt sett.

Anf. 13 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Jag håller med Kenneth G Forslund om att det är otroligt viktigt att arbeta förebyggande, och det är också någonting som vi ser att man måste prioritera. Jag håller också med om att abort inte ska vara ett preventivmedel. Vi är ganska rörande överens om det, tror jag.

Anf. 14 HANS LINDE (V):

Herr talman! Rubriken för dagens debatt kanske inte är den mest exalterande vi har haft här i kammaren, men bakom rubriken på dagens utlåtande finns kanske en av de viktigaste diskussionerna vi kommer att ha i denna kammare under hela mandatperioden. Det handlar om de globala utvecklingsmål som vi kommer att arbeta utifrån tillsammans över hela jorden under en mycket lång tid framöver.

Redan år 2000 enades världens ledare om åtta så kallade millenniemål om bland annat minskad fattigdom, hunger och mödradödlighet i världen. Dessa mål löper ut 2015, och det är dags för världen att tillsammans gemensamt formulera nya utvecklingsmål.

Jag tycker att de år vi har bakom oss med arbetet med millenniemålen visar att när världen går samman och sätter upp tydliga, gemensamma mål och arbetar tillsammans kan man också åstadkomma förändring. När det gäller millenniemålen handlar det om förändring i miljoner människors vardag världen över.

Vi ser i dag att flera av de olika millenniemålen kommer att nås, men vi ser tyvärr också samtidigt att framstegen är väldigt ojämnt fördelade mellan olika länder och olika regioner.

Vi kan dock konstatera att under det gångna decenniet har hundratals miljoner människor fått möjlighet att lyfta sig ur fattigdom och få tillbaka sin mänskliga värdighet. Vi ser miljoner flickor världen över som nu för första gången i sitt liv får göra en matteläxa, får möjlighet att gå i skolan och därigenom får makt och möjlighet att bestämma över sitt liv. Vi ser i väldigt många länder världen över hur mödradödligheten just nu minskar, hur unga kvinnor får möjlighet att överleva sin graviditet, bilda familj och få möjlighet att bidra till samhället och leva långa liv.

Jag tycker att millenniemålen har visat på politikens möjligheter. Fattigdom, hunger och spridning av hiv/aids är ingenting av naturen givet. Det är inte skapat av några osynliga händer. Den orättvisa världsordning som vi lever i är skapad av politiska beslut men kan också förändras och byggas rättvist genom just politiska beslut. Vi som sitter i denna kammare skulle kunna bli den generation som utrotar fattigdomen, men då måste vi också göra väldigt tydliga vägval.

Herr talman! De goda erfarenheter som har gjorts i arbetet med millenniemålen behöver vi nu ta till vara och bygga vidare på när vi formulerar nya utvecklingsmål. Det är viktigt att de nya globala utvecklingsmå-

len är universella och att de omfattar alla jordens stater, för fattigdom och hunger skapas inte av de fattiga eller de hungriga. Det är gemensamma utmaningar som vi har ett gemensamt ansvar för och som vi också behöver lösa gemensamt.

Det är också helt avgörande att man i de nya målen understryker Nord's ansvar och vikten av att vi som lever i de rikaste delarna av jordklotet lever upp till våra löften när det gäller bistånd, både när det gäller biståndets nivåer och när det gäller dess kvalitet.

Samtidigt är det också en förutsättning för att man ska nå framgång med de nya utvecklingsmålen att man sätter det som kallas ägandeskap i fokus. Det måste vara så att det är människor i Syd, de som känner fattigdomen och hungern i sin egen vardag, som ska sätta dagordningen och formulera strategierna för att bygga en mer rättvis värld.

Samtidigt är det också oerhört viktigt att de nya utvecklingsmålen är tydliga när det kommer till behoven av en samstämmig utvecklingspolitik. Det handlar om att vi ser att biståndet ensamt inte kommer att kunna lösa de stora utmaningar vi står inför.

Fattigdomsbekämpning, ekonomisk utveckling, ökad jämställdhet och bekämpning av hunger kräver en rad åtgärder inom en rad områden. Det kräver en klimatpolitik där de rika länderna och de multinationella företagen tar sitt ansvar. Det kräver en stärkt reglering av vapenhandeln över hela världen. Det krävs en reformering av Internationella valutafonden och Världsbanken. Det krävs rättvisa handelsregler, globala regler för utländska investeringar, skuldavskrivningar med mera. Utveckling i dag kräver inte minst minskad ekonomisk exploatering av de absolut fattigaste länderna och av kapitalflykt från Syd.

Herr talman! De nya målen behöver också inkludera skarpa mål när det gäller fattigdomsbekämpning. Vi skulle som sagt kunna bli den generation som utrotar fattigdomen på vår planet. Men utmaningen i dag är inte att det saknas resurser på det här jordklotet. Den stora utmaningen är i stället att jordens resurser är orättvist och ojämnt fördelade.

Vi vet i dag att den stora majoriteten av jordens fattiga lever i medelinkomstländer. Därför måste fattigdomsmålen i de nya utvecklingsmålen också kompletteras med mål som handlar om ökad jämlikhet, minskade ekonomiska klyftor inom och mellan länder och en tydlig omfördelning av resurser.

De nya utvecklingsmålen måste också vara hållbara utvecklingsmål. Vi har inte råd att skapa ekonomisk utveckling på bekostnad av klimatet och miljön. De nya utvecklingsmålen måste därför kopplas till ett ambitiöst klimatarbete och ett hållbart utnyttjande av jordens resurser. Centralt i arbetet både för att minska klimatförändringarna och för att minska fattigdomen är att fler av jordens invånare får tillgång till rent vatten, förnybar energi och livsmedel som är producerade på ett hållbart sätt.

Herr talman! Jag skulle också vilja lyfta upp en tredje punkt, som vi från Vänsterpartiet ser som helt avgörande, och det är att de nya utvecklingsmålen är tydliga när det kommer till jämställdhet. Strategier för fattigdomsbekämpning som saknar ett jämställdhetsperspektiv, som inte synliggör det kvinnoförtryck som finns i varje land och i varje kultur, kommer också att vara misslyckade strategier för att bekämpa fattigdomen.

Ett jämställdhetsperspektiv måste genomsyra alla mål. Men det kommer också att krävas specifika egna mål som berör just kvinnors rättigheter. Jag är väldigt glad att utrikesutskottet i sitt utlåtande är tydligt på denna punkt. Jag och Vänsterpartiet skulle önska att två konkreta frågor lyfts fram i de nya utvecklingsmålen när det gäller kvinnors rättigheter. Det handlar om kvinnors rätt till sin egen kropp och sin egen hälsa och frågor som rör våld mot kvinnor, för tyvärr ser vi världen över att varje dag dör 1 000 kvinnor i samband med graviditet. Det är kvinnor som dör alldeles i onödan, och utan alla dessa unga kvinnor som dör i samband med ett missfall, i samband med en illegal abort, i samband med en osäker förlossning kommer vi inte att lyckas bekämpa fattigdomen. Vi kommer inte att lyckas skapa ekonomisk utveckling. Vi kommer inte att lyckas skapa demokrati.

Därför behövs det tydliga mål när det kommer till kvinnors rätt till sin egen kropp, tillgång till preventivmedel, säker, bra och utbyggd mödravård, rätt till sexualupplysning med mera.

Jag har för Vänsterpartiet under utskottets behandling fört fram flera synpunkter på det här området, och jag är väldigt glad över att vi har fått gehör i utrikesutskottet för våra synpunkter. Därför har vi inte någon reservation i dag.

Men jag vill också vara tydlig med att det inte räcker med bra skrivingar i olika utlåtanden från utrikesutskottet. Nästa steg är ju att EU:s regeringar tillsammans ska diskutera och försöka hitta en gemensam position i EU, och tyvärr vet vi av erfarenhet att när EU:s medlemsstater sätter sig ned och diskuterar globala utvecklingsfrågor och ska försöka komma överens är det alldeles för ofta så att man kompromissar med kvinnors rättigheter. Det är någonting som får stryka på foten när man ska komma överens.

Jag vill vara oerhört tydlig i den här debatten: Från Vänsterpartiets sida är det mycket viktigare att Sverige är en tydlig och konsekvent röst för kvinnors rättigheter än att vi kompromissar med Malta.

Nu ser jag inte min talartid.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag kan upplysa Hans Linde om att han har talat i 8 minuter och 35 sekunder.)

Då ber jag om ursäkt, herr talman för att jag har dragit över tiden lite, men jag vill trots allt avsluta med att säga några saker.

Det har pratats mycket i den här debatten om hur eniga vi är i utrikesutskottet. Ja, vi är tämligen eniga om de saker som finns här. Men jag vill också understryka att det finns ett särskilt yttrande från Sverigedemokraterna, där man framför en i grunden helt annan syn på kvinnors rättigheter än dem jag precis har beskrivit.

I det särskilda yttrandet från Sverigedemokraterna kritiserar man Sveriges politik när det gäller sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Man skriver i sitt särskilda yttrande att abortfrågan bör problematiseras utifrån fler aspekter och att man behöver lyfta fram etiska dilemman med abort.

Detta beskriver man i sitt särskilda yttrande.

Det här är ett nyspråk som Sverigedemokraterna använder. Det man egentligen säger i sitt särskilda yttrande när man pratar om behovet av att

problematisera och att lyfta fram etiska dilemman är ju att vi ska börja tumma på kvinnors rättigheter, att vi ska börja tumma och kompromissa i vår dialog med andra länder i världen när det kommer till kvinnors rätt till sin egen kropp, till sin egen hälsa och till sin egen reproduktion.

Det har testats. Just den politik som Sverigedemokraterna förespråkar, där man inskränker kvinnors rättigheter, kvinnors rätt till sin egen kropp, har testats. Den testas just nu i alldeles för många länder runt om i världen. Där ser vi konsekvenserna. Att börja kompromissa med kvinnors rättigheter och kvinnors rätt till sin egen kropp och till sin egen hälsa får i varje land ödesdigra konsekvenser för kvinnors hälsa och för kvinnors liv. Vi kommer inte att lyckas uppnå några utvecklingsmål så länge vi tolererar att länder runt om i världen kompromissar om och tummar på kvinnors rättigheter.

Valet mellan att rädda kvinnors liv, att se till att alla kvinnor på det här jordklotet ska få tillgång till säkra och lagliga aborter, och att passivt bevittna hur vi även fortsättningsvis ska ha en hög mödradödlighet är enkelt för oss i Vänsterpartiet. Där finns det inga behov av att problematisera, där finns det inga etiska dilemman. För oss finns det bara ett val. Det är att vi ska stå upp för kvinnors rättigheter.

Anf. 15 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Hans Linde kommenterar vårt särskilda yttrande. Jag tycker nog att jag i mitt replikskifte med Kenneth G Forslund var ganska tydlig med att förtydliga att Sverigedemokraterna inte vill ha något totalförbud när det gäller abort. Jag sade att vi å ena sidan har Irland och Polen som exempel på en extrem abortpolitik. Å andra sidan har vi Sverige som vi upplever som extremt åt andra hållet. Man har mer eller mindre lyssnat in vad lobbyorganisationer har arbetat intensivt med under flera år, med ett visst politiskt stöd från till exempel Vänsterpartiet, nämligen att få igenom en mer och mer liberal hållning.

Det är givetvis jätteviktigt att man om det föreligger fara för kvinnans liv ska kunna utföra en abort, likaså om kvinnan har blivit utsatt för sexuella övergrepp och så vidare. Vi är inte för ett totalförbud. Men när man hör Hans Linde i talarstolen får man uppfattningen att Vänsterpartiet anser abort vara någon sorts mänsklig rättighet. Därför skulle jag vilja fråga Hans Linde: Anser Vänsterpartiet att det är en mänsklig rättighet att få genomgå en abort?

Anf. 16 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Svaret på den frågan är väldigt enkelt. Svaret är ja, därför att i FN:s allmänna generella deklaration om de mänskliga rättigheterna slår man fast rätten till liv, rätten till hälsa. Ska vi kunna garantera just rätten till liv och rätten till hälsa för kvinnor över hela den här planeten måste vi också garantera kvinnors rätt till sin egen kropp. Möjligheten för alla kvinnor på det här jordklotet, oavsett om man lever i Sverige eller på Malta, i Afghanistan eller i Nicaragua, att kunna bestämma själva om de vill bli gravida, om de vill avbryta sin graviditet eller om de vill fullfölja sin graviditet. Det är för oss grundläggande mänskliga rättigheter – mänskliga rättigheter som vi dessutom inte på något sätt, till skillnad mot Sverigedemokraterna, är beredda att kompromissa om.

Låt mig vara tydlig när det gäller den abortlagstiftning vi har i Sverige och som Björn Söder kritiserar. Den är grundad i en bred majoritet av folkvalda parlamentariker här i Sveriges riksdag. Den är också grundad i en bred enighet hos svenska folket. Det finns ett starkt stöd i vårt land för att kvinnor ska ha rätt till sin egen kropp. Det är jag väldigt stolt över.

Vi vet konsekvenserna av Björn Söders politik. Det Björn Söder förespråkar är att vi ska börja tumma på kvinnors rättigheter, tumma på aborträtten. Nu går Björn Söder ännu längre än Sverigedemokraterna har gjort i något annat sammanhang när han säger att man kan tänka sig abort om kvinnan har blivit våldtagen eller om det finns hot mot kvinnors liv. Det är en extrem inskränkning av aborträtten jämfört med vad vi har i dag i Sverige. Den vägen har man slagit in på i alldeles för många länder, och vi ser konsekvenserna. Det blir kvinnor som med sin hälsa och sitt liv betalar priset när män som Björn Söder ska bestämma och besluta om kvinnors rättigheter och kvinnors kroppar.

Jag måste också ställa en fråga till Björn Söder. Björn Söder sade tidigare att Sverige inte skulle ställa orimliga krav när det gäller aborträtten. Vad är det för orimliga krav, Björn Söder, som Sverige i dag ställer i sin biståndspolitik när det kommer till kvinnors rättigheter?

Anf. 17 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Vi fick höra att Hans Linde anser att det är en mänsklig rättighet med abort. Då blir det givetvis komplicerat när den mest grundläggande mänskliga rättigheten är rätten till liv. Det är givetvis komplicerat om det då helt plötsligt ska vara en mänsklig rättighet att släcka ett liv, eller hur, Hans Linde? Det blir lite av ett motsatsförhållande.

Jag vill än en gång poängtera att Sverigedemokraterna inte är för ett totalförbud mot abort. I den svenska abortlagstiftningen vill vi sänka abortgränsen från 18 veckor ned till 12 veckor. Anledningen till det är att 18 veckor tillkom 1975 för att man skulle ha en viss marginal till när man kunde rädda ett foster. I dag har den medicinska utvecklingen gått väldigt mycket framåt. Man kan rädda foster mycket tidigare. Därför vill vi sänka gränsen till 12 veckor. Vi är inte för ett förbud där det bara skulle finnas undantag om man har blivit utsatt för sexuella övergrepp eller det är fara för ens liv och så vidare.

Vi anser att 12 veckor är det som bör gälla. Det är också det som gäller i stora delar av vår omvärld. Då menar vi att det är fel väg att gå att den svenska regeringen ska pådyvla andra länder vår liberala abortlagstiftning, som har tillkommit för 38 år sedan och som drivs på av lobbyorganisationer som vill verka för fri abort. Uppenbarligen har de goda anhängare här i Sveriges riksdags kammare.

Anf. 18 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Det är viktigt att komma ihåg, och jag vill påminna Björn Söder om hur världen ser ut, att det inte är så att de allra flesta av världens länder bråkar om huruvida man ska ha 21 veckor, 12 veckor eller 18 veckor som gräns för abort. Runt om på jorden gäller diskussionen i alldeles för många länder i dag om man ska tillåta abort eller inte, om kvinnor över huvud taget ska ha rätt till abort. Vi ser att i alldeles för stora delar av världen, inklusive länder här i Europa, saknar kvinnor i dag

helt rätten till abort. Då tycker jag att det är helt avgörande att Sverige driver på och står upp för kvinnors rättigheter, kvinnors rätt till sin egen kropp.

För mig kan det inte vara ett orimligt krav att säga till ett land som Polen eller Nicaragua, eller för den delen länder i Mellanöstern som i dag har totalförbudit abort, att det här är oacceptabelt. Vi kräver att ni tillåter kvinnor att få rätten till sin egen kropp.

Björn Söder pratar här om att vi inte ska släcka liv. Problemet är att den politik som Björn Söder förespråkar, där vi börjar kompromissa med aborträtten, är en politik som släcker liv. Tusen kvinnor dör varje dag i samband med graviditet. Många av dem dör i samband med illegal abort, därför att män har beslutat att inskränka kvinnors rätt till sina egna kroppar. Det får konsekvensen att kvinnor tvingas genomföra illegala, osäkra aborter som leder till att alldeles för många kvinnor dör. Det blir konsekvenserna av Björn Söders politik.

Jag vill trots allt tacka Björn Söder för det här replikskiftet och också för den här debatten. Det synliggör ju vad Sverigedemokraterna är för ett parti. Sverigedemokraterna är inte bara ett främlingsfientligt parti, det är också ett kvinnofientligt parti. Det har blivit oerhört tydligt i den här debatten. Tack, Björn Söder, för det!

Anf. 19 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Mina allianskolleger, ska jag börja med att säga, har tagit upp flera olika viktiga aspekter. Jag kommer att ha lite mer fokus på biståndet som en möjlighet att faktiskt uppnå de millenniemål som vi har talat om i dag.

Vi behandlar alltså ett utlåtande som är ett svar på EU-kommissionens meddelande med titeln *Ett anständigt liv för alla – att avskaffa fattigdom och ge världen en hållbar framtid*. Den titeln på meddelandet kan ibland låta lite som något som det är omöjligt att uppnå, att avskaffa fattigdom. Men jag tror, herr talman, att om vi vill kan vi avskaffa fattigdomen.

De millenniemål som FN arbetar utifrån i dag för att bekämpa fattigdom i världen fram till 2015 har fyllt en väldigt viktig funktion. De har drivit på nödvändigt förändringsarbete och visat på att det går att förändra världen dramatiskt om alla bara jobbar tydligt mot samma mål. Målen som nu ligger fast handlar om att bekämpa fattigdom och hunger, att barn ska gå i grundskola, att minska barna- och mödradödligheten och så vidare. Även jämställdhet och hållbar miljömässig utveckling har funnits med som mål. I det arbetet har biståndet från Sverige och andra länder fyllt en viktig funktion i syfte att framför allt minska barna- och mödradödligheten.

Nu ska FN sätta nya mål – post-2015. Det är en process där vår egen biståndsminister sedan 2012 ingår i högnivåpanelen utsedd av FN:s generalsekreterare Ban Ki Moon. Hon ska vara med och ta fram en vision för utformningen av den globala utvecklingsdagordningen efter 2015. Biståndsminister Gunilla Carlsson har i sina sju punkter bland annat lyft fram flickors och kvinnors roll som viktiga aktörer för utveckling, vilket jag verkligen välkomnar.

Nu ska även EU vara med i processen att ta fram nya millenniemål efter 2015. Det är de frågorna vi behandlar i utlåtandet.

*Granskning av
kommissionens
meddelande om ett
ramverk för global
utveckling efter 2015*

Har de nuvarande millenniemålen haft någon effekt? Precis som jag har sagt tidigare tror jag att de har varit viktiga för målfunktionen. Det har också varit viktigt att biståndsbudgeterna har fokuserat på millenniemålen. Det handlar om EU:s biståndsbudget, världens största biståndsbudget, budgetar i FN och i företag. Enskilda donatorer har betytt mycket. Jag tänkte lägga lite av mitt fokus just på biståndets möjligheter.

Biståndet ifrågasätts ofta. Vilket resultat bidrar det till? Men det finns fakta, utvärderingar och omfattande forskning att luta sig mot. Professorn i internationell hälsa Hans Rosling har beskrivit biståndets mirakel i Afrika. Det handlar om systematiska biståndsinvesteringar i undervisning och hälsovårdssystem under de senaste årtiondena som avspeglar sig i fakta och statistik.

Låt oss titta på barnadödligheten. Den har minskat från 12 miljoner 1990 till 8 miljoner 2009. Det innebär att 12 000 färre barn dör varje dag. Mellan 1995 och 2009 har 49 miljoner människor behandlats mot tuberkulos, vilket räddat livet på 6 miljoner människor. I elva afrikanska länder har antalet dödsfall i malaria minskat med 50 procent. Mässlingsvaccinationerna har lett till att antalet dödsfall minskat med 78 procent över hela världen. 1,8 miljarder människor har fått tillgång till rent vatten. Andelen barn som går i skola i Afrika har ökat med 18 procent mellan 1990 och 2009.

Det här är resultat av investeringar som inte bara handlat om avgränsade projekt utan till exempel har inneburit uppbyggnad av institutioner samt utbildning av lärare och sjukvårdspersonal. Det här är fantastiska resultat som vi kan glädjas åt, och svenska skattebetalare har bidragit till denna fantastiska utveckling. Men det finns naturligtvis mer kvar att göra.

Vad kan vi göra för att få en långsiktig utveckling av biståndet? Några av världens ekonomiskt mest växande länder ligger i dag i Afrika. Det finns i dag forskning som utförs av ett internationellt forskningsprojekt som heter Recom, som bland annat finansieras av Sida. I projektet mäts effekten av bistånd i 36 länder. Projektet rapporterade nyligen sina preliminära resultat där man pekade på sambandet mellan bistånd och en mängd olika utvecklingsindikatorer. Man fann flera positiva samband bland annat avseende tillväxten. I enbart tre av länderna pekade negativa samband på bni och investeringar. Vi vet att investeringar i biståndet ger resultat.

Professor Arne Bigsten vid Handelshögskolan i Göteborg har också i studier pekat på samband mellan biståndsinvesteringar i uppbyggnad av institutioner i Afrika och den tillväxt vi ser i dag. Men självklart kan inte allt bistånd utgå från att ge resultat bara i ökad tillväxt. Biståndet handlar även om att ge stöd till försvarare av mänskliga rättigheter, till oberoende medier och inte minst till det civila samhället.

Hur har då EU tänkt att prioritera arbetet med millenniemålen efter 2015? EU sätter upp mål för 2030 och 2050. Det är långsiktiga mål.

Man säger att det nya globala samhället har ökat den globala handeln. Det finns klimatförändringar att ta hänsyn till, vidare uttömmande av naturresurser, finansiella kriser, ökande migration och interna konflikter i olika länder. Det är flera saker som påverkar den globala utvecklingsgendan. Här är det viktigt att vi fortsätter att se på vad vi kan göra för att hantera den nya utvecklingen i världen.

Herr talman! En och en halv miljard människor lever i konflikttrabade länder eller sviktande stater som inte har uppnått millenniemålen. Vi måste bli mer tydliga med att ställa ledare till ansvar. Det här är en fråga vi har tagit upp i svaret tillbaka till EU.

Låt oss se på till exempel Afghanistan, Pakistan och Demokratiska republiken Kongo. Vi ser länder där ledarskapet inte tar sin befolkning på allvar. Man har inte satsat på hälsa, utbildning och det egna folkets väl. Man har inte satsat på det mest basala. Vi måste nu ställa ledarna till ansvar.

Se på Kongo. Det är världens rikaste land i fråga om naturresurser men är i dag världens fattigaste land. Är det okej? Nej. Vi måste tillsammans ställa ledarna till ansvar. Jag hoppas att de nya millenniemålen kommer att bidra till framför allt det.

Vi skriver i utlåtandet att vi ska fortsätta att jobba för det som Sverige har haft som mål i vår bistånds- och utrikespolitik, nämligen mänskliga rättigheter och demokrati, jämställdhet samt klimat och miljö. Det skickar vi nu med till EU.

Många länder har dragit ned biståndet, som EU har bestämt ska ligga på minst 0,7 procent av bni. Men Sverige satsar en hel procent. Vi vet att det finns avräkningar, men vi satsar mer. Vi är en av de största bidragsgivarna till FN-systemet.

Med dagens utlåtande vill jag ge stöd till EU-kommissionens arbete i syfte att sätta tydliga mål. Sverige ska vara med och bidra inom ramen för EU till att detta uppnås.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis ta upp Sverigedemokraternas inställning i SRHR-frågor. Björn Söder sade tidigare att man ska visa respekt för olika länders kulturella synsätt på abort. Det gör vi. Vi talar i Alliansen om säkra och lagliga aborter. Vi följer lagarna i de länder vi verkar. Men vi anser att vi måste hjälpa kvinnor till att få utbildning och kunskap för att kunna förebygga oönskade graviditeter. Vi anser också att vi måste hjälpa kvinnor. Många gånger är det unga flickor som har blivit gravida och som riskerar sina liv. Varje dag dör kvinnor i olagliga och osäkra aborter.

Sverige driver inte på för att förändra lagarna, även om det kan innebära att vi vill ändra på en lag som gör att kvinnor får rätt, men vi anser att de totalförbud som finns i vissa länder skapar enorma problem för kvinnor som i princip får dö i stället för att få hjälp. Det vill vi inte bidra till.

Anf. 20 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M):

Herr talman! Syftet med meddelandet är naturligtvis att föreslå EU:s ingångsvärden i form av ett gemensamt EU-ramverk inför de kommande förhandlingarna i FN om den globala utvecklingen efter 2015. Meningen är alltså att EU ska tala med en röst i post-2015-förhandlingarna – post-millenniemålen.

Jag kommer att fokusera på ett av de nuvarande millenniemålen som inte har uppnåtts, nämligen det femte millenniemålet om att bekämpa mödradödlighet i världen.

Herr talman! År 2013 dör varannan minut en kvinna i världen i samband med graviditet och förlossning. Det är 360 000 kvinnor per år som dör. Vi vet vad som skulle kunna motverka dessa dödsfall. Det är mer

kunskap om och tillgång till preventivmedel, tillgång till säkra aborter, tillgång till utbildad vårdpersonal och tillgång till sexualundervisning för ungdomar. Trots att vi har denna kunskap om vad som skulle kunna motverka alla dessa dödsfall har den inte överförts i praktiken, för mot står förlegade och föråldrade traditioner, religioner och kulturer.

Nu har Björn Söder lämnat kammaren, men jag hade gärna tagit en debatt med honom. Björn Söder företräder ett parti som sätter religion, tradition och kultur före mänskliga rättigheter.

Det är en mänsklig rättighet att kunna bestämma över sin egen kropp, att själv kunna bestämma vem man ska ha sex med, att själv kunna bestämma vem man ska gifta sig med och om man vill föda barn. Att då hindra unga kvinnor från att ha tillgång till preventivmedel, könsstympa unga kvinnor, utöva hedersvåld, tillåta barnäktenskap eller stening i traditionens, kulturens eller religionens namn är en stor kränkning av de mänskliga rättigheterna.

Det är beklämmande att ett parti i Sveriges riksdag företräder den linjen.

Herr talman! För att återgå till utskottets utlåtande är sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter en av punkterna i detta utlåtande som vi ska förhandla om framöver. Det är jätteviktigt att vi har en tung röst i EU för att lyfta fram SRHR, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. EU är en viktig aktör för att driva på rätten att kunna bestämma över sin egen kropp, sin sexualitet och reproduktion.

Utskottet konstaterar att rätten att ha denna rättighet att bestämma över sin egen kropp är viktig. Utskottet välkomnar också att slutrapporten behandlar frågor som rör sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter och att de kommer att ingå i dagordningen.

I detta sammanhang, herr talman, vill jag som ordförande i riksdagens SRHR-grupp, gruppen för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, bara nämna att år 2014, nästa vår, kommer vi och Sveriges riksdag att stå värd för en världskonferens inom FN för SRHR-frågor som heter IPCD. IPCD 2014, 20 år efter Kairo, kommer att hamna i Stockholm, och det är en stor ära för mig att kunna berätta det här i dag.

Anf. 21 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Ulrika Karlsson pratade om att Sverigedemokraterna skulle skilja på folk baserat på deras ursprung. Hon kan inte ha mer fel. Sverigedemokraterna skiljer absolut inte på folk baserat på deras ursprung. Inte heller skiljer vi på människor baserat på deras religion. Vi är väldigt noga med den punkten i alla våra utspel. Där vill jag tydliggöra vår ståndpunkt.

Vår syn på abort har ingenting att göra med att kränka några individers religion eller bakgrund. Vi måste följa den moderna utveckling som har skett runt om i världen där det finns ökad kunskap kring aborter och hur man kan utföra säkra aborter. Det är väldigt viktigt att också se hur det ser ut i omvärlden.

Ska vi vara ett extremistland som tillåter helt fri abort, eller ska vi vara ett extremistland som inte tillåter abort över huvud taget? Jag föredrar den linje där vi faktiskt anpassar oss mer till omvärlden eller till de europeiska länderna, som föredrar en linje där man kan göra abort men inte fri abort. Varför ska vi vara extremister?

Anf. 22 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M) replik:

Herr talman! Jag noterade att Markus Wiechel från Sverigedemokraterna kom in lite senare i debatten, så han kanske missade Björn Söders inlägg.

Björn Söder sade så här: Abort är politiskt väldigt känsliga frågor. Vi måste ha respekt för kulturella skillnader vad gäller SRHR och abort. En kulturell skillnad kan vara att man förbjuder preventivmedel och att man förbjuder abort av kulturella, religiösa eller traditionella skäl.

Då sätter man ju kultur, tradition och religion före mänskliga rättigheter.

Varje år dör 30 000 kvinnor i osäkra aborter. Om man hade tillgång till preventivmedel, som förhindras av den politik som Markus Wiechel företräder, skulle 26 miljoner färre osäkra aborter äga rum varje år.

Markus Wiechel borde läsa på Sverigedemokraternas partiprogram. Sverigedemokraterna står för den politiken. Står Markus Wiechel för samma linje, eller är han kanske villig att driva frågan att lätta upp det extrema abortmotståndet inom Sverigedemokraterna?

Anf. 23 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Herr talman! Först och främst vill jag poängtera att Björn Söder har helt rätt. Abort är ett väldigt känsligt politikområde. Så är det. Det är känsligt inte minst i Sverige, där vi har en väldigt liberal abortlagstiftning.

Jag står för partiets linje att abort ska vara tillåtet, men inte fri abort och inte heller näst intill fri abort. Jag vill ha en lagstiftning för säker abort där kvinnor har rätt att göra abort till tolfte veckan men inte fri abort.

Jag vill vara väldigt noga med att poängtera att abort aldrig ska användas som preventivmedel. Det är en sista utväg för kvinnor. Med vår politik har alla kvinnor möjlighet att göra ett val i god tid innan det är för sent.

Anf. 24 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M) replik:

Herr talman! Jag förstod inte riktigt vilken politik Markus Wiechel företräder. Han säger att ni inte är för fri abort, att ni är för säker abort, att man ska få göra abort men inte efter tolfte veckan.

En kvinna använder inte abort som preventivmedel. Jag tror att varje kvinna och varje familj har stora betänkligheter och stora vändor inför en abort. Det är inte ett enkelt val, men det är ett val som man tvingas göra i vissa sammanhang, kanske för att man inte klarar försörjningen eller för att det är en risk, ibland för kvinnans eget liv, att vara gravid eller föda ett barn.

Att kunna bestämma över sin reproduktion och bestämma över sin kropp är för mig en mänsklig rättighet. Det är en mänsklig rättighet att ha rätt till abort. Tycker Markus Wiechel och Sverigedemokraterna att det är en mänsklig rättighet att kunna göra abort?

Anf. 25 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Herr talman! Jag tycker att man ska få göra abort. Det vill jag vara noga med att poängtera. Men det ska inte vara fri abort, utan efter tolfte veckan är det för sent. Det är min och partiets ståndpunkt. Fri abort är

närmast ett extremistiskt förslag, om man säger så. Detta är väldigt problematiskt, inte minst i länder där de har fri abort men även där de inte alls tillåter abort. Det är extremistpolitik, och det är ingen politik jag vill föra.

Alltså: Ja till abort, men inte fri abort, utan efter tolfte veckan är det för sent.

Anf. 26 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! När vi debatterar mänskliga rättigheter här i kammaren brukar vi ofta upprepa att de mänskliga rättigheterna är individuella och universella. Det kan tyckas som vackra ord, men det ligger något väldigt viktigt i dem. Vi säger nämligen att oavsett om du är man eller kvinna och oavsett om du lever här i Sverige eller i Afghanistan, Nicaragua eller Algeriet har du exakt samma uppsättning mänskliga rättigheter, och de är individuella. Ingen har rätt att inskränka någon individs mänskliga rättigheter oavsett var man bor i världen, om man är man eller kvinna eller vilken kultur eller religion som är dominerande i det land man bor i.

Rätten till liv och rätten till hälsa är grundläggande mänskliga rättigheter. Det är också därför vi behöver vara tydliga när det gäller kvinnors rätt till sin egen kropp. Det handlar om liv och hälsa.

Här har vi tidigare hört Björn Söder säga att vi måste respektera andra länders kulturer och traditioner. Det brukar med ett fint ord kallas kulturrelativism när man börjar säga att det är okej att inskränka mänskliga rättigheter i vissa länder därför att man där har en viss kultur eller en viss religion. Vi står inte för det perspektivet.

Vi säger att de mänskliga rättigheterna är individuella och universella. Det innebär att varje kvinna i Sverige, i Nicaragua, i Chile eller i Afghanistan har exakt samma grundläggande rättigheter till både liv och hälsa.

Nu har vi i flera inlägg här hört Sverigedemokraterna föra ett resonemang som verkar ganska knepigt. Uppenbarligen är man beredd att kompromissa just när det gäller kvinnors liv och hälsa. Frågan till Sverigedemokraterna är då: Vilka andra mänskliga rättigheter är man beredd att kompromissa med i kulturens och religionens namn?

Anf. 27 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Herr talman! Nu låter det på Hans Linde som om rätten till liv innefattar rätt till fri abort. Det är mycket möjligt att Hans Linde står bakom det. Jag tycker dock att det är helt klart att rätten till liv också innefattar barnets rätt till liv. Det är något som Hans Linde inte alls nämner i sin replik.

Det här är till stor del en fråga om när livet börjar. Alla kvinnor har dock, även med vår politik, möjligheten att göra abort. Vi vill inte inskränka den. Däremot måste vi följa den utveckling som har skett på det här området.

Självklart ska kvinnor få göra abort, men frågan är när. För att vi driver en linje som är mer normal i övriga europeiska länder kallas vi extremister. Det är helt fel.

Anf. 28 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Det här är det sista replikskiftet i den här debatten, och det kanske är dags att påminna Markus Wiechel vad det är vi debatterar. Vi diskuterar de globala utvecklingsmål som världen nu ska ta fram. Det är mål som ska gälla över hela jordklotet, för alla människor som lever på jordklotet, män som kvinnor. Vi diskuterar inte svensk abortlagstiftning, även om jag gärna tar den debatten med Sverigedemokraterna också.

Om vi tittar ut över den värld vi lever i i dag och som målen ska förhålla sig till ser vi att det är en värld där det är ett faktum att 1 000 kvinnor varje dag dör i samband med graviditet. Många av dem dör i samband med en illegal abort därför att män, som Markus Wiechel, i olika parlament har beslutat att inskränka kvinnors rätt till sina egna kroppar.

Vi ser att miljoner kvinnor runt om på jordklotet lever i länder där man helt och hållet saknar rätten till abort. Oavsett skäl finns inte den rätten. Vi ser miljoner kvinnor som aldrig har makt eller möjlighet att bestämma över sina egna kroppar, för man saknar tillgång till sexualupplysning och tillgång till preventivmedel.

Frågan är: Hur ska vi i Sverige förhålla oss till denna värld – den värld som ser ut på detta sätt och där kvinnors rättigheter systematiskt inskränks och kränks? Vi i Vänsterpartiet vill vara tydliga. Vi säger att Sveriges uppgift i den här världen är att vara tydlig och konsekvent. Sveriges roll är att aldrig i något läge kompromissa, inte när det gäller något land och inte i kulturens eller traditionens namn, när det gäller kvinnors rättigheter och kvinnans rätt till sin egen kropp.

Vad säger Sverigedemokraterna? Man blickar ut över denna värld, där 1 000 kvinnor varje dag dör i samband med graviditet, och säger: Vi måste problematisera aborträtten och lyfta fram de etiska dilemmana med abort.

Jag vill fråga Markus Wiechel: I Sveriges dialog med Nicaragua – ett land där man inte kan få göra abort ens om man blivit våldtagen eller utsatt för incest – vilka etiska dilemman med abort vill Markus Wiechel att Sverige ska lyfta fram? I dialogen med Chile – ett annat land där det råder totalförbud mot abort – på vilket sätt vill Sverigedemokraterna att Sverige där ska problematisera aborträtten i dialogen?

Anf. 29 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Herr talman! Även den här gången känns det som om Hans Linde har missuppfattat hela vår politik. Sverigedemokraterna är ett parti som minst sagt står upp för kvinnors rättigheter runt om i världen. Att kvinnor dör till följd av graviditet är beklagligt, och det är något som man måste bekämpa, och man måste hjälpa länder som ligger efter i utvecklingen till att öka kunskapen och då inte minst den medicinska kunskapen. Men det har inte lika mycket med abort att göra som med medicinsk kunskap. Att kvinnors rättigheter skulle inskränkas för att man vill reglera abortlagstiftningen till att bli mer säker är helt osammanhängande.

Som sagt: Vi är inte emot abort. Vi är emot helt fri abort.

Anf. 30 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Jag skulle också vilja fokusera på vad Sverigedemokraterna har sagt. Det ena är vad Björn Söder sade om att vi ska ha respekt

för olika länders kulturella synsätt när det gäller abort. Jag var i Chile förra året. Där är det totalförbud. Kvinnor som får ett utomkvedshavandeskap får i princip ligga och dö innan de får någon hjälp. Är det mänsklig värdighet? Är det etiskt försvarbart?

Markus Wiechel säger att vi ska vara emot fria aborter. Men om jag har förstått det rätt vill Sverigedemokraterna ha fri abort fram till vecka 12. Då betecknar man det som fri abort. Det är inte Markus eller någon annan som bestämmer, utan det är kvinnan som själv fattar beslut.

Det är viktigt att säga att inget parti står för en obegränsad aborttid. När den svenska lagstiftningen togs fram talade man om det etiska dilemmat, något som ni för fram i ert särskilda yttrande. Den svenska lagstiftningen är tydlig om att det finns ett etiskt dilemma i aborten men att det är kvinnan som måste fatta det självständiga beslutet.

Jag ska också vara tydlig med att RFSU, som man ofta hävdar är de som driver på i de här frågorna, också säger att man kan ändra tidsgränsen beroende på när man kan rädda livet på ett foster. Vi har alltså inte en fri abort med fri tillgång till abort fram till nionde månaden. Alla har med det etiska dilemmat, och det finns med som grund i abortlagstiftningen.

Som kristdemokrat tycker jag att det är oerhört viktigt att det finns en etisk dimension när vi talar om abortlagstiftningen, men vi ska inte använda tillfällena till att slå på Alliansen eller på oppositionen för något som man egentligen inte har någon annan åsikt om, nämligen fri abort. Det var ju just fri abort som du, Markus Wiechel, nämnde, och det var det jag ville reagera på.

Anf. 31 CHRISTIAN HOLM (M):

Herr talman! Det här är egentligen en debatt om FN:s millenniemål efter 2015, men nu har det blivit väldigt mycket fokus på abortfrågan. Det är dock en viktig fråga i de här sammanhangen, för det är så många individer som berörs. Det är ju ett parti som har annorlunda åsikter i den här frågan än vi övriga i kammaren, och det är Sverigedemokraterna.

Man måste se hur verkligheten ser ut. Vi vet att hundratals miljoner kvinnor i världen – omkring 200 miljoner – som saknar tillgång till preventivmedel. Det gör i sin tur att de osäkra aborterna ökar eftersom de oönskade graviditeterna ökar. Även på detta område driver Sverigedemokraterna en ytterst konservativ linje.

Om man kunde få tillgång till preventivmedel är bedömningen att mödradödligheten skulle kunna minska med 30 procent. Man uppskattar nämligen att ungefär 30 000 kvinnor världen över dör varje år i osäkra aborter.

Det är lite konstigt argumenterat. När män förtrycks runt om i världen är det tragedier. Men i viss argumentation framstår det som att det när kvinnor förtrycks är tradition. Det är något som vi inte kan stå för.

Det är viktigt att poängtera de här frågorna. Och det är viktigt att arbeta för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Där inkluderas också rätten till fri abort.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

Föredrogs

civilutskottets betänkande 2012/13:CU17

Skadeståndsansvar för oljeskador till sjöss (prop. 2012/13:81).

*Skadeståndsansvar
för oljeskador till sjöss*

Anf. 32 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet CU17 *Skadeståndsansvar för oljeskador till sjöss*.

Jag ser att jag är ensam uppsatt talare i dag när det gäller det här ärendet. Det beror naturligtvis på att ingen motion har väckts med anledning av propositionen. Det är den största orsaken till det. Då kanske någon undrar varför jag begär ordet i det här ärendet, och det ska jag förklara.

Jag är född och uppvuxen i Bohuslän på en ö som heter Öckerö. Vi är i Bohuslän helt beroende av en levande kust, en levande natur och människor som dras till vårt område. Havet är vår stora resurs både när det gäller fiske och när det gäller rekreation.

Den 10 september 2011 kolliderade ett maltesiskt fraktfartyg som hette Golden Trader och ett belgiskt fiskefartyg utanför Jyllands nordvästkust. Det resulterade i ett utsläpp av bunkerolja, alltså olja som används för fartygs drift. En stor del av oljan nådde den svenska västkusten fem dagar senare.

Danmarks kust blev opåverkad, men så väl gick det inte för Tjörns kommun, en kommun med ca 15 000 invånare och en kuststräcka som bland annat inkluderar kala klipphöllar och klippstränder, vilka är hårt exponerade för vågor och vind från Skagerrak. Det som hände den här gången, i september 2011, var att oljan drev in till den svenska kusten och nådde Tjörn med omgivning. Det drabbade området innefattar många skyddsvärda områden som bland annat är avsatta som naturreservat, Natura 2000-områden och fågel- och sälskyddsområden.

Jag träffade ett ögonvittne. Han sade att han aldrig i sitt liv blivit så berörd, av fåglar som var nedkletade med olja och som sedan fick avlivas. Under räddningsfasen, som pågick mellan den 16 september och den 14 oktober 2011, tog Kustbevakningen och Räddningstjänsten upp totalt ca 820 ton oljeemulsion ur vattnet, och det var ändå inte allt, utan saneringsarbetet pågick under lång tid.

Herr talman! Utsläpp av bunkerolja kan orsaka allvarliga skador på miljö och egendom. Därför är det av yttersta vikt att de skadelidande har en långtgående rätt till ersättning vid förorening på grund av det. Dessutom kan det inte nog poängteras hur viktigt det internationella samarbetet är i frågan. Stora utsläpp av bunkerolja kan drabba vidsträckta internationella vattenområden. Därför måste Sverige godkänna bunkerkonventionen, vilket vi också sannolikt kommer att göra senare i dag i denna riksdag, i enighet.

Kristdemokraterna är för ett mer omfattande skadeståndsansvar för redare och välkomnar regeringens förslag. Det ska kännas om man förstör vår natur.

Det största enskilda utsläppet av bunkerolja i svenska vatten på senare år inträffade då det kinesiska fartyget Fu Shan Hai kolliderade med ett annat fartyg utanför den skånska sydkusten och sjönk 2003.

Allvaret i frågan syns även av att mängden bunkerolja ombord på fartyg har ökat i takt med att fartyg bara blir större och större samtidigt som utsläpp av sådan olja kan orsaka stora skador, särskilt i känsliga miljöer som Stockholms skärgård och Bohusläns skärgård och längs hela Sveriges kust, Europas längsta, för övrigt.

Jag ser med förskräckelse tillbaka på oljekatastrofen på Tjörn i september 2011, som fick stora konsekvenser för Tjörns kommuns ekonomi, då man fick bära en stor del av kostnaden innan ersättning erhöles från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB.

Den sammanräknade räntan översteg 1 miljon kronor för kommunen, på grund av att man inte fick pengar i tid. Det här är någonting som jag planerar att motionera om. Det måste helt enkelt bli en förändring när det gäller MSB:s resurser för att klara av sådana här katastrofer.

Kringliggande kustkommuner – Sotenäs, Strömstad, Öckerö och de andra – reagerar nu på vad som kan inträffa om en liknande situation uppstår hos dem. Det är någonting som tyvärr inte alls är omöjligt.

Kristdemokraternas drivkraft i miljöpolitiken är att vi ska överlämna ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta. Det är därför angeläget att ta ett tydligare förvaltarens ansvar för Sveriges kuster och skärgårdar. Det är det som jag av naturliga skäl och på grund av mina rötter kanske känner allra starkast för. Någon annan talar kanske ännu mer engagerat om landsbygden.

För att säkra framtiden för både näringsliv och naturupplevelser kommer riksdagen i dag att gå på regeringens förslag och godkänna bunkerkonventionen. Regeringen bör också se över hur MSB kan agera snabbare när det som inte får hända trots allt händer.

Miljöpolitiken är inte enbart en nationell angelägenhet, och miljöproblemen stannar inte vid nationsgränserna. Luftföroreningar, kemikalier och avloppsvatten behöver inte visa upp några pass. Havens känsliga ekosystem belastas av många olika länder. Det är därför självklart att miljöfrågorna ska hanteras internationellt. Och många av problemen kan givetvis lösas på EU-nivå.

Det är enligt Transportstyrelsen viktigt att hela EU tillämpar samma miljöskyddsregler, och det förhållandet att Sverige står utanför regleringen medför negativa konsekvenser. Svenska redare tvingas vända sig till myndigheter i andra stater för att få certifikat, och det är inte möjligt att utföra kontroller avseende konventionens krav på utländska fartyg som anlöper svenska hamnar.

Jag nämnde det kinesiska bulkfartyget Fu Shan Hai, som kolliderade med ett annat fartyg och sjönk 2003. Det fartyget hade omkring 1 600 ton bunkerolja ombord, varav en betydande mängd läckte ut. Svenska staten fick knappt 30 miljoner kronor i kompensation av det kinesiska rederiet, vilket uppskattas vara ungefär 60 procent av kostnaderna.

Genom det beslut som vi kommer att fatta i dag, om att anta den här bunkerkonventionen, läggs alltså ett större ansvar på ägarna, på redarna. Ett hårdare tryck när det gäller ansvarsförhållandet, där fartygets ägare ska vara ansvarig för en skada som orsakas av förorening vid utsläpp av bunkerolja, är en viktig markering och kan förhindra framtida olyckor.

Till slut, herr talman! Det finns hjältar i samband med oljekatastrofen på Tjörn. Det är alla de som gjorde stora insatser, både ideellt arbetande, öbor och andra, och anställd personal i Kustbevakningen och Räddnings-

tjänsten, när det gällde det här med att sanera oljan på Tjörns klippor och stränder. Man talar fortfarande om de stora insatser som människor gjorde för att få bort denna olja som hade kletat sig fast på klippor och vackra stränder.

För dem och alla kommuner längs våra kuster välkomnas regeringens förslag och att vi i dag godkänner bunkerkonventionen.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

8 § Konsumenträtt

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2012/13:CU13
Konsumenträtt.

Anf. 33 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! Civilutskottets betänkande 13 om konsumenträtt behandlar 66 förslag som ledamöter från samtliga riksdagens partier har lagt fram under allmänna motionstiden 2012.

Ofta väljer jag, herr talman, att peka på antalet förslag som behandlas i ett betänkande när jag inleder mina anföranden. Jag gör det därför att jag brukar känna mig stolt över att en oproportionerligt stor del av de förslag som behandlas brukar komma från Miljöpartiet. Men den här gången kan jag inte motivera mig på det viset, eftersom Miljöpartiets ledamöter har lagt fram bara fem av förslagen, vilket i och för sig är en hyfsat proportionerlig andel av förslagen i förhållande till vår andel av antalet ledamöter här i kammaren.

Det intressanta här är, förutom det stora antalet förslag, att de kommer från samtliga riksdagspartiers ledamöter. Det visar att konsumentfrågor verkligen engagerar både allmänheten och ledamöterna.

Många av förslagen återkommer år efter år trots att de avslås av riksdagen. Det betyder att ledamöterna i sina kontakter med medborgare runt om i landet får klara signaler om problem med gällande regler. Den ständiga press som vi ledamöter upplever från enskilda, organisationer och andra grupperingar lämnar inget utrymme för oss ledamöter att ge upp trots att vi har motgångar i kammaren.

Förslag som ständigt återkommer trots att de avslås innebär därför en signal till regeringen, som naturligtvis inte kan ha lika omfattande kontakter med befolkningen som vi ledamöter har, om att det är dags för regeringen att utveckla konsumenträtten. Så tycker jag att man kan beskriva en del av vårt demokratiska system – det är så det fungerar.

Den stora frågan i det här betänkandet har blivit problemen kring snabba, korta lån eller, som utskottet har valt att benämna det, sms-lån, eftersom det är den snabbast växande formen för just snabba, korta lån.

Drygt halva betänkandet redovisar den offentliga utfrågning som civilutskottet genomförde den 19 februari i år. Utfrågningen visade med stor tydlighet att det inte bara är Konsumentverket, Kronofogdemyndigheten, Finansinspektionen och Justitiedepartementet som är allvarligt

Prot. 2012/13:105
15 maj

*Skadeståndsansvar för
oljeskador till sjöss*

Konsumenträtt

bekymrade över utvecklingen med den här växande skuldsättningsformen. Även de företrädare för utlåningsvidan som medverkade var tydliga med att den utveckling vi ser inte är önskvärd. Alltså inte ens för dem som lånar ut är dagens situation tillfredsställande.

Problematiken kring vilka verkliga räntenivåer som tillämpas tyckte jag tyvärr inte blev så grundligt genomlyst under utfrågningen att man kan hävda att det förekommer en viss volym av ockerräntor. Men de långgivare som tar de största riskerna och tillämpar de högsta räntenivåerna är förmodligen inte de som deltog i utfrågningen. Att väldigt höga räntor förekommer verkar dock ganska klart, liksom att många låntagare får problem med en ackumulering av ett stort antal lån på varandra och därmed en hög skuldsättningsnivå.

Personligen är jag så gammalmodig att jag tycker att det är betydligt trevligare att spara först i stället för att betala sedan. Dagens kultur, där snabba pengar och inställningen att man ska ha allt genast gäller, uppfattar jag som ett grundproblem.

Det är klart att en situation kan uppstå där någon måste låna för att klara sig fram till nästa lön. Men det kan inte motivera omfattningen av de här snabba, korta lånen. Självklart är det i de flesta fall en fråga om planering och inställning, också med anledning av att kreditförlusterna faktiskt är relativt små för den här typen av utlåningsverksamhet.

Det finns två reservationer i den här delen av betänkandet, men Miljöpartiet har valt att inte reservera sig eftersom det pågår ett arbete, som i sin tur har sitt ursprung i tidigare yttranden som utskottet har gjort på det här området.

Det har också framgått tydligt från regeringssidan att man har för avsikt att lägga fram förslag för riksdagen om åtgärder för att minska problemen kring de så kallade sms-lånen. Då menar vi från Miljöpartiets sida just nu att det kan vara bättre att invänta de initiativen. Men i Miljöpartiet utgår vi från att regeringen inte bara kommer med förslag om förenklad skuldsanering. Vi menar att det behövs åtgärder som minskar risken för att människor fastnar i skuldfällan, med växande räntekostnader. Det får liksom inte bli någon sorts ny kultur att man lånar ohejdat i tryggheten att man sedan kan få skuldsanering.

Herr talman! Betänkandet innehåller, som jag inledningsvis nämnde, ett stort antal förslag som återkommer nästan årligen. Oppositionen har ett särskilt yttrande där vi hänvisar till tidigare ställningstaganden. Det finns ett flertal intressanta förslag där som säkerligen återkommer även i framtiden, men för tids vinnande kommenterar jag inte dem här i dag.

I en motion från Miljöpartiet föreslås en genomgång av hela konsumenträtten med målet att skapa en särskild konsumentbalk. Förslaget är inte nytt, och det är inte första gången det avslås i kammaren. Vår uppfattning är emellertid att en samordning av konsumenträtten skulle underlätta för konsumenterna att förstå sina möjligheter i lagstiftningen, och vi kommer att fortsätta driva på för en sådan utveckling.

Slutligen har Miljöpartiet en reservation i betänkandet som gäller den bristande följsamheten beträffande de avgöranden som Allmänna reklamationsnämnden gör.

Regeringen delar i princip den problembeskrivning som vi gör från Miljöpartiets sida, och vi vet att det pågår ett arbete i Regeringskansliet om hur man kan få företagen att på ett bättre sätt följa de utslag som

Allmänna reklamationsnämnden gör. Det är positivt, och vi tycker att det är bra att man får en förbättring – vi väntar oss det i alla fall.

Jag tänkte, herr talman, för ovanlighetens skull avstå från att yrka bifall till den här reservationen, trots att det är den enda vi har i betänkan-det. Vi ledamöter har ju ett uttalat tryck på oss att försöka minimera antalet omröstningar, så då tänkte jag bidra till det den här gången. Men vi utgår ändå från att regeringen läser våra reservationstexter och att vi snart kommer att få konkreta förslag på det här området.

I övrigt, herr talman, vill jag bara än en gång påminna kammaren om behovet av insatser för eftersatta järnvägssträckor och då naturligtvis i första hand behovet av ett dubbelspår mellan Falun och Borlänge.

Anf. 34 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! De konsumentpolitiska och konsumenträttsliga områdena blir allt viktigare i en tid då handeln och globaliseringen ökar. Till skillnad från förr i tiden, då man med begränsade resurser var tvungen att införskaffa enbart det man absolut behövde för sin överlevnad, har vi i dag en betydligt bättre levnadsstandard. Detta kan vi delvis tacka våra goda relationer till omvärlden samt ökad konsumtion och handel för. Samhället kan och bör se till att alla har en dräglig levnadsstandard, men med ökade möjligheter följer också ökade skyldigheter.

Som tidigare nämnts finns det i dag större möjligheter. Det är betydligt lättare att exempelvis låna pengar. I vissa fall kan lånen vara högst nödvändiga. De kan ibland till och med vara bra, om man exempelvis söker investera i ett nystartat företag eller kanske i en fastighet.

Sedan finns det de lån som är ruskigt enkla att skaffa. Vissa anser att det exempelvis är för enkelt att skaffa sms-lån. Det handlar om lån som är så enkla att få att man kanske rent av lite förhastat inte riktigt har tänkt igenom sitt beslut, när man har tagit lånet. Det är ett lån där det kanske också saknas ett verkligt och nödvändigt behov.

Under 2012 har antalet obetalda snabbblån ökat markant. Enligt Kronofogdemyndighetens statistik inkom det 53 709 ansökningar under 2012 om betalningsförelägganden för obetalda snabbblån. För att tala klarspråk är detta en ökning med 62 procent jämfört med föregående år.

Precis som tidigare går det inte att poängtera tillräckligt att detta är en mycket oroande utveckling. Konsekvensen av obetalda snabbblån är inte sällan betalningsanmärkningar, vilket försvårar tillvaron för en enskild person på flera olika sätt. Det kan således också innebära en ökad risk för överskuldssättning.

I dag gäller samma regler för snabbblån som för övriga konsumentkrediter som ett resultat av den nya konsumentkreditlagen. Detta innebär att kreditgivaren har fått ett tydligt ansvar för att lämna information om den effektiva räntan. Kreditgivaren ska då även göra en kreditprövning innan utbetalning sker. Enligt Konsumentverket som granskat förfarandet visar det sig att flera av de bolag som erbjuder snabbblån brister i den oerhört viktiga prövningen.

Ett annat stort problem är att räntenivåerna ofta är alltför höga, vilket innebär att konsumenter kan drabbas extra hårt efter ett litet misstag.

Herr talman! Det är mycket tydligt att något måste göras. Alldeles för många exempel på negativt låntagande finns, och vi har inte råd att blunda för det. Hög konsumtion kan skapa välstånd, men om konsumt-

ionen höjs på bekostnad av fler människor med enorma skulder gör vi inte bara samhället en björntjänst utan även enskilda individer. Om ingenting snart händer riskerar vi att få samma problem som miljontals människor runt om i världen dess värre har tvingats genomlida. Det är alltså ytterst angeläget att verksamma åtgärder vidtas för att motverka problemen med snabblån.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning i enlighet med förslagen i departementspromemoriorna. Reglerna för kreditgivningen vid snabblån bör således ytterligare skärpas, och tillsynen över snabblåneföretagen måste intensifieras och samordnas på ett mer effektivt sätt än i dag.

Att kreditgivare som brustit i sin kreditprövning inte ska kunna vända sig till kronofogden för att driva in sin fordran kan av många ses som en självklarhet, men så är dess värre inte fallet i dag. Även här bör regeringen återkomma med ett förslag så att det så självklara också blir verklighet.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservation 1 om sms-lån. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 35 MARIANNE BERG (V):

Herr talman! Vi är alla konsumenter, och det fungerar bra för oss i många olika situationer. Men det finns också många mörka fläckar. Vi kan bara konstatera att det finns brister. Vi kan bli utnyttjade, vi kan bli lurade eller inte få rätt vid en eventuell tvist.

Snabblån och sms-lån är ett aber. Dessa lån minskade under 2010. Det var en positiv trend. Men vi såg också att de under 2012 ökade igen. Det är trist att konstatera.

Vänsterpartiet har många gånger motionerat om att dessa lån borde förbjudas. Men hittills har vi inte fått gehör för det. Då måste vi väl kunna ta ett gemensamt ansvar, och då är det väl på sin plats att vi ser till att få ned ockerräntorna? Det är helt horribelt att vissa lån har upp till tusen procent i ränta. Detta måste vi se till att åtgärda eftersom ockerräntor verkligen är att utnyttja människor.

Herr talman! Jag kan konstatera att regeringen har gjort en hel del och tagit initiativ i denna fråga och gör en hel del för att komma till rätta med problematiken. Det tycker jag är positivt. Bland andra Konsumentverket, Kronofogdemyndigheten och Finansinspektionen har fått i uppdrag att bedriva ett omfattande arbete på olika plan för att komma till rätta med problematiken. Det är mycket välkommet.

Vänsterpartiet kommer att följa arbetet nogsamt. Därför lyfter jag i dag inte fram Vänsterpartiets reservation 2 angående snabblån. Den får ses som en markering i dag. Vi har en förhoppning om att det arbete som nu pågår ger ett positivt resultat, annars finns det säkert tillfälle att lyfta fram den vid nästkommande debatt om detta.

Beslut från Arn, Allmänna reklamationsnämnden, är inte bindande utan endast en rekommendation till parterna för att lösa en eventuell tvist. Att det bara är en rekommendation kan orsaka problem för mig som konsument eftersom det finns näringsidkare som helt struntar i Arns rekommendationer. Det är positivt att 70–75 procent följer dem. Men det är ett faktum att 25 procent helt struntar i dem och inte bryr sig över huvud taget. I fråga om detta har regeringen tagit beslut om en utredning.

I detta uppdrag ska utredaren föreslå lämpliga åtgärder för att just säkerställa att vi konsumenter har tillgång till en smidig och kostnadseffektiv tvistelösning och ett förfarande utanför domstol. I uppdraget ingår också att försöka få näringsidkarna att verkligen följa rekommendationerna. Detta uppdrag ska redovisas senast den 30 juni 2014. Men av erfarenhet tror jag inte att den kommer tidigare, utan den kommer antagligen i slutet av maj 2014.

Herr talman! Varför ska det ta så lång tid? Varför måste en sådan här fråga som har varit uppe vid så många tillfällen i denna kammare utredas igen under året? Problematiken är definitivt inte någon överraskning för oss. Den har vi följt under många år. Regeringen hade kunnat göra detta på många bra sätt och lagt fram förslag om hur vi ska kunna lösa detta. Man kunde till exempel ha tittat på Norge som har kommit väldigt långt i frågan, och större delen av det som deras tvistelösningsnämnd kommer fram till är bindande.

Det bästa hade kanske varit om Arns rekommendationer hade varit bindande. Det kanske hade varit på sin plats. Annars är det kanske så att dessa rekommendationer i många ärenden förblir helt tandlösa och att konsumenten står sig slätt.

När det gäller att man mer skyndsamt kunde ha utrett detta och kommit med förslag yrkar jag, i motsats till Miljöpartiet, bifall till reservation 3.

Anf. 36 CARINA OHLSSON (S):

Herr talman! I det betänkande som vi nu debatterar behandlas ett sextotal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden förra året på det konsumentpolitiska och på det konsumenträttsliga området. Motionsyrkandena handlar bland annat om sms-lån, införande av en konsumentbalk, Allmänna reklamationsnämnden, resegarantisystemet, prisinformation och konsumentskyddet i offentlig verksamhet. Majoriteten av dessa motionsyrkanden behandlas i en förenklad ordning. När det gäller dessa motionsyrkanden hänvisar jag till tidigare ställningstaganden från Socialdemokraterna. De är alltså på inget sätt bortglömda.

Det jag tänker inrikta mig på nu är de så kallade snabblånen, som också kallas sms-lån. Det är lån på jämförelsevis små belopp som kan beviljas snabbt och som kan betalas ut på några timmar men som ofta har höga avgifter och räntor, vilket vi har hört om tidigare.

Att starta sms-låneverksamhet är i dag enkelt. Finansinspektionen registrerar namnen på snabblåneföretagen och gör vissa kontroller i fråga om lämplighet. Men i övrigt kontrolleras inte verksamheten i den omfattning som vi anser behöver ske. I dag krävs tillstånd endast för de verksamheter som kombinerar utlåningsverksamhet med inlåning. Det anser vi socialdemokrater är oacceptabelt.

Därför föreslog vi i vår motion att konsumentkreditlagen ska moderniseras genom att alla finansiella institutioner som erbjuder krediter till konsumenter ska stå under Finansinspektionens tillsyn samt att tillstånd för verksamhet ska kunna dras in.

Här hade jag kunnat avsluta mitt anförande och sagt: Vad var det vi sade? Men jag tänker tillägga några saker. Finansdepartementet har äntligen kommit med en promemoria, departementsskrivelsen Ds 2013:26, med namnet *Viss kreditgivning till konsumenter*. Där föreslås att en ny

lag om viss verksamhet med konsumentkrediter införs. Det är mycket bra.

Tillstånd kommer att krävas från Finansinspektionen för att driva sådan verksamhet, och Finansinspektionen ska enligt förslaget kunna kontrollera att finansiella företag följer alla författningar som reglerar verksamheten. Om de inte gör det ska Finansinspektionen kunna ingripa, antingen genom att ta ut en sanktionsavgift eller, vid allvarigare överträdelser, genom att återkalla företagets tillstånd. Förslaget innehåller också krav på att ett företags handläggning av ett kreditärende ska dokumenteras.

Promemorian är nu ute på remissbehandling, och en ny lag ska träda i kraft den 1 januari 2014. Därför har vi ingen reservation, för vi tycker att vi har hörsammats i det vi socialdemokrater tycker i frågan.

Herr talman! Detta är självklart mycket bra, men jag hoppas också att regeringen studerar vem som tar dessa lån och varför samt hur låntagarna ska kunna ta sig ur de skuldfällor de sitter i på ett snabbare sätt. I regeringens promemoria kan vi läsa:

”Enligt uppgifter från KFM beror det ökade antalet ansökningar om betalningsföreläggande avseende sms-lån på ’usel kreditprovning’. Sms-lånen riktas enligt KFM till dem som förvägras andra tjänster, dels ungdomar, dels äldre personer med överskuldssättningsproblem. Av myndighetens statistik framgår att det är ungefär lika många män som kvinnor som finns registrerade hos myndigheten för obetalda sms-lån. Bland kvinnor mellan 46 och 55 år är dock procentalet högre, 58 procent. Bland ungdomar (18–25 år) har andelen av de obetalda sms-lånen sjunkit från 35,9 procent 2007 till 19 procent 2011.” Under 2012 har det dock höjts till 21 procent, vill jag tillägga. ”Enligt Konsumentverket är en typisk snabblånekund en 37-årig ensamstående kvinna med barn. De flesta ansökningar görs i slutet av månaden och 60–70 procent av dem som söker är återkommande kunder, dvs. de har tidigare ansökt om snabblån.”

Av detta kan vi förstå att det inte är för att köpa lyxprylar de lånar utan helt enkelt för att kunna få vardagen att gå ihop. Detta var också vad vi fick reda på under den offentliga utfrågning som vi i civilutskottet anordnade i februari. Några av företagen som lånade ut pengar hade nämligen också gjort undersökningar av vilka som var låntagare och vad de använde pengarna till.

Det är detta jag menar när jag tycker att regeringen måste se till de bakomliggande orsakerna till att arbetslösa ungdomar, ensamstående kvinnor med barn och i allt högre utsträckning pensionärer är hänvisade till oseriösa långivare för att kunna försörja sig. Att jag säger ”oseriösa” är på grund av att Konsumentverket under 2012 och 2013 har granskat 22 av de snabblåneföretag som är registrerade hos Finansinspektionen och ytterligare ett bolag som erbjuder snabblån till konsumenter. När det gäller de 17 undersökningar som är avslutade har 15 av bolagen varnats för att de har brustit i kreditprovningen.

Statistik från Kronofogdemyndigheten visar att det under 2012 inkom 53 709 ansökningar om betalningsförelägganden som rör obetalda snabblån, vilket, som vi har hört tidigare, motsvarar en ökning med 62 procent jämfört med 2011. Ungdomar står för drygt en femtedel av de obetalda lånen. Detta är inte heller hela bilden, för en del av bolagen säljer lånen

till finansbolag som driver in skulderna. Detta får till följd att de inte syns i statistiken. Antagligen är det alltså många fler än 53 709.

Herr talman! För att sammanfatta: För det första är det bra att det kommer skärpningar i lagstiftningen för snabblåneföretagen, framför allt för konsumenterna men även för konkurrenssituationen för seriösa långgivare. För det andra har jag en uppmaning till regeringspartierna: Se till de bakomliggande orsakerna för såväl unga och gamla som ensamstående kvinnor – ja, alla som måste kunna ha en möjlighet att försörja sig och inte vara hänvisade till oseriösa långgivare.

Slutligen: Snabba på och kom med nya förslag när det handlar om överskuldssättning! Det handlar om de tiotusentals som vi både i vårt eget betänkande och i promemorian från Finansdepartementet har sett sitta i denna situation och har lurats in i skuldfällor av oseriösa långgivare. Det kan ta hela livet för dem som är satta i den situationen.

Anf. 37 JESSIKA VILHELMSSON (M):

Herr talman! Att vara konsument år 2013 ställer helt andra krav än för bara några år sedan. Det är därför jag tror att den här typen av betänkande om konsumentpolitik ständigt är aktuellt och ständigt debatteras. Betänkandet som har behandlats i utskottet innehåller ett sextiototal motionsyrkanden på området, och utskottet har som vi redan hört valt att behandla många av ärendena i förenklad ordning. Mitt anförande kommer att handla om sms-lån och Allmänna reklamationsnämnden.

Sms-lån eller snabblån – ja, den här typen av lån har många namn. Dessa krediter har flitigt debatterats här i kammaren och i samhällsdebatten sedan de uppstod för ett antal år sedan. Justeringar av krediterna har skett så sent som den 1 januari 2011, men vi kan trots det konstatera att det fortfarande finns stora problem. Ett av de större problemen är just bristande kreditprövning från företagets sida. Precis som Carina Ohlsson sade säger Kronofogdemyndigheten att det är en usel kreditgivning som sker. Det finns exempel på många som har beviljats krediter och snabblån trots att de har otaliga betalningsanmärkningar, och det är förstås inte okej.

Som ett led i beredningen av motionerna om sms-lån höll utskottet som sagt en hearing, en offentlig utfrågning, i februari i år. Vid utfrågningen deltog företrädare från Justitiedepartementet, Kronofogdemyndigheten, Finansinspektionen, Konsumentverket, Svensk Inkasso samt några av snabblåneföretagen. Det var många intressanta uppgifter som kom fram.

I dag är det Konsumentverket som har tillsynsansvaret för den här typen av krediter. Som Carina Ohlsson också har sagt – det blir en del upprepning, kan jag säga; vi är tämligen överens – har Konsumentverket gjort en granskning av 22 snabblåneföretag. Vid hearingen var 16 av dem avslutade, och 14 av företagen blev varnade. Jag tror att Carina Ohlsson sade 17 respektive 15, men det spelar ingen större roll – det är det faktum att det är en så stor andel som blir varnade som är problemet. De uppvisade nämligen brister i såväl kreditgivningen som marknadsföringen, och det är inte heller okej.

Kronofogden kom som sagt nyligen med statistik om antalet obetalda sms-lån. Som vi har kunnat höra växer de lavinartat från att tidigare, troligen tillfälligtvis, ha gått ned. Det är inte heller bra. Detta måste också

ses i ett större sammanhang. Det gäller inte bara snabblån eller sms-lån, utan det gäller problemen med den allmänt ökande skuldsättningen vi har i samhället och problem med överskuldsättning.

Herr talman! Många av dessa saker tror jag bottenar i bristande kunskap i privatekonomi. Många myndigheter samverkar nu och gör många olika saker för att motverka överskuldsättning. Kronofogden har kampanjer som riktar sig mot de yngre, och det har tillförts mer undervisning i skolan om privatekonomi. Jag tror att just samverkan mellan myndigheter och marknadens snabblåneföretag kan göra mycket som leder till bättre resultat. Det är ju också så att har man en gång hamnat i skuldfällan kan vägen tillbaka vara både lång och brokig. Det är bland annat vår uppgift att försöka motverka detta samhällsproblem.

Som jag tidigare sagt här i kammaren finns det för närvarande två utredningar som ska vara klara till hösten och som jag hoppas delvis kommer att svara på de frågor Carina Ohlsson tog upp tidigare. Den ena handlar om just överskuldsättning och den andra om skuldsanering. Min uppfattning är att regeringen ser att det här förstås är ett allvarligt problem och att man har vidtagit åtgärder.

De senaste åtgärderna är just de två förslag som det redan har talats om. Regeringen föreslår alltså att de företag som bedriver snabblåneverksamhet ska bli tillståndspliktiga och hamna under Finansinspektionens tillsyn. Det är bra. Regeringen föreslår också att Konsumentverkets möjligheter att utfärda sanktioner ska utökas. De kommer att ha möjlighet att ta ut straffavgifter när en kreditgivare visar brister i sin kreditprövning. Det är också bra. Därtill har regeringen ökat anslaget till Konsumentverket med totalt 2 miljoner kronor det här året för att motverka överskuldsättning. Många saker görs alltså redan nu.

Vid den hearing som vi hade var tre snabblåneföretag representerade. De uttryckte alla tre att de var positiva till att hamna under Finansinspektionens tillsyn. Vi i utskottet har varit tydliga med att vi förutsätter att branschen själv tar ett ökat ansvar. Såvitt jag känner till pågår det för närvarande ett arbete med att bilda en branschorganisation. Just i dag har jag fått uppgift om att de ska träffas och diskutera de etiska regler som de själva säger ska tas fram. Det är bra, och jag avser att fortsätta följa det arbetet.

Herr talman! Jag vill säga några ord om Allmänna reklamationsnämnden, eller Arn som vi till vardags kallar den. Den har tidigare tilldelats 30,5 miljoner kronor för 2013, men på grund av det ökade antalet anmälda ärenden har regeringen satsat extra pengar i vårbudgeten.

Arn är ett organ som vi är väldigt glada och tacksamma över att ha. Så sent som för en vecka sedan enades ministerrådet om att det ska införas en alternativ tvistelösning i konsumenttvister på nationell nivå. Det är bra. Vi har redan Arn, men för att följa upp det här har, som Marianne Berg nämnde, en utredning tillsatts av regeringen som ska titta på åtgärder som ska finnas för alternativa tvistelösningar för konsumenter. Utredningen ska också föreslå åtgärder för att få näringsidkare att följa Arns rekommendationer i högre grad. Som jag ser det är vi överens med reservanterna om detta. Jag tycker att det som reservationen tar upp tillgodoses genom utredningen.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Prot. 2012/13:105
15 maj

Konsumenträtt

Anf. 38 NINA LUNDSTRÖM (FP):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna. Som tidigare talare har varit inne på handlar betänkandet om motioner från allmänna motionstiden.

Herr talman! År 2006 introducerades de så kallade snabblånen, som också kallas för sms-lån eller mikrolån, på den svenska marknaden. Den fråga man kan ställa sig är varför mikrolånen uppstod. Vi kunde konstatera vid den offentliga utfrågningen att ett skäl som angavs var att storbankerna inte har erbjudit de mindre lånen till konsumenterna. Därför uppstod en möjlighet på marknaden.

Typiskt för snabblånen är att det handlar om att låna ett relativt litet belopp, ofta någonstans mellan 1 000 och 3 000 kronor, och tiden för återbetalning är ofta en till tre månader. Kostnaden för snabblånen är oftast en kombination av ränta och avgifter. I och med den korta återbetalningstiden kan den effektiva räntan bli hög.

Ansökningar om lån görs på distans, ofta genom sms-meddelanden eller via internet. Lånebeloppet betalas ut snabbt. Vanligen är det fråga om lån utan säkerhet.

Det råder en bred enighet, som vi har hört i debatten, i utskottet om att överskudsättning måste motverkas. Detta gäller inte minst ungdomarnas situation. Som ett led i beredningen av motionerna om sms-lån höll utskottet den 19 februari 2013 en offentlig utfrågning. Man kan läsa den offentliga utfrågningen i en bilaga till betänkandet. Vid utfrågningen deltog många företrädare.

Herr talman! Snabblån har gjorts mer tillgängliga för konsumenterna. Samtidigt som en ökad tillgänglighet kan vara positiv för vissa konsumenter innebär det en större risk för andra konsumenter som kanske fattar förhastade och dåligt underbyggda beslut om lån.

Snabblånen har bidragit till skuldsättningsproblem. Statistik från Kronofogdemyndigheten visar att det under 2012 inkom 53 709 ansökningar om betalningsförelägganden som rör obetalda snabblån, vilket motsvarar en ökning med 62 procent sedan 2011. Ungdomar står för drygt en femtedel av de obetalda lånen. Antalet obetalda snabblån ökade alltså kraftigt under 2012. Det är en oroande utveckling som vi ser mycket allvarligt på. Konsekvensen av obetalda snabblån är inte sällan betalningsanmärkningar och en ökad risk för överskudsättning, som kan leda till utanförskap.

Det är ytterst angeläget att verksamma åtgärder vidtas för att motverka problemen med snabblån. I den nya konsumentkreditlagen, som trädde i kraft den 1 januari 2011, finns regler som syftar till att minska de negativa följderna av snabblånen. Samma regler gäller numera för snabblån som för konsumentkrediter i allmänhet.

Kreditgivaren har fått ett tydligt ansvar för att lämna information om den effektiva räntan och är skyldig att göra en kreditprövning. I och med att snabblånen omfattas av kravet på kreditprövning står denna form av kreditgivning under Konsumentverkets tillsyn. Konsumentverket har fått höjt anslag för 2013 för att kunna förstärka tillsynen.

Vi välkomnar de båda departementspromemorior som nyligen presenterats, dels *Straffavgift vid bristande kreditprövning*, dels *Viss kreditgivning till konsument*. De båda departementspromemoriorna remissbehandlas för närvarande. Enligt vad som framkom vid utskottets offentliga utfrågning är regeringens ambition att lagförslag ska kunna läggas på riksdagens bord före sommaren. Vi kunde även notera en artikel från de tre ansvariga statsråden kring vikten av att återkomma med förslag till åtgärder. Jag delar Marianne Bergs uppfattning att det är bra att regeringen har agerat och återkommer i dessa frågor, som vi alla tycker är viktiga.

Flera myndigheter bedriver ett omfattande arbete för att minska problemen med snabblånen. Informationsinsatserna riktar sig särskilt till ungdomar. Enligt vad som framkom vid utskottets offentliga utfrågning pågår ett arbete bland snabblåneföretagen med att starta en branschförening. Tanken är bland annat att föreningen ska diskutera de etiska riktlinjerna för bolagens verksamhet.

Slutligen, herr talman! Frågan om överskudsättning är en mycket viktig fråga. Det gäller att dels följa utvecklingen, dels och framför allt motverka överskudsättning. Ett omfattande arbete bedrivs för att komma till rätta med de problem som snabblånen för med sig. Ungdomar som skuldsätter sig kan drabbas under mycket lång tid. Regeringens insatser är därför mycket viktiga för att motverka överskudsättning.
(Applåder)

Anf. 39 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet i sin helhet och avslag på reservationerna.

Konsumentfrågorna tillhör de frågor som kanske berör allra flest människor i vårt land. Det är också sammantaget ett av de områden där det finns mest makt hos människorna. Den makten gör att människor kan styra hur företag hanterar sin arbetskraft genom att välja varor med etisk märkning. Människor har möjlighet att minska sin egen miljöbelastning och styra samhället mot lite mer hållbarhet genom att välja exempelvis ekologiskt, klimatsmart och varor med god djurhållning.

Ibland skulle man dock önska att det i högre grad fanns möjlighet att utnyttja den makten tillsammans. Men makten är i det här fallet utspridd på så många att vi från det offentliga ibland får gå in och samla makten för att reglera områden där marknaden inte har skött sig och där konsumentmakten inte förmår förändra. Här är de kommunala konsumentvägledarna tillsammans med budget- och skuldrådgivningen ett viktigt verktyg. De för inte bara en dialog med medborgarna om deras rättigheter och möjligheter. De kan också förebygga problem på ett sätt som vi här i riksdagen inte kan genom att enkelt föra en dialog med lokala näringsidkare om de problem som de stöter på i sin verklighet. Konsumentvägledarna ger dessutom värdefullt stöd till skolans undervisning.

Vi i Centerpartiet vill värna den lokala förankring som konsumentvägledarna har. Tack vare dem undviker vi många tvister som inte behöver gå till exempelvis Allmänna reklamationsnämnden. Det gör att vi på rikspanet inte märker av det här. De har vidare möjlighet att på ett tidigt stadium signalera om problem som dyker upp. Ett sådant är sms-lånen. Vi har sett under de senaste åren hur branschen har vuxit, vilket i sig inte

alltid är ett problem om det inte varit så att i takt med att branschen växt har också problemen ökat.

Konsumentverket har granskat företagen och i de allra flesta fall funnit brister, framför allt i rutinerna för kreditprövning. Det är därför nu glädjande att regeringen har levererat två förslag, som just nu är ute på remiss, för att komma till rätta med problemen. Jag tycker att det är fullt rimligt att den som ger krediter ska ha tillstånd från Finansinspektionen. Det gör det också möjligt att dra in ett sådant tillstånd, vilket sätter stopp för oseriösa företag. Det är också bra att Konsumentverket får mer muskler och möjligheter att med hjälp av straffavgifter göra granskningar och varningar betydligt tyngre.

Vi är övertygade om att de här åtgärderna kommer att få effekt på snabblåneföretagen. Men om det ändå inte gör tillräcklig skillnad är vi i Centerpartiet beredda att ta till ytterligare åtgärder för att minska de skadliga effekterna.

Ett annat problem för konsumenter, som inte lyfts fram i det här betänkandet men som har seglat upp på sistone, är identitetskapning. Det är ett brott som skapar mycket oreda och problem för den enskilda drabbade personen. Det är därför glädjande att Alliansen nu har kommit överens om att kriminalisera själva handlingen identitetskapning. Det gör att man kan ta tag i brotten på ett mycket tidigare stadium. Och det ställer högre krav på näringsidkare att säkerställa köparens identitet, för det är självklart inte den drabbade personen utan den näringsidkare som inte sköter sin identitetskontroll som ska lida ekonomisk skada. Tack vare denna överenskommelse i Alliansen hoppas vi att vi ska kunna sätta stopp för ett av de mest växande brotten i Sverige i dag.

Men det finns fler sätt att hantera problem på konsumentmarknaden. Ett av dem är Allmänna reklamationsnämnden, Arn. Vi i Centerpartiet har tidigare efterlyst åtgärder för att skärpa följsamheten i Arns beslut. Vi har sneplat på den norska modellen som har tagits upp här. Det är därför glädjande att regeringen har tillsatt den här utredningen som vi har hört talas om tidigare. Den ska se över hur en framtida tvistelösning ska se ut och kunna hanteras på ett bra och effektivt sätt utanför domstolarna. Man kommer att utreda både för- och nackdelar med ett Arn som fattar bindande beslut. Jag ser fram emot utredningen. Vi får visserligen vänta ett år, till nästa sommar, men då blir den desto mer efterlängtd.

Med detta, herr talman, hälsar jag nästa talare välkommen i debatten.
(Applåder)

Anf. 40 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag vill först yrka bifall till förslaget till beslut i civilutskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Det här betänkandet handlar, som vi har hört, om sms-lån och om Allmänna reklamationsnämndens roll och effektivitet i tvistelösningar utanför domstol för konsumenter.

Om jag får börja med Arn, Allmänna reklamationsnämnden, så har regeringen tillsatt en särskild utredare som ska se över och föreslå åtgärder för att stärka konsumentens ställning. Det ingår också att föreslå hur Arn kan få fler företag att följa rekommendationerna som lämnas.

Det är naturligtvis allvarligt att många näringsidkare inte rättar sig efter Arns beslut. När så sker har Arn inte möjlighet att vara domstol, och

den som sitter med Svarte Petter är konsumenten. Regeringen har alltså tillsatt en särskild utredare som ska föreslå lämpliga åtgärder.

Så över till snabblånen. Det första snabblånet togs 2006. Nu, sju år senare, har antalet anmälningar till kronofogden om obetalda snabblån kommit upp i 223 942. Det tål att upprepas, det som flera talare har nämnt tidigare, att under 2012 var antalet anmälningar till kronofogden 57 309. Det är en ökning med 62 procent från året dessförinnan. Det är bland annat en effekt av avregleringen av kreditmarknaden 1985, då vissa delar av kreditmarknaden blev utan både tillsyn och insyn.

I sju år har konsumentskyddet vid snabblån varit bristfälligt och varit tvunget att förlita sig på Konsumentverkets tillsyn, en tillsyn som inte har lett till mer än varningar. År 2011 skärptes kraven för kreditprövning, och regeringen föreslår ytterligare skärpningar.

Konsumentkreditlagen och kreditprövningen är bland annat ämnade för att skydda människor i utsatthet från att gå in i situationer som man inte klarar av. Men många som redan har betalningsanmärkningar beviljas snabblån trots genomförd kreditprövning. Det visar att detta krav är tandlöst och måste kompletteras med begränsningar i att öka personens trångmål, till exempel genom att ogiltigförklara kreditavtalet så att kreditgivaren inte har möjlighet att kräva tillbaka lånebeloppet av låntagaren samt att kreditgivaren prickas. Ett antal prickar bör leda till att tillståndet dras in.

Regeringen har vidtagit en del åtgärder. Konsumentverket har fått höjt anslag för 2013. Det är för att förbättra tillsynen av snabblåneföretag. Två departementspromemorior har kommit med förslag om att skärpa kraven på företagen. Bland annat ska Konsumentverket kunna förena ett beslut om varning med en straffavgift. Ökad tillsyn är också att vänta framöver. Flera utredningar har startats för att se över överskuld-sättning och skuldsanering.

Kristdemokraterna har sedan flera år tillbaka drivit frågan om snabblån och kampen mot oseriösa kreditgivare som cyniskt utnyttjar människors trångmål. Därför är regeringens föreslagna åtgärder nödvändiga och önskade.

Finansinspektionen har tillsyn över kreditinstitut, det vill säga banker och kreditmarknadsföretag. Men finansiella institut som ägnar sig åt kreditgivning men inte finansierar sig genom upplåning från allmänheten, till exempel sms-låneföretag, behöver inte tillstånd från Finansinspektionen för att driva sin verksamhet och står därför i princip inte heller under någon egentlig tillsyn av Finansinspektionen. Men som flera talare har nämnt kommer detta att ändras genom de förslag som regeringen kommer med.

Herr talman! Till sist: Ett av de största problemen med sms-lån är att människor tar dem för att klara av andra skulder. Det gör att vi ser hur vissa har fastnat i överskuldssättningsfällan. Sms-lån blir på så sätt endast toppen av isberget, och det är i grunden ett privatekonomiskt problem.

Förutom regeringens insatser behöver vi arbeta förebyggande. Antalet anmälningar mellan första halvåret 2009 och 2010 minskade med mer än 30 procent, mycket tack vare den informationskampanj som förre kristdemokratiske finansmarknadsministern Mats Odell tog initiativ till. Därför måste vi på nytt lägga fokus på information och utbildning.

Det är också viktigt med ett ökat samarbete mellan Finansinspektionen och Konsumentverket i frågor om konsumenters överskuldssättning. Riksrevisionen har återkommande kritiserat myndigheterna för att de har svårt att samarbeta i den här frågan.

Hela den här problematiken gör att det behövs fler budget- och skuldrådgivare, och som Nina Lundström uttryckte det: Överskuldssättning måste motverkas.

Det jag hör från bland annat socialtjänsten runt om i Sverige är skrämmande berättelser om hur personer hamnar i en total återvändsgränd på grund av smålån som tas för att klara av tidigare smålån. Det handlar om tragiska människoöden där det i den andra änden befinner sig ofta hänsynslösa företag, och bakom dem står personer med en aggressiv marknadsföring som tar ut ockerräntor. Det drabbar naturligtvis också de seriösa företagen som får en stämpel på sig.

Vi har ett ansvar att strama åt den här verksamheten, inte minst för att förebygga att fler hamnar i ekonomisk utsatthet och för att hjälpa dem som har hamnat där.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 20 §.)

9 § Ny lag om kontroll av ekologisk produktion m.m.

*Ny lag om kontroll
av ekologisk
produktion m.m.*

Föredrogs

miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2012/13: MJU14

Ny lag om kontroll av ekologisk produktion m.m. (prop. 2012/13:55).

Anf. 41 JOHAN LÖFSTRAND (S):

Herr talman! Vi ska debattera miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 14 *Ny lag om kontroll av ekologisk produktion m.m.* Förutom propositionen med samma namn behandlar betänkandet ett antal motioner från allmänna motionstiden som rör produktion och mål för ekologisk odling.

För oss socialdemokrater är ekologisk produktion en viktig del av det svenska jordbruket. Det är av två skäl. För det första är det miljö- och klimatsmart. Den ekologiska odlingen minskar jordbrukets miljö- och klimatpåverkan. Det handlar om att minska användandet av kemikalier, både för vår hälsas skull och för att förbättra den biologiska mångfalden.

För det andra tror vi socialdemokrater att en ekologisk produktion kan leda till den typ av specialisering som gör det svenska jordbruket ännu mer konkurrenskraftigt. En stabil och ökad efterfrågan från den offentliga sektorn gör också att den ekologiska odlingen kan utvecklas.

Vi menar att ekologisk odling ger ett mervärde, men tyvärr har den borgerliga regeringen totalt tappat bort detta.

Den svenska efterfrågan av ekologiska produkter har ökat, men det har inte kunnat följas upp av svensk produktion. Vi tror att den ekologiska odlingen har en oerhörd potential men behöver hjälp och stöd för att växa. Vi har därför föreslagit ytterligare anslag via EU:s landsbygds-

program för att främja produktion, handel och konsumtion av ekologiska produkter.

Herr talman! I fokus i betänkandet står den proposition som ska behandlas i riksdagen. Propositionen föreslår en ny lag om kontroll av ekologiska produkter. Syftet med förslaget är att anpassa nationell lagstiftning om ekologisk produktion till en ny förordning på detta område, vilket i sig är bra.

Tyvärr är propositionen kraftigt försenad och bygger på en Ds som presenterades redan 2009. Kritiken var omfattande och kom från många. De ekologiska odlarna, de som sköter certifieringen, Krav, LRF och andra organisationer var alla kritiska till det förslag som skulle behandlas. Kritiken handlade om ökat krångel, onödiga nya regler och ökade administrativa kostnader.

Centerpartiet och regeringen talar ofta om att minska krångel och byråkrati för att skapa ett slagkraftigt näringsliv, men inget händer. På område efter område får vi snarare se fler regler och mer administration.

Denna proposition var inget undantag. Varken ministern eller regeringen verkar ha lyssnat på den kritik som under ett par års tid fördes fram mot detta förslag, utan man körde bara på.

När vi socialdemokrater tog oss an frågan lyssnade vi på kritiken och insåg att något måste göras. Om vi vill ha ett fungerande ekologiskt jordbruk i framtiden måste vi förbättra och förenkla.

När förslaget lades på riksdagens bord sade vi därför nej. När miljö- och jordbruksutskottet började behandla förslaget stod det klart att det saknades majoritet i riksdagen för att driva igenom förslaget då vissa delar av förslaget krävde kvalificerad majoritet.

Då tog vi socialdemokrater vårt ansvar och satte upp ett antal krav på förändringar som skulle minimera krånglet och förbättra förslaget i sin helhet. Det var förslag för att minska administrationen för företag som sköter kontroll av ekologisk odling, för att minska inblandningen av myndigheter, för att se till att det blir *en* tillståndsprocess i stället för de fem som fanns i det ursprungliga förslaget och för att se till att de som sköter kontrollen i större utsträckning får en självständighet när det gäller att bedriva sin verksamhet.

Med tydliga krav lyckades vi få en lösning som i mångt och mycket är bra. Vi fick en lösning tack vare att vi vågade kräva förändring och förenkling, och detta behöver göras på fler områden.

Herr talman! Med dessa förändringar menar jag att förslaget i mångt och mycket är bra. Det finns säkert ytterligare saker som skulle kunna göras och som säkert kan göras i framtiden. Jag tror dock att detta förslag kommer att leda till en prispress på svensk ekomat och ökad konkurrenskraft för den svenska ekobonden.

En satsning på mer produktion av ekologiska livsmedel är viktig för framtiden. Det är en reform som kommer att leda till att det svenska jordbruket minskar sin klimatpåverkan. Det kommer också att leda till ökad stimulans och förbättrad konkurrenskraft för svenska bönder.

Sverige behöver en levande landsbygd och en fungerande livsmedelsproduktion, både för företagandet och för sysselsättningen i vårt land.

Bra mat är en viktig del av vår välfärd, och då krävs det en svensk livsmedelsproduktion. Denna livsmedelsproduktion måste ha tillgång till varor av god kvalitet. Som socialdemokrat anser jag att det är samhällets

skyldighet att bidra till att vi har god kvalitet och att de i samhället som serverar mat kan servera mat av god kvalitet och i viss mån svenska produkter.

Det ligger ett stort ansvar på oss politiker att arbeta med de offentliga upphandlingarna så att vi får upphandlingar som ger mat av god kvalitet. I förlängningen ska upphandlingarna också innehålla bestämmelser som gör att vi får en del produkter som åtminstone håller samma standard som det svenska regelverket för till exempel djurhållning.

Offentlig upphandling är ett viktigt instrument för att förbättra kvaliteten i det svenska samhället. Den debatten får vi ta en annan gång, men jag vill tydliggöra att detta är viktigt.

Herr talman! Förutom propositionen behandlar betänkandet som sagt ett antal motioner. Vi socialdemokrater vill öka produktionen av ekologiska produkter. Vi ser att det behövs stimulanser och styrmedel för att uppnå detta. Vi tror att vi kan uppnå stora mervärden genom att stimulera denna del av jordbrukssektorn. Därför har vi lagt fram en rad förslag om hur vi kan stödja och utveckla ekologisk produktion för att på så sätt utveckla näringen och den svenska landsbygden.

Jag står självklart bakom samtliga socialdemokratiska reservationer men yrkar bifall bara till reservation nr 4.
(Applåder)

Anf. 42 KEW NORDQVIST (MP):

Herr talman! Vi debatterar i dag miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 14 *Ny lag om kontroll av ekologisk produktion m.m.* Jag stöder givetvis Miljöpartiets samtliga reservationer, men för tids vinande yrkar jag bifall bara till reservationerna 1 och 3.

I början av 1980-talet såldes det vi i dag kallar ekologiskt helt oreglerat. Den seriösa odlaren hade svårt att hävda sig i konkurrensen samtidigt som konsumenten blev lurad. Behovet av kontroll blev alltmer uppenbart. Därför bildades 1985 Krav, Kontrollföreningen för Alternativ Odling, som det hette då.

Sedan dess har som bekant Krav vuxit, men det är fortfarande en organisation där man frivilligt ber om kontroll och certifiering. Fortfarande har odlarorganisationer stort inflytande, bland annat på regelutvecklingen.

I det skenet känns regeringens förslag till lag om kontroll av ekologisk produktion fel och onödigt. Risken är uppenbar att det frivilliga kontrollsystemet kommer att försvagas. Det administrativa krånglet kommer att öka. Och vad har lagförslagets möjlighet att ta hjälp av polismyndighet att göra med en frivillig kontroll? Dessutom går förslaget långt utöver vad EU-reglerna kräver. Vi menar att förslaget bottenar i ett myndighetsperspektiv i stället för i ett bonde- och konsumentperspektiv, som ju var drivkraften bakom bildandet av Krav.

Det går inte att undvika att reflektera och förvånas över den borgerliga regeringens vilja att förstärka privat verksamhet. Jag rekommenderar regeringen att lägga lagförslaget i pappersåtervinningen.

När det gäller den andra motionen för dagen, *Strategi för ett ekologiskt jordbruk*, vill jag gärna börja med en beskrivning av vad som menas med ekologiskt jordbruk. Ekologiskt jordbruk innebär odling och djurhållning där man strävar efter miljöhänsyn, resurshushållning och en hög

självförsörjningsgrad. Både vad gäller växtnäring och foder utnyttjar man främst på platsen givna och förnybara resurser.

Kemiska bekämpningsmedel och lättlöslig handelsgödsel används inte i ekologisk odling. Arbetssättet är helt inriktat på att arbeta förebyggande i stället för att tvingas hantera problem, eftersom det ekologiska jordbruket inte har kemin att ta till och korrigera med. Rutinmässig avmaskning är till exempel inte tillåten, utan de unga djuren ska ha parasitfria beten. Däremot ska naturligtvis sjuka djur behandlas.

Växtskydd baseras på en varierad växtföljd. Växtföljdens avgörande betydelse kan inte nog understrykas där begrepp som närande och tärande grödor är centrala. Vallen med sin blandning av gräs- och kvävefixerande baljväxter spelar en avgörande roll för växtnäringens försörjningen. Man brukar säga att klöver är den ekologiska odlingens motor. Till sammans med en anpassad jordbearbetning och mekanisk ogräsbekämpning är växtföljden viktig för att hålla ogräs och skadegörare på en hanterbar nivå, men ger även strukturförbättrande, näringsberikande och mullhaltshöjande effekter.

Inom den ekologiska djurhållningen anpassas djurtätheten till gårdens förmåga att producera foder. En djurtäthet som är anpassad till den tillgängliga spridningsarealen för stallgödseln ger möjlighet till ett effektivt utnyttjande av dess växtnäringssinnehåll och innebär minskad risk för växtnäring förluster ut till bland annat vatten. Eftersom en ekologisk bonde inte enkelt kan köpa in näring till gården är hushållning extra viktigt.

Ekologisk produktion är ett medel i arbetet med att nå de miljökvalitetsmål som riksdagen beslutat, såsom Ett rikt odlingslandskap, Giftfri miljö, Ett rikt växt- och djurliv, Grundvatten av god kvalitet, Ingen övergödning och Begränsad klimatpåverkan.

Regeringens mål för ekologisk produktion och konsumtion till 2010 nåddes som bekant aldrig. Målet för offentlig konsumtion var 25 procent och målet för den ekologiska odlingen sattes till 20 procent av landets åkerareal. Ofta hänvisas till att konsumenten bestämmer genom sitt val, men det menar jag leder fel så länge som den konventionella produktionen inte betalar sina miljökostnader. I andra sammanhang är principen att förorenaren betalar accepterad men inte när det gäller vår mat. Att vältra över kostnader på kollektivet är inte okej. Därför behöver samhället gå in och korrigera dessa felaktigheter.

För närvarande saknas politisk vilja att föra en sammanhållen strategi. Den strategin skulle exempelvis kunna innebära att produktion och konsumtion måste stödjas samtidigt och på bred front. Att återinföra beskattning av handelsgödsel är exempel på sådan åtgärd. Skatten på bekämpningsmedel behöver skärpas. Att inte göra det sänder fel signaler och gör genomförandet av strategin för att uppnå satta mål mycket svårare.

Statens insatser för jordbruksnäringen, till exempel i form av ersättningar och bidrag från landsbygdsprogrammet, forskning, utbildning, slopande på avgiftsfinansiering av tillsyn, marknadsföringsinsatser med mera, bör inriktas på att främja en omställning till ekologisk produktion. Vidare saknas, i alla fall så här långt, signaler om hur det kommer att bli med finansieringen av det kommande landsbygdsprogrammet. Också det är en källa till oro hos näringen.

Ersättningsnivåer till ekologiskt certifierade producenter bör ses över. Ett särskilt omställningsstöd och investeringsstöd kan behövas.

Det finns en brist på forskning och utveckling i syfte att utveckla den ekologiska produktionen. SLU eller någon annan institution behöver utveckla utbildning för ekologisk produktion. Det behövs ett kunskapsstöd för kommunernas kostansvariga och inköpare beträffande hur de kan köpa in mer ekologiskt och säsongsanpassat på ett bra och billigt sätt. För att få fart på försäljningen av ekologiska livsmedel i detaljhandeln kan det behövas säljfrämjande åtgärder även i butik. Listan kan göras lång, herr talman.

Jag anser alltså att regeringen bör ta fram en sammanhållen strategi för att stödja den ekologiska jordbruksproduktionen och sätta upp nya mål för ekologisk konsumtion och produktion.

Jag yrkar bifall till reservation 1 och 3.

Anf. 43 OLLE LARSSON (SD):

Herr talman! Förra veckan var jag på ett seminarium i Järvsö som handlade om fåbodar kontra rovdjur. Fåbodbruk och skogsbetet är ekologisk produktion och många gånger förutsättningen för många av de rödlistade arterna – källväxter, svampar och även insekter. Fåbodbrukarna styrs av ett hårt regelverk som gör det besvärligt att hålla på med mjölkproduktion ute på fåbodarna.

Vi har ett regelverk som är alltför krångligt. Låt mig ge ett exempel. Det gäller en kravbonde i Härjedalen som håller på med köttdjursproduktion. För att slakta sina djur måste han köra dem 20 mil till Delsbo. Han kör dem till Delsbo, får dem slaktade, tar hem dem och styckar och paketerar dem på det lokala slakteriet i Hede. Det finns många veterinärer i Hedeområdet som borde kunna göra de besiktningar som krävs för att denne bonde ska kunna slakta på gården.

Sverige måste underlätta och styra upp regelverket för att anpassa det till verkligheten. Det måste skapas förutsättningar så att vi kan nyttja fåbodbetet, skogsbetet. Det är den överlägset bästa ekologiska produktionen med tanke på att det bidrar till den biologiska mångfalden och är förutsättningen för många av de rödlistade arternas överlevnad.

Under de senaste 80 åren har jordbruksmarken bara i Värmland minskat med 43 procent. Mer än 600 000 hektar använder vi utomlands för matproduktion. Det är en lika stor areal som den vi inte nyttjar inom landet. 1994 fastställde riksdagen ett mål om att minst 20 procent av landets jordbruksmark ska drivas ekologiskt. Om vi börjar bruka de marker vi historiskt har brukat uppnår vi de 20 procenten.

Sverige behöver även det konventionella jordbruket för att minska beroendet av importen.

Anf. 44 JENS HOLM (V):

Herr talman! Det hållbara jordbruket har drivits fram av engagerade bönder, konsumenter och miljövänner. En och annan politiker kanske också har varit med och stiftat lagar för att underlätta för det ekologiska. Men i allt väsentligt har detta varit ett arbete som kommit underifrån, och så har det fortsatt att vara. Organisationen Krav, som certifierar och kontrollerar ekologisk produktion i Sverige, är kanske det främsta exemplet. Den absolut största andelen av den ekologiska produktionen är certifierad

av Krav. Krav har byggt upp ett otroligt starkt varumärke och över lag en stor tilltro till att det som är certifierat av Krav är ekologiskt och är att lita på.

Med det här förslaget tar staten över vissa delar av det ansvaret. Även om det slutförslag som vi ska rösta om nu inte blev så illa som vi från Vänsterpartiet och en del remissinstanser hade befarat tycker vi att förslaget är olyckligt. Vi har i dag ett mycket framgångsrikt frivilligt kontrollsystem för den ekologiska produktionen. Varför förstöra någonting som fungerar? Eller som man säger utomlands: If it ain't broken – don't fix it. Därför yrkar vi i Vänsterpartiet och Miljöpartiet på att detta förslag ska avslås.

Vi i Vänsterpartiet har lagt fram ytterligare några reservationer för att öka den ekologiska produktionen. Varför vill vi då göra det? Jo, inom ekologisk produktion används inte vare sig handelsgödsel eller bekämpningsmedel. Det är förstas positivt för våra jordar och för den biologiska mångfalden. Inom det ekologiska jordbruket finns också en större artrikedom. I det jordbruk som är certifierat av Krav ställs högre krav på god behandling av djuren, bland annat med större möjligheter att vistas utomhus. Enligt relativt ny forskning från Sveriges lantbruksuniversitet medför ekologisk odling mindre avgångar av kväve och fosfor. Med ekologisk odling kan vi alltså minska övergödningen. Det finns därför många skäl att främja den ekologiska odlingen.

Även om man kan se att den ekologiska produktionen växer i Sverige ligger vi en bra bit efter andra jämförbara länder. Vi i Vänsterpartiet är synnerligen besvikna över att regeringen har missat målet om 20 procent certifierad ekologisk jordbruksmark till 2010. Regeringen missar också målet om att öka den offentliga konsumtionen av ekologisk mat.

Vad har då regeringen dragit för slutsatser av dessa tillkortakommanden? Läser man detta betänkande ser man att slutsatserna tyvärr är ytterst få. Det konkreta jag hittar om vad regeringen gör för att stimulera den ekologiska produktionen är

1. att man hoppas på ett nytt EU-direktiv för ett miljövänligare jordbruk
2. att man använder en del pengar från EU:s subventioner till det svenska jordbruket för ekologisk produktion, närmare bestämt 125 miljoner kronor av de många miljarder som läggs på jordbrukssubventioner till Sverige
3. att man, hör och häpna, har tillsatt en utredning, som denna gång ska handla om ”möjligheter för en framtida livskraftig jordbruks- och trädgårdsproduktion”.

Nej, moderater, folkpartister, kristdemokrater och centerpartister, jag tror att ni kan bättre. Ni kan göra mer för att stimulera den ekologiska produktionen i Sverige.

Eller kan ni verkligen det? Ni brukar ge uttryck för den politiska ståndpunkten att livsmedel är som vilken vara som helst på en marknad. Då är ingrepp på den marknaden inte direkt önskvärda. Det säger läran om den fria marknaden. Marknaden ska få agera fritt. Då fungerar det som bäst.

Vi i Vänsterpartiet tror däremot att det behövs politiska beslut för att underlätta omställningen till ett hållbart lantbruk och en hållbar livsme-

delsproduktion. Vi har lagt fram flera konkreta förslag som ska stimulera den ekologiska produktionen. Ett av dessa förslag kallar vi Det hållbara matlandet Sverige. Detta innebär riktade stöd till hållbar och nyttig livsmedelsproduktion. Vi vill ha mer av närproducerade, ekologiska och vegetariska livsmedel. Det är de bärande delarna i Det hållbara matlandet Sverige.

Vi vill också ha mer av rådgivning och direkta ekonomiska stöd till de lantbrukare som vill ställa om sin produktion till ekologisk sådan. Vi vill använda den offentliga upphandlingen till att se till att man köper mer ekologisk mat, inte minst till våra skolor och äldreboenden. Vi låter dem som smutsar ned ta ett större miljöansvar genom till exempel en höjd koldioxidskatt och ett återinförande av handelsgödselskatten. Detta gynnar förstas den ekologiska produktionen, som inte använder sig av handelsgödsel. Vi vill att alla intäkter från dessa skatter ska gå till att finansiera miljöarbete – vad gäller handelsgödselskatten omställningen från det konventionella jordbruket till ett ekologiskt jordbruk. På så sätt får man en dubbel effekt.

Det går inte att bara förlita sig på marknaden eller på förvisso välviljiga konsumenter. Vi politiker måste också ta vårt ansvar för att stödja den ekologiska produktionen. Det är precis sådana konkreta förslag som vi har lagt fram i betänkandet.

Anf. 45 ÅSA COENRAADS (M):

Herr talman, mina kolleger och läktaren! Skolklasserna från Västerås är extra välkomna i dag. Vi ska debattera betänkande nr 14 från miljö- och jordbruksutskottet, *Ny lag om kontroll av ekologisk produktion m.m.* Betänkandet rör regeringens förslag på en ny lag om kontroll av ekologisk produktion. Låt mig börja med att säga att Moderaterna och Alliansen ställer sig bakom utskottets betänkande i dess helhet.

För oss är det viktigt med ett gemensamt europeiskt ramverk för att underlätta handel och kontakter inom EU och kvalitetssäkra jordbruket. Den ekologiska produktionen finns reglerad i både den gemensamma EU-lagstiftningen och den svenska lagstiftningen, men eftersom jordbruket är en del av den gemensamma marknaden är EU:s lagstiftning överordnad den svenska. EU-förordningen är bindande för medlemsstaterna och ska tillämpas direkt i varje medlemsstat.

Samtidigt ger EU oss möjligheter att i stor utsträckning själva avgöra hur jordbruket ska se ut i framtiden. Av den anledningen är det viktigt att EU-förordningarna kompletteras med nationella bestämmelser. För att underlätta tillämpningen och förenkla regelverket vill regeringen därför anpassa den nationella lagstiftningen om ekologisk produktion till den nya EU-förordningen på området.

Den nya lagstiftningen ska dessutom harmoniseras med övrig lagstiftning inom närliggande områden, så att utformningen av lagarna blir så likartad som möjligt. Under 2006 genomfördes flera ändringar för att anpassa svensk lagstiftning till nya EU-bestämmelser på områden som rör livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och andra saker, bland annat avseende offentlig kontroll. Detta skapade ordning och reda i lagstiftningen och gjorde lagtexterna mer överskådliga och enhetliga. För att underlätta tillämpningen av den nya EU-förordningen måste även lagstiftningen utformas på ett enhetligt sätt.

Herr talman! Kontrollsystemet för ekologisk produktion har byggts upp under lång tid. Vi ser att efterfrågan på ekologiska livsmedel ökat starkt under de senaste åren, och i samband med detta har andelen ekologiska jordbruk och djurhållare i Sverige ökat stadigt.

Sverige är ett av de länder i världen som har störst andel ekologiska jordbruk. Detta är i allra högsta grad positivt. Ekologiska jordbruk kan bidra till resurshushållning, miljöhänsyn och hållbarhet. Den ekologiska produktionen skapar dessutom förutsättningar för nya företag på landsbygden. Där efterfrågan finns, där finns också en marknad.

Vi ser detta som en positiv utveckling. Vi vill att konsumenterna ska kunna välja ekologiska livsmedel om de vill. Det är efterfrågan som ska driva utvecklingen. Ekologisk matproduktion ska inte ske på grund av subventioner utan styras av efterfrågan från privatpersoner och andra aktörer på marknaden.

Den offentliga sektorn är såklart en stor aktör på marknaden. Men frågan om vad som ska upphandlas är inte en fråga som ska avgöras i den här kammaren. Det är en fråga som ska avgöras i våra kommuner och landsting runt om i Sverige. Frågan om hur det ska upphandlas är en fråga som hör hemma i denna kammare.

Herr talman! För att konsumenterna ska känna tillit till de ekologiska produkterna och välja dem framför de konventionellt odlade produkterna måste det finnas ett fungerande och effektivt kontrollsystem. Det kontrollsystemet ska garantera att de ekologiska livsmedel som konsumenterna köper faktiskt är ekologiska. Konsumenterna måste kunna lita på innehållsförteckningen. Ingen vill betala mer pengar för något som inte är garanterat äkta.

För mig är det självklart att arbeta för en ökad medvetenhet bland konsumenterna. Medvetna konsumenter gör medvetna val. Lagstiftningen måste i det här fallet anpassas efter rådande efterfrågan och produktion så att konsumenterna kan våga lita på märkningen och innehållsförteckningen på produkterna som marknadsförs som ekologiska.

Sverige är ett av de länder i världen som har högst andel ekologiskt jordbruk. Det ekologiska jordbruket bidrar med ett stort mervärde i form av landsbygdsutveckling, djurvälstånd och miljömål. Regeringen har därför valt att göra omfattande satsningar på den inhemska ekologiska produktionen.

Inom ramen för landsbygdsprogrammet har regeringen betalat ut ca 500 miljoner kronor per år till jordbrukare som bedriver ekologisk produktion. Tillsammans med miljöersättningen ger den en ekologisk jordbrukare ersättning för det inkomstbortfall och de merkostnader som den ekologiska produktionen innebär. År 2010 höjdes dessutom ersättningen för ekologisk spannmål och ekologiska proteingrödor som oljevaxter, och en ersättning för ekologisk vall infördes.

Regeringen har även gjort riktade satsningar på forskning och utveckling av ekologiska produkter genom till exempel tydliga direktiv till Sveriges lantbruksuniversitet. Även Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas, har fått anslag för forskningsinsatser om ekologisk produktion.

Med tanke på hur mycket pengar regeringen har satsat i frågan slår oppositionen in öppna dörrar när den reserverar sig för saker som redan är genomförda.

På sikt måste marknaden se till att efterfråga ekologiska produkter. Ekologiska produkter måste precis som andra produkter kunna bära sina egna kostnader. Endast genom ökad konsumentmedvetenhet och kvalitetssäkring via ett tydligt och funktionellt kontrollsystem kan ekologiska livsmedel konkurrera med konventionella. Ska den ekologiska matproduktionen vara hållbar i samhället på längre sikt kan den inte bekostas genom subventioner.

På så sätt skiljer sig inte vår syn gällande ekologiska livsmedel från vår syn på andra varor. Det är konsumenternas efterfrågan som ska driva utvecklingen av ekologiska livsmedel. Glädjande nog kan vi i dag se en trend i samhället där konsumenterna efterfrågar mer ekologiskt. Antalet företag med småskalig, ekologisk produktion ökar. Efterfrågan på ekologiska och lokala råvaror ökar för varje år som går. Det tycker vi är bra.

Herr talman! Slutligen vill jag säga följande. Oppositionens förslag att genom lagstiftning detaljreglera, subventionera och tvinga fram en ökad ekologisk produktion som inte kan stå på egna ben utan statligt stöd är inte hållbar för ett samhälle. Vi lurar oss själva om vi tror att det är hållbart att underminera en bransch med skattepengar i all oändlighet.

Om marknaden inte kan lösa tillgång och efterfrågan på ekologisk mat på ett sätt som bär sina egna kostnader är vi väldigt fel ute. Oavsett vilka goda intentioner man än har kommer man att få svårt att förklara för skattebetalarna varför ekologisk matproduktion aldrig kan stå på egna ben. Vi hamnar i en situation där vi politiskt måste avgöra från vara till vara vad vi ska subventionera och vad vi inte ska subventionera.

Frihandel och en livsmedelproduktion fri från subventioner är det vi moderater eftersträvar både i EU och här i riksdagen. Samtidigt ser vi moderater positivt på framtiden. Vi tror på konsumenternas makt. Vi tror på konsumenternas medvetenhet och vilja att betala för den kvalitet och de råvaror som de vill ha.

Som politiker ska vi bidra till en fortsatt positiv utveckling genom att anpassa lagstiftningen för framtiden. Vi har ett ansvar att värna och uppmuntra den ekologiska produktionen. Genom begränsad men riktad lagstiftning kan vi skapa förutsättningarna för ett sunt och hållbart samhälle.

(Applåder)

Anf. 46 KEW NORDQVIST (MP) replik:

Herr talman! Jag kan inte låta bli att reagera när jag får höra att Åsa Coenraads säger att subventionerna och bidragen skulle underminera marknaden och att produkterna ska stå på egna ben.

Det jag försökte säga i mitt anförande var att de konventionella produkterna inte betalar sina miljökostnader. Det är samhällets skyldighet att gå in och korrigera den skillnaden. Det var så jag menade.

Jag har lite svårt att förstå resonemanget att det ekologiska skulle subventioneras på ett otillbörligt sätt. Jag ser det snarare som en korrigeringsring.

Du sade att den borgerliga regeringen har ökat bidragen bland annat till forskning. Jag tror inte att du får medhåll om det om du till exempel vänder dig till de ekologiska forskarna på Ultuna.

När det gäller frihandel är mat inte vilken vara som helst. Speciellt i skenet av den globala livsmedelsförsörjningen har vi skyldighet att odla det vi kan här i Sverige.

Anf. 47 ÅSA COENRAADS (M) replik:

Herr talman! Kew Nordqvist tar upp ett antal frågor som är viktiga att belysa. Framför allt är det viktigt att säga att Sverige inte är en öde ö på en planet långt utanför vårt solsystem. Vi är en del av den globala marknaden.

Ska man vara en del av den globala marknaden finns det olika principer att gå efter. Det vi bygger vår politik på och det jag som moderat bygger min politik på är att marknadens krafter får avgöra vad det är man vill ha och inte ha.

Politikens spelregler är att bygga lagar och förordningar om hur det ska gå till men inte vad som ska ske däromkring. Gör man dåliga saker för miljön ska man också betala för det. Men det är viktigt att man spelar med samma spelregler. Vi spelar inte med samma spelregler om vi ökar subventioner inom vissa områden.

Man kan ge vissa typer av subventioner för att starta och få i gång system. Det är vad regeringen har gjort när det gäller den ekologiska livsmedelsproduktionen. Men att fortsätta att pumpa in skattepengar i ett system när man har en ambition att det ska stå på egna ben är inte hållbart i längden.

Anf. 48 KEW NORDQVIST (MP) replik:

Herr talman! Det samhället gör är att betala för de ekosystemtjänster som det ekologiska jordbruket gör. Jag ser inget konstigt i att samhället går in och betalar för det. Det är väldigt viktigt att vi underlättar för till exempel den offentliga upphandlingen så att det blir lättare för kommunerna att göra de valen.

Jag kan inte undgå att kommentera detta med den globala marknaden. Det är inte rimligt att vi har så pass stor skuggareal utomlands. Vi låter andra bönder producera mat åt oss när vi behöver den här hemma. Det finns likaså en stor foderproduktion. Vi behöver ta hem den. Vi i den rika världen ska inte plocka undan maten. Det finns också en etisk dimension i detta.

Anf. 49 ÅSA COENRAADS (M) replik:

Herr talman! Kew Nordqvist drar en parallell mellan ekologisk livsmedelsproduktion och svensk mat. Det är en felaktig liknelse, för ekologiskt är på inget sätt detsamma som svensk mat. Ekologiskt kan komma från hela världen. Att transportera varor kors och tvärs över hela världen är inte alltid det mest ekologiska, miljövänliga eller hållbara sättet att producera. Man kan producera på mycket närmare håll på ett bättre och mer miljösmart sätt också. Det är felaktigt att säga att ekologisk livsmedelsproduktion är det enda som kan göra världens livsmedelsproduktion bättre.

Kew Nordqvist tar upp delen kring den offentliga upphandlingen. Jag tycker att Kew har en poäng där. Den offentliga upphandlingen är viktig. Det är någonting som vi måste jobba vidare med. Men vår roll som riksdagsledamöter i den här kammaren är att skapa regelverket för hur upp-

handlingen ska ske. Vi har ett kommunalt självbestämmande i det här landet som vi är ganska stolta och glada över. Det gör att våra kommuner och landsting kan upphandla lokalt om de vill. Fördelen med offentlig upphandling är att man upphandlar med lika spelregler och att man kan upphandla i stort sett vad man vill bara man vågar ställa kraven.

Jag tycker att Miljöpartiet ska gå tillbaka till sina kompisar ute i kommuner och landsting och ställa krav precis som jag ska göra det med mina partikolleger runt om i Sverige. I den delen kan vi öka den procentandel livsmedel som vi upphandlar på det vis som vi själva vill.

Anf. 50 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag har några frågor till Åsa Coenraads. Vi kan börja med den offentliga upphandlingen. Jag håller med Åsa Coenraads om att det är våra lokalpolitiker som gör upphandlingarna, och det är de som har hela rätten att specificera vad det är de vill upphandla. Men precis som Åsa säger är det vi i den här församlingen som ska se till att sätta ramarna så att det finns en lag om offentlig upphandling som de har att rätta sig efter.

Alla våra lokalpolitiker berättar för oss – samstämmigt, skulle jag nog vilja säga – att det är svårt att ställa krav på ekologiska produkter. Jag vill veta om Åsa Coenraads inte tycker att vi behöver ändra lagen om upphandling, både här i Sverige och i EU-förordningen, så att det blir lättare att ställa krav för att gynna det ekologiska. Det är det ena.

Det andra är att enligt klassisk marknadsteori ska någonting som förorenar också få betala. Vi har handelsgödsel, som vi vet leder till exempelvis övergödning om det används mycket. Om vi skulle få en skatt på handelsgödsel skulle det också gynna den ekologiska produktionen. Varför vill inte Moderaterna ha en skatt på handelsgödsel?

Åsa talar om att det inte ska vara några subventioner eftersom det är dåligt. I betänkandet talar man om att staten subventionerar ekologisk produktion med motsvarande 125 miljoner kronor och att det är EU-medel som används. Vi har också Matlandet Sverige, som är en statlig subventionsapparat för svensk livsmedellexport och annat. Är detta saker som Moderaterna vill avskaffa?

Anf. 51 ÅSA COENRAADS (M) replik:

Herr talman! Låt oss börja med den offentliga upphandlingen, som jag vet att både Jens Holm och jag tycker är viktig. Jag kan titta på lagstiftningen i dag och säga att lagen om offentlig upphandling i sig egentligen är ganska bra. Problemet är att den kanske är lite otydlig när man ska tolka den. Där behöver vi absolut göra någonting. Det finns nu en utredning som har tittat just på offentlig upphandling och hur vi ska kunna göra den mycket enklare.

Våra kommun- och landstingspolitiker runt om i Sverige måste ta till sig kunskapen om att upphandla på ett bra sätt. Men de måste också våga upphandla på rätt sätt. Jag tror att många av våra kolleger tyvärr sitter lite grann i knät på tjänstemän som gör alltför stora upphandlingar. Man behöver ha kunskap om och veta hur man bryter ned upphandlingarna i mindre delar. Om man nu vill upphandla ekologiska livsmedel ska man kunna titta på just den delen och kunna upphandla det på ett bra sätt.

Jag tror som sagt inte att det är fel på lagen i sig, men vi tittar på hur man ska kunna tydliggöra den och göra det hela enklare. Om det är någonting som regeringen har satsat mycket på är det just regelförenklingar över lag. Det är viktigt. Det ska vara enkelt att göra rätt.

När det gäller marknadsekonomins principer och de ställningstaganden som man gör politiskt är det inte alltid helt lätt; det är jag den första att erkänna. Men vi är en alliansfamilj, och i alliansfamiljen får man ge och ta. Vi vill allihop lite olika saker, men vi har i alla fall ett gemensamt alternativ, till skillnad från Jens Holm och hans kolleger.

När det handlar om vissa riktade satsningar har vi gjort subventioner för att få i gång vissa branscher och vissa näringar, till exempel den ekologiska livsmedelsproduktionen. Men det är inte hållbart att bygga in sig i ett system där en näring ska leva på subventioner resten av livet.

Anf. 52 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag tror inte, Åsa Coenraads, att det är någon här som vill att vi ska bygga in oss i ett system där man ska vara beroende av subventioner. Det är dock ett faktum att om vi ska stimulera den ekologiska produktionen underlättar det väldigt mycket ifall vi ekonomiskt kan hjälpa lantbrukare att gå över till exempelvis ekologisk produktion.

Det handlar också, som Kew Nordqvist från Miljöpartiet sade, om att den ekologiska produktionen förser oss med tjänster. Den hjälper oss att uppnå våra miljömål om biologisk mångfald, minskad övergödning och andra viktiga saker. Ska de ekologiska producenterna inte få betalt för det? Jag tycker att det är fullt rimligt att de ska få det.

När det gäller lagen om offentlig upphandling tolkar jag det som att Moderaterna inte har några konkreta förslag för att man genom den offentliga upphandlingen ska kunna stimulera ekologiska produkter, alltså upphandla ekologiskt. Ni tycker att det är bra som det är. Det tycker inte vi i Vänsterpartiet. Vi har ett helt batteri med konkreta förslag där vi vill göra det lättare för våra lokalpolitiker att upphandla ekologiskt.

Jag tycker också att Moderaterna borde oroa sig mer för det faktum att vi inte uppnådde det fastslagna målet om att 20 procent av jordbruksproduktionen skulle vara ekologisk till 2010. Vi uppnådde inte det målet. Och då vill man ju ha en regering som agerar och som presenterar konkreta förslag för hur vi ska öka den ekologiska produktionen. Jag hittar inte det hos den här regeringen. Det tycker jag är oroväckande. Men Åsa Coenraads har chansen här att berätta för mig och alla andra vilka konkreta förslag som regeringen avser att lägga fram för att öka den ekologiska produktionen.

Anf. 53 ÅSA COENRAADS (M) replik:

Herr talman! Precis som Kew Nordqvist sade tidigare är det otroligt viktigt att kunna stå på egna ben och att känna att man driver en verksamhet som faktiskt betalar sig. Men här måste vi också tänka på konsumenternas makt att styra marknaden – det glömmar gärna Vänsterpartiet när de talar i debatterna. Om man som konsument vill ha ekologiska produkter är man nog villig att betala lite mer för det.

Vi vet alla att matpriserna är lägre i dag än vad de någonsin har varit. Man kan alltså köpa ekologiskt om man vill. Man kan också efterfråga mer ekologiskt i sina matvarubutiker om man vill. Man kan naturligtvis

efterfråga ekologiskt även av sina kommun- och landstingspolitiker så att man ställer krav på dem inför framtida upphandlingar.

Konsumenternas makt är bland det allra viktigaste vi har. Att konsumenterna är marknaden och att det är marknaden som får styra är en princip som vi bygger mycket av vår politik på. På så vis får bönderna också betalt för sina produkter, och man klarar systemen utan subventioner. Om vi nu ska ha subventioner kan vi använda dem till andra saker där de gör mer nytta, till exempel inom vård, skola och omsorg.

Vad utredningens förslag kommer att landa i vet vi när vi har en proposition på bordet här i kammaren, och vi kommer nog också att ha ett batteri av förslag. Jag tror att vi får återkomma i debatten om just upphandlingen när propositionen kommer in till riksdagen, Jens Holm.

Som jag nämnde i mitt anförande har regeringen vidtagit ett antal åtgärder för att nå målet 20 procent ekologisk produktion i Sverige. Vi har som sagt inte uppnått det till 2010, men vi hoppas fortfarande att de insatser som vi har gjort kommer att göra att vi når nivån på 20 procent ekologiskt i framtiden.

Anf. 54 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik:

Herr talman! I sitt anförande pratar Åsa Coenraads om att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står för subventioner och förmyndarpolitik, och hon säger att marknadskrafterna ska lösa allt. Jag tycker att det är en lustig ingång. Jag tror att det är mycket få länder i världen som har en avreglerad jordbrukssektor. Det finns nog subventioner och förmyndarpolitik i i stort sett varstenda land när det handlar om livsmedelssektorn. Det kanske beror på att livsmedelssektorn är lite annorlunda.

Det mantra som Moderaterna och Åsa Coenraads hela tiden upprepar är att marknaden löser allt. Ja, men då kanske vi politiker inte behöver finnas. Skälet till att jag är politiker är att jag vill förändra samhället. Vi socialdemokrater vill ha mer ekologisk produktion eftersom det förbättrar miljön och klimatet. Det är en viktig nisch för att stärka det svenska jordbruket.

Man kan fundera på vad den frihandelshysteri som jag tycker att man ibland känner av innebär. Tycker Åsa Coenraads och Moderaterna att det är alldeles utmärkt att vi i dag importerar ungefär 50 procent av maten i det här landet? Ni vill kanske inte ens göra någonting åt det. Är det någonting som det inte ens är viktigt att försöka förändra? Man kan tycka att det är okej att vi har frihandel, och vi befinner oss de facto här. Men tycker Moderaterna och Åsa Coenraads att vi inte ska göra någonting åt det och att det är marknaden som ska lösa detta? Eller finns det en politisk vilja att öka den svenska livsmedelsproduktionen?

Anf. 55 ÅSA COENRAADS (M) replik:

Herr talman! Här ser vi att protektionisterna Socialdemokraterna är i gång och pratar. Det är ett problem att vi importerar så mycket livsmedel i Sverige.

Men om man vänder på kuttingen lite grann kan man säga att det är en fördel om vi kan exportera en hel del av våra livsmedel också. Det här är en tvåvägskommunikation. Om vi låser oss vid olika typer av mål för hur mycket som ska produceras i ett land är vi mycket farligt ute. Jag tror

inte att Socialdemokraterna menar det i grund och botten. Problemet är att deras politik leder till detta.

Socialdemokraterna gärna pratar om protektionism, och det låter lite grann som om de har samma tänk som Miljöpartiet. De lever på en liten isolerad ö i ett annat universum än vi andra. Så fungerar inte världen.

Johan Löfstrand pratar väldigt mycket om förmynderipolitik. Det är ganska klassiskt om man tittar på Socialdemokraternas politik generellt. Han pratar om att den reglerade jordbrukssektorn måste vara reglerad för tid och evighet, annars skulle den inte fungera.

Man kan fundera lite på vilka andra sektorer som vi också måste reglera. Jag vet att Socialdemokraterna nyligen har haft en kongress där de diskuterade om man skulle förbjuda vinster i välfärden och om man skulle förbjuda privata bolag i den näringen också. Då börjar vi mer och mer komma in på något som jag tycker liknar politisk kommunism. Det är inte någonting som alliansregeringen förespråkar. Jag tror inte heller att det är en väg som de svenska medborgarna vill att vi ska gå, varken när det gäller ekologiska livsmedel eller andra sektorer.

Anf. 56 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik:

Herr talman! Det socialdemokratiska partiet har styrt Sverige under nästan ett halvt sekel. Framgångssagan för Sverige har varit frihandel. Vi har haft starka exportföretag som har byggt det här landet. Socialdemokratin och jag är för frihandel.

Men min fråga handlade inte om huruvida man är för eller emot frihandel utan om huruvida Moderaterna anser att det är ett problem att Sverige importerar hälften av all mat. Jag tycker att den fria marknaden ska råda. Utbud och efterfrågan är i grunden bra faktorer, men man kan föra en diskussion om huruvida de faktorerna fungerar på livsmedels- sidan.

Min fråga handlade inte om det. Min fråga var: Vill Moderaterna göra någonting åt att mindre än hälften av den mat som konsumeras kommer från Sverige? Vill ni göra någonting åt det? Har ni en politisk vilja att göra någonting åt det? Det var den ena frågan.

Den andra frågan är: Vill Moderaterna avveckla det stöd till ekologisk produktion som finns i dag? Jag tror inte att Jens Holm fick svar på sin fråga om detta. Det är ju i grunden en subvention och någonting som är av ondo, enligt den retorik Åsa Coenraads använder nu.

Anf. 57 ÅSA COENRAADS (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att det känns skönt att höra att Johan Löfstrand och hans parti står för frihandel. Jag hoppas att vi kan diskutera det mer i kommande debatter med miljö- och jordbruksutskottet här i kammaren.

Johan Löfstrand hejar på att vi importerar 50 procent av våra livsmedel. Då kan man undra vad det är vi inte får importera. Ska vi sätta upp mål för hur mycket som ska exporteras och hur mycket som ska importeras måste vi kanske politiskt gå in och titta lite på vad vi får importera och exportera också. Vi kanske ska säga att kaffe är någonting som Sverige inte får importera mera av. Kaffe odlas inte i Sverige utan är något vi faktiskt måste importera. Det kanske Johan Löfstrand och Socialdemokraterna vill förbjuda eftersom vi inte ska importera saker och ting.

Som jag sade tidigare är detta en tvåvägskommunikation. Det är klart att Moderaterna och alliansregeringen gärna ser att vi kan exportera mer svenska produkter. En del i detta är satsningen på Matlandet, som har nämnts tidigare i debatten. Det är ett sätt för oss att driva saker vidare för att Sverige ska kunna stå på starkare på den globala livsmedelsarenan.

Vi pratade stödsystem tidigare. Jag tycker att stödsystemen ska vara så få som möjligt, men ibland är det nödvändigt med små, tidsbaserade stödsystem. Satsningen på Matlandet är ett sådant system, men alla stödsystem har en sluttid. Det är en debatt och en diskussion som vi måste föra när det gäller varje enskilt stödsystem. Vi kan inte stå här och generalisera om alla typer av system.

Anf. 58 ANITA BRODÉN (FP):

Herr talman! Jag vill gärna ta tillfället i akt och lyfta fram de stimulanser som vi nu har diskuterat och debatterat och som regeringen har vidtagit för en positiv utveckling av ekoodling.

Folkpartiets och regeringens utgångspunkt är konsumentperspektivet. Det vill jag slå fast. En konsumentefterfrågan ska mötas av en produktion, men vi räknar också med att den ska mötas av en betalningsvilja hos konsumenterna där man premierar mervärden.

Anders Wijkman har gjort en utredning om lagen om offentlig upphandling. Den remissbehandlas nu. Sedan kommer vi att återkomma med en proposition med en mängd konkreta förslag. Jag hoppas och tror att vi också ska ta till oss många av de konkreta förslag som finns i det batteri av förslag som bland andra Jens Holm har talat om. Vi tittar självfallet på allt.

Vi känner till att ekoodling kräver större arbetsinsatser och många gånger ger lägre skördar, men den bidrar samtidigt till den biologiska mångfalden. Den minskar belastningen på mark och vatten, bland annat genom att man inte använder bekämpningsmedel eller handelsgödsel. Därför är det befogat med samhällsstimulanser för att ekoproduktionen ska utvecklas. Det är en produktion som har varit och är en spjutspets också för den konventionella odlingen.

Jag vill återigen lyfta fram Odling i balans. Där har bönderna som odlar konventionellt visat att de tar till sig den här kunskapen och kan fortsätta att bedriva en hållbar konventionell odling. Det handlar inte om antingen eller, utan det handlar om både och.

Det är viktigt att vi tar miljöhänsyn, att vi ser till att det inte blir läckage till vattendrag och att vi använder oss av kunskapen om det värdefulla med en lämplig växtföljd.

Jag ska inte upprepa allt som Åsa Coenraads tog upp när det gäller detaljfrågorna om de satsningar som regeringen har gjort, men jag vill upprepa något. Det handlar bland annat om 500 miljoner från landsbygdsutvecklingsprogrammet. Det handlar också om en höjning av ersättningen för ekologisk spannmål och ekologiska proteingrödor som oljeväxter och om vällersättningen. Sedan är det riktade insatser till SLU, lantbruksuniversitetet, för fältforskningsverksamhet, liksom speciellt riktade medel till Centrum för ekologisk produktion och konsumtion. Formas, vårt forskningscentrum, får 12 miljoner kronor för att finansiera forskningsinsatser speciellt riktade till ekologisk produktion.

Det har många gånger raljerats kring ”Sverige – det nya matlandet”. Här handlar det om specialdestinerade medel för ekologisk produktion, men ”Sverige – det nya matlandet” har också gett möjligheten för ett antal småföretag inom livsmedelssektorn på lokal nivå att starta och växa. Det tycker jag är värt att lyfta fram.

Herr talman! Jag kan alltså konstatera att mycket har gjorts i den här riktningen men att det framöver är oerhört angeläget att det kommande landsbygdsprogrammet också beaktar alla de här viktiga aspekterna. Det är viktigt med utveckling i rätt riktning och en hållbar utveckling som inkluderar den ekologiska produktionen.

I just det här betänkandet handlar det nu mycket om en lag om kontroll av ekologisk produktion. Det är en anpassning till en EU-förordning där vi också inkluderar nationella bestämmelser. Vi anser att det här regelverket skapar en bättre struktur. Tidigare har det varit ganska svåröverskådligt, och vi underlättar för kontrollmyndigheten att kunna utöva sin kontroll. Men det ska sägas att det är viktigt att vi hela tiden har tummen i ögat så att inte krånglet eller administrationen ökar.

Jag tycker att vi ska ge kredd till oppositionen i det här stycket, för här har vi haft en bra dialog i utskottet. Vi har bejakat flera av de motioner som har skrivits av framför allt Socialdemokraterna, och jag kan konstatera att den produkt som vi nu har och det betänkande som nu ligger har blivit bättre. Bland annat har det handlat om delegation till kontrollorganen så att de får ta ett större ansvar i processen, vilket vi öppnade för. Vi öppnade också för offentlighetsprincipen. Det är alltså två viktiga punkter där vi har tagit till oss och bejakat innehållet i motionerna.

I utskottet sker det oerhört mycket positivt. Den utredning eller uppföljning som utskottet har gjort, bland annat vad gäller ekologisk odling, är mycket intressant läsning. Kortfattat kan man av uppföljningen konstatera att efterfrågan på de ekologiska livsmedlen har ökat starkt under senare år men också behovet av att formulera ett framtida mål för ekologisk produktion.

Regeringen har gett Jordbruksverket i uppdrag att titta på utformningen av nya mål inom ramen för landsbygdsutvecklingsprogrammet som kommer att gälla 2014–2020. Där har Jordbruksverket redan kommit med en rapport med synpunkter, och det är sådant som vi nu har att ta ställning till framgent.

Det har talats mycket här om lagen om offentlig upphandling. Detta är viktigt. Här har inte enbart politikerna ute i kommuner och landsting möjlighet att påverka och ställa krav, utan här är det ju enskilda – de som bor i kommunerna och föräldrarna till skolornas elever – som har möjlighet att ställa krav på vad de anser vara rätt och hälsosamma livsmedel. Då har vi många möjligheter inom ramen för den kommande lagen om offentlig upphandling.

Jag är övertygad om att det kommer att ske en del förtydliganden här. Det är helt korrekt som Åsa Coenraads har sagt att lagen i sig har gett utrymme, men det har funnits stora brister i kunskapen och frimodigheten när det gäller att utveckla och ta vara på detta.

Regeringen har avsatt pengar för att utbilda uppköpare, och det har betytt mycket. I Fyrbodalen har kommuner slagit sig samman och ställt

såväl djurskydds krav som etiska krav och miljökrav i sina gemensamma upphandlingar. Det har visat sig vara framgångsrikt.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga yrkanden.
(Applåder)

Anf. 59 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Anita Brodén räknade upp en del satsningar som görs i ekologisk riktning. Sveriges lantbruksuniversitet nämndes bland annat. Men det stora problemet med de där pengarna är att de inte finns kvar längre, eftersom vi inte längre har någon handelsgödselskatt. Syftet med handelsgödselskatten var att alla pengar som man drog in från den skulle gå tillbaka till jordbruket, bland annat till Sveriges lantbruksuniversitet.

Jag vill fråga Folkpartiet om ni har någon separat finansiering av det här undandragandet av finansiering till SLU. Hur går det med samtalen inom regeringen för att införa en handelsgödselskatt? Jag har förstått att Folkpartiet för sådana samtal med regeringen.

Sedan nämnde Anita Brodén Matlandet Sverige och ekologisk produktion. Men Matlandet Sverige har väl inte direkt utmärkt sig för att ha ekologisk produktion som ett av sina huvudsyften, eller har jag missat någonting? Anita Brodén får gärna berätta exakt vilka satsningar på ekologisk produktion som hon menar finns inom ramen för Matlandet Sverige.

Sedan skulle jag också vilja veta om Folkpartiet har några konkreta förslag för att ändra lagen om offentlig upphandling så att det ska bli lättare att upphandla ekologiskt. Vi i Vänsterpartiet vill tydligt skriva in i lagen att man kan ha ekologiska produkter som ett krav. Vi vill också höja beloppet över lag för när man ska behöva göra en offentlig upphandling så att det ska bli lättare för de lokala upphandlarna att själva bestämma direkt vilka produkter de ska köpa från de bönder som finns närmast i kommunen och inte behöva göra någon upphandling av uppköpet över huvud taget. Kan det vara någonting för Folkpartiet?

Anf. 60 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Herr talman! Vad gäller budgeten och ekonomin kan jag konstatera att SLU får 7 miljoner för fältforskningsverksamhet gällande ekologisk produktion. De får ytterligare 5 miljoner till Centrum för ekologisk produktion och konsumtion. Där handlar det om arbete för samordning, samverkan och information om ekologiskt lantbruk i ett svenskt, nordiskt och internationellt perspektiv. Dessutom erhåller Formas 12 miljoner kronor årligen. Då handlar det om att finansiera forskningsinsatser om ekologisk produktion.

Vad gäller Matlandet Sverige är 3 miljoner kronor årligen specialdestinerade för satsningen på ekologisk produktion.

När det gäller handelsgödsel är det ingen hemlighet att Folkpartiet har gått ut och sagt tydligt att vi anser att kadmiumdelen är det mest akuta, och där vi vill att man ska ha en beskattning. Sedan vill vi fortsätta att ha resonemang om detta. Det viktigaste är att vi hela tiden fortsätter att ha principen att förorenaren ska betala. Det är grundprincipen som vi har, men vi måste också se till att inte vika från löftet som gavs, utan bönder-

na behöver kompenseras på ett annat sätt. Det har varit vår grundinställning.

I Anders Wijkmans utredning om lagen om offentlig upphandling finns det en mängd konkreta förslag. Vårt parti har redan påbörjat en granskning, och jag utgår från att vi sedan gemensamt i Alliansen kommer att ha en ordentlig granskning.

Herr talman! Min talartid är slut, så jag ber att få återkomma i nästa replik.

Anf. 61 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Anita Brodén får gärna berätta mer om lagen om offentlig upphandling. Jag tycker också att Anders Wijkmans utredning är intressant. Men det jag vänder mig emot lite grann är att både du och tidigare Åsa Coenraads rullar ned ansvaret på våra lokalpolitiker. Man säger att om vi bara utbildar dem rätt, om de bara är modiga och ställer krav är det inga problem att ställa krav på ekologiska produkter.

Vi vet ju att det inte är så enkelt. Det gäller även allt närproducerat. Det kan handla om att handla upp livsmedel som har hög djurskyddsstandard och så vidare. Man hamnar i domstol. De flesta censurerar sig redan från början. De törs inte ställa de där kraven därför att de inte vill betala höga advokatkostnader. Det är det stora problemet.

Vi ska inte hålla på och skönmåla det här, vi ska inte förenkla det och vi ska inte rulla ned ansvaret till de lokala politikerna, utan det är vi som bestämmer ramarna för lagen om offentlig upphandling. Den måste göras enklare, och den måste göras generösare, för miljöns och djurskyddets räkning. Kan vi, Anita, vara överens om det kan vi verkligen samarbeta.

Det gäller också handelsgödselskatten. Vi kan plocka ut kadmium om du vill det. Den dagen Folkpartiet vill gå från principen till reell handling och ha en verklig handelsgödselskatt eller kadmiumskatt, kom till oss, så klubbar vi igenom det i den här församlingen!

Sedan vill jag också kommentera Matlandet Sverige. 3 miljoner kronor till ekologiska satsningar inom ramen för Matlandet Sverige är faktiskt lite beklämmande när det är en satsning som omfattar över 1 miljard kronor om vi räknar in EU-pengarna, i synnerhet i ljuset av att målsättningen var att 20 procent av produktionen i Sverige skulle vara ekologisk 2010. Regeringen uppnådde inte den målsättningen. Då borde man ta fram "hållbara matlandet Sverige" i stället och säga att när vi går in med pengar ska det just vara mat som producerar ett mervärde, och det kan vara ekologisk mat.

Anf. 62 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Herr talman! Det som först och främst är viktigt att påpeka vad gäller lagen om offentlig upphandling är att väldigt många som hade en god kunskap om själva lagen såg att det fanns möjligheter att redan i dag skriva in olika kriterier och krav, fast man har inte utnyttjat den möjligheten. Därför krävs det ett förtydligande.

Det krävs också att vi på vissa punkter, där vi precis som Anders Wijkman skriver nästan har övertolkat en del av en EU-lagstiftning, kan förenkla. Vi behöver inte göra på det sättet, utan vi kan göra det mycket enklare.

Det som är viktigt för väldigt många ute i bygderna är att man upphandlar i mindre kvantiteter. Då får väldigt många lokala producenter möjlighet att sälja till bland annat skolor och kanske äldreboenden. Att precis som man har gjort i Fyrbodalen kunna skriva tydliga kriterier, kunna utnyttja dem och skriva in vad man önskar, är en möjlighet som finns, men den måste vi se till att alla kan utnyttja och att alla kan få den möjligheten.

Jag ser fram emot det arbete som jag hoppas ska utföras under hösten med lagen om offentlig upphandling. Det kommer att lösa upp väldigt många knutar, inte enbart på livsmedelsområdet utan inom en rad områden.

Vad gäller Matlandet Sverige talar jag om den summa som liksom är konkret destinerad till ekologisk produktion. Självklart är det i praktiken så mycket mer, för väldigt mycket av hanteringen, den förädling som görs och de livsmedel som används har en ekologisk grund. Produktionen sker på ett ekologiskt och ett klimatmässigt smart och hållbart sätt. Här ser jag ingen konflikt, utan det är med.

Anf. 63 INGER FREDRIKSSON (C):

Herr talman! Ska vi ställa mer krav på Krav? Ja, de senaste månadernas larm och debatt om fusket med våra matvaror visar att det tyvärr är nödvändigt med mer kontroll.

Betänkandet handlar om kontrollen av den ekologiska produktionen, och det är både nödvändigt och rimligt att den utsätts för kontroll för att behålla trovärdigheten hos konsumenterna. Visa av den senaste tidens erfarenheter har vi sett att det inte räcker med en etikett, det måste också finnas äkta vara bakom den.

Centerpartiet ser alltså nödvändigheten av att genomföra förändringarna som föreslås. Nu tydliggörs ansvaret för kontrollerna, besluten blir möjliga att överklaga och underlagen till besluten blir allmänna handlingar hos myndigheten.

På vägen till att avgifta kretsloppet är ekologisk produktion en mycket viktig del. Många vill köpa ekologiska produkter och på så vis bidra till en bättre miljö. Det är en sund utveckling.

I betänkandet pekas på möjligheter att få den här produktionen att växa ytterligare, och det är Centerpartiet självklart positivt till, liksom till att nya mål för den ekologiska produktionen sätts upp. Men det måste vara rimliga mål, mål som är möjliga att uppnå därför att marknaden för ekologiskt finns.

I Centerpartiet tror vi mer på morötter än på piskor, och vi ser att konsumenterna är de främsta pådrivarna av en ökad ekologisk produktion genom att efterfråga varor och vara beredda att betala för den önskade kvaliteten. Naturligtvis har även det offentliga samhället, som är en betydande konsument, en viktig roll att spela för att skynda på utvecklingen så att det blir mer ekologiskt på våra fat.

Men vi måste också komma ihåg, vilket vi talade om på ett seminarium nu på morgonen, att jordbruket i stort också svarar för en stor miljönytta genom att bevara det öppna landskapet. Båda produktionssätten är viktiga.

Härmed yrkar jag, herr talman, bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 64 IRENE OSKARSSON (KD):

Herr talman! Fri dans, sade jag till en kollega i bänken. Det känns som om det betänkande vi nu debatterar, *Ny lag om kontroll av ekologisk produktion*, ger oss möjlighet att prata om det hjärtat är fullt av. Så tänker även jag göra, även om det till dels hanterar det här ämnet.

Jag kan inte låta bli, herr talman, att också konstatera att Åsa Coenraads med flera har gått igenom vad som är grunden för det här betänkandet. Vi är faktiskt i stort överens med i alla fall Socialdemokraterna om vikten av att vi har ett fungerande kontrollsystem och vikten av att vi implementerar de EU-gemensamma reglerna på ett sätt som är funktionellt och riktigt.

Jag blir dock lite full i skratt när Kew Nordqvist från Miljöpartiet konstaterar att det är för mycket märkning, att det är fel märkning, att det inte ska märkas så mycket och att det inte ska kontrolleras så mycket. Annars brukar det, herr talman, låta precis tvärtom i den här talarstolen. Det ska kontrolleras. Det ska märkas. Det ska etiketteras både upp och ned och fram och bak.

Jag tror att en balans i det här är viktig. Det är viktigt att vi ser vilken kvalitet som en vara och en produkt har. Och det är viktigt att vi kan jämföra. Vi lever i en värld med en fri marknad. Vi lever i Europeiska unionen. Vi ska alltså kunna se att de produkter som levereras, som vi kan köpa i våra livsmedelsbutiker och som kan köpas överallt i Europa, har en trygg och säker märkning när det gäller ekologisk produktion för dem som vill handla sådan vara.

Det är också viktigt att vi satsar resurser på att utveckla jordbruket i Sverige. Tidigare talare hänvisade till seminariet i morse, och jag tycker att det var oerhört spännande att få lyssna till att konklusionen från en av föredragshållarna var att utan det svenska jordbruket kommer vi inte att klara miljömålen. Det är inte heller, herr talman, det som vi brukar höra, och företrädaren var från Naturvårdsverket. Utan det svenska jordbruket kommer vi inte att klara miljömålen. Jag tror att vi behöver säga den meningen lite oftare i den här kammaren.

Ett sätt att klara miljömålen är också att se till att den produktion av livsmedel som vi har i Sverige sker på ett tryggt, säkert och effektivt sätt. Mycket har hänt i den verksamheten, och mycket kommer att hända. Dock tror jag inte, herr talman, att det vi i dag benämner ekologisk produktion eller Kravmärkt produktion, som inte är identiskt detsamma, är det som blir det allena saliggörande för framtiden.

Jag tror att vi behöver ett hållbart jordbruk som har betydligt vidare aspekter än så framgent men där det naturligtvis blir mer ekologiskt hållbart i den vidare bemärkelse som vi i dag använder. Jag brukar säga att jag vill se ett hållbart jordbruk. Jag tror dock att vi inom överskådlig tid kommer att behöva använda ett visst mått av bekämpningsmedel och ett visst mått av specialiserad produktion, som gör att vi inte med det som bland annat Kew Nordqvist lägger in i ekologisk produktion kan bedriva den överallt.

Herr talman! Det är också viktigt att konstatera att vi behöver ha en gemensam europeisk jordbrukspolitik. Vi behöver ha en politik som tydliggör vikten av att satsa resurser på ett hållbart jordbruk och att vi betalar för den gemensamma nyttan.

Också seminarier är nyttiga att bevista. I dag har det här i huset varit en otrolig mängd seminarier. Jag återkommer till Naturvårdsverkets rapport vi hörde om i morse. Det som har gjorts i pelare 2 i landsbygdsprogrammet är viktigt och väsentligt, och det behöver vi fortsätta med. Vi fick höra exempel från en lantbrukare i Värmland, som beskrev vad som kommer att hända om hans gård slutar att ha djur på markerna. Den biologiska mångfalden minskar. Det kommer att bli färre öppna landskap, vilket i sin tur leder till färre turistattraktioner och så vidare. Så går spiralen åt fel håll, kontra att vi är beredda att betala för de nyttigheter som finns och betala för de produkter han producerar.

Herr talman! Vi behöver ett helt kretslopp, och vi behöver ett kretslopp som också tänker in att människor ska bo, leva och verka i hela vårt land. Annars fungerar inte systemet.

Tidigare talare har nämnt att här behöver satsas resurser på forskning och utveckling. Jag som kristdemokrat är glad över att det är precis det regeringen har gjort. Vi avsätter resurser till Formas med flera för att se hur vi ska bedriva ett hållbart jordbruk framöver.

Herr talman! Vi kommer att ha långa diskussioner i kammaren om framtidens jordbrukspolitik och det framtida landsbygdsprogrammet. Jag är en stor tillskyndare av att programmet ska bli hållbart, effektivt och tydligt så att vi fortsättningsvis kan använda det som ett viktigt redskap i vårt arbete.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 65 KEW NORDQVIST (MP) replik:

Herr talman! Eftersom jag blev nämnd vid namn kände jag att jag behövde säga några ord.

Sade jag verkligen att det var fel att det var för mycket märkning? Kan Irene Oskarsson hjälpa mig att minnas? Det minns inte jag. Jag tycker att konsumenter naturligtvis ska ha rätt att välja. Då måste de självklart ha adekvat information.

Det konventionella jordbruket klarar inte miljömålen. Jag kan säga det en gång till: Det konventionella jordbruket klarar inte miljömålen. På vilket sätt skulle det konventionella jordbruket klara miljömålen med användande av kemiska bekämpningsmedel, till exempel miljömålet om rent grundvatten?

Jag kan inte låta bli att kommentera uttalandet om att spruta eller gödsla lite. Då faller hela idén med den ekologiska odlingen. Den bygger på en konsekvent genomförd växtföljd, och då kan man inte använda besprutning eller gödsel när det passar. Det är välkänt inom den ekologiska odlingen. I det här fallet är jag fundamentalist.

Anf. 66 IRENE OSKARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag brukar inte uppskatta fundamentalister, men Kew Nordqvist är väl ett undantag. Det finns ju undantag som ska bekräfta regler; så även i det här sammanhanget.

Jag sade att miljömålen är beroende av ett jordbruk för att uppfyllas, och vi behöver ett jordbruk för att de ska fungera. Jag sade inte att jordbruket skulle vara konventionellt, ekologiskt eller något annat etiketterat, utan jag sade att ett jordbruk behövs för att vi ska klara miljömålen.

Vi måste se att vi går igenom olika faser i produktionscykeln, och det kan du bättre än någon annan eftersom du har levt rent praktiskt med verksamheten under många år. Du kan konstatera att mängden bekämpningsmedel och processen för att odla och utsädeskvalitet har förändrats över tid, vilket gör att vi får ett mindre behov samtidigt som vi står inför en klimatomställning med problem som vi inte kan hantera fullt ut och som gör att vi kommer att ha behov av precis det jag sade, nämligen en liten mängd. Den ska naturligtvis vara så liten som möjligt, och vi ska hitta så bra andra verktyg som möjligt. Jag skulle bland annat önska – vilket du ger mig möjlighet att säga nu – att vi fick en större debatt om vad vi använder för utsäde och vad vi har för förädling för att klara de framtida miljötmaningarna, och för den delen de miljötmaningar som redan finns, inom jordbrukssektorn.

Anf. 67 KEW NORDQVIST (MP) replik:

Herr talman! Det är jätteintressant att Irene Oskarsson tar upp utsädesfrågan. Jag tror att vi skulle behöva en särskild debatt för den. Jag tänker inte glömma att du har nämnt den – var så säker!

Sedan kan vi hålla på och käbbla om att vi ska bara ska spruta lite – jag delar naturligtvis inte din uppfattning om det.

När det gäller att det konventionella jordbruket inte klarar miljömålen sade du att jordbruket hjälper till att klara miljömålen. Det gör mig väldigt glad eftersom det bara är det ekologiska jordbruket som gör det.

Anf. 68 IRENE OSKARSSON (KD):

Herr talman! Jag säger det återigen: Jag satte ingen etikett framför, och jag kan konstatera att utan det som Kew Nordqvist beskriver som konventionellt skulle landsbygden i vår hemtrakt växa igen, den biologiska mångfalden skulle minska och vi skulle inte ha möjlighet att ha extensiv djurproduktion som gör att vi till exempel kan äta det som mularna har betat och få ett kött som är bra och väl användbart.

Jag kan läsa innantill ur betänkandet. Tyvärr, herr talman, har jag fel glasögon. Vi blir skumögda ibland, men det kan vara bra att läsa innantill: ”När det gäller klimatpåverkan, växtnäringstjänster och människors hälsa är situationen mer osäker och inga klara slutsatser kan dras, enligt Jordbruksverket.”

Detta är från vårt betänkande och det arbete som bland andra jag har fått följa i miljö- och jordbruksutskottets uppföljningsgrupp, som under många år har ägnat ett antal timmar åt de här frågorna.

Kew Nordqvist! Vi kan nog båda två konstatera att vi förhoppningsvis kan driva in utsädesfrågan i den här kammaren men att vi kanske kommer att ha lite olika perspektiv även där.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

Prot. 2012/13:105
15 maj

*Ny lag om kontroll
av ekologisk
produktion m.m.*

10 § Ändrad beslutskompetens i vissa ärenden på bank- och försäkringsområdena

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2012/13:FiU36
Ändrad beslutskompetens i vissa ärenden på bank- och försäkringsområdena (prop. 2012/13:95).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 20 §.)

11 § Myndigheters tillgång till elektronisk identifiering

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2012/13:FiU37
Myndigheters tillgång till elektronisk identifiering (prop. 2012/13:123).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 20 §.)

12 § OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2012/13:FiU39
OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister (prop. 2012/13:72).

Anf. 69 LOTTA OLSSON (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i finansutskottets betänkande *OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister* med anledning av regeringens proposition.

Detta handlar om att införa kompletterande bestämmelser och anpassa bestämmelser till EU:s förordning om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister. Det är en anpassning till EU:s regelverk.

De delar som redan finns i EU-förordningen upphävs i svensk lagstiftning. Anpassningen till EU:s regelverk syftar till att bättre motverka bristande insyn, som har varit en del av problematiken under finanskrisen. Dessutom anses bristen på insyn i OTC-handeln i kombination med för hög motpartsrisktagning och koncentration av risk ha bidragit till att förstärka finanskrisen och förloppet hösten 2008.

*OTC-derivat, centrala
motparter och
transaktionsregister*

Därför har Europeiska kommissionen gjort ett arbete för att både identifiera och åtgärda risker samt rapportera resultatet av arbetet under 2009.

Den 15 september 2010 lade kommissionen fram ett förslag till förordning. Denna förordning antogs den 4 juli 2012. De förändringar som propositionen nu föreslår ska innefatta centrala motparter och deras clearingmedlemmar, finansiella och icke-finansiella motparter i vissa angivna fall och transaktionsregister samt handelsplatser i vissa angivna fall.

Auktorisation av OTC-derivat kommer att krävas, och ansvaret för auktorisationen kommer att ligga på enskild medlemsstat. För Sveriges del föreslår regeringen att ansvaret ska ligga på Finansinspektionen. Finansinspektionen får också enligt förslaget som uppgift att ta ut särskild avgift av den som åsidosätter sina skyldigheter enligt EU-förordningen. Finansinspektionen ska också ansvara för registerhållning runt auktorisationen.

Ett speciellt transaktionsregister ska införas, vilket enligt propositionen innebär att sekretess ska gälla för uppgifter i registret som handlar om enskildas ekonomiska och personliga förhållanden. Vidare får Finansinspektionen möjlighet att ta ut erforderliga avgifter samt ta handräckningshjälp av Kronofogdemyndigheten vid behov av platsundersökning.

Förslagen i propositionen innebär att svensk lagstiftning nu anpassas till EU-förordningen på ett ändamålsenligt sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

13 § Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet 2012

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2012/13:Ubu11
Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet 2012 (redog. 2012/13:RJ1 och redog. 2012/13:RR3).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 20 §.)

14 § Kommittéberättelse 2013

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2012/13:KU23
Kommittéberättelse 2013 (skr. 2012/13:103).

Anf. 70 SEDAT DOGRU (M):

Herr talman! I detta betänkande behandlas regeringens skrivelse *Kommittéberättelse 2013*. I den lämnas en redogörelse för verksamheten i de kommittéer som tillsattes av regeringen under förra året. Kommittéberättelsen innehåller uppgifter om kommittéernas sammansättning,

redogörelser för deras arbete, kostnaderna samt fördelningen mellan kvinnor och män.

Under 2012 tillsattes 66 kommittéer, och av dessa avslutades alla utom två. Kostnaderna för dessa uppgick till 350 miljoner kronor, och i det ingår utgifter för konsultationer.

Könsfördelningen redovisas enligt en ny mätmetod. Syftet med ändringen är att redovisningen bättre ska kunna jämföras med annan statistik av de statliga myndigheter och styrelser som lämnas till riksdagen.

I betänkandet noterar konstitutionsutskottet i utskottets ställningstagande att det i kategorierna ledamöter, sakkunniga och sekreterare råder jämn könsfördelning. Det som avviker är gruppen ordförande. Liksom utskottet betonar är det viktigt att eftersträva en jämn könsfördelning även inom denna grupp. Vidare förutsätter utskottet att regeringen arbetar aktivt för att säkerställa detta.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet, det vill säga att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

15 § Reglering av Partibidragsnämnden

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2012/13:KU24
Reglering av Partibidragsnämnden (framst. 2012/13:RS3).

Anf. 71 SEDAT DOGRU (M):

Herr talman! I detta betänkande tar utskottet ställning till framställningen från riksdagsstyrelsen om ett delvis nytt regelverk för Partibidragsnämnden. Förslaget innebär att Partibidragsnämnden får en instruktion i form av lag. Riksdagsstyrelsen föreslår ett regelverk för Partibidragsnämnden som motsvarar det som gäller för övriga nämndmyndigheter som finns under riksdagen.

Bland annat kan vi notera i förslagen att regler om verksamhetsansvar utformas på samma sätt som för övriga nämndmyndigheter och att Partibidragsnämnden ska ha en arbetsordning, vilket innebär att en viss delegering kan ske om så är möjligt. Vidare förs det fram förslag om arvoden, kostnadsersättningar vid resor och att nämnden kan besluta om ersättningar till sekreterare och andra som tjänstgör.

Riksdagsstyrelsen gör bedömningen att det kan bli en viss kostnadsökning i och med detta.

I det stora hela medför dessa ändringsförslag från riksdagsstyrelsen att det för Partibidragsnämndens del blir ett förtydligande, vilket jag tycker är bra.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

Prot. 2012/13:105
15 maj

Kommittéberättelse
2013

Reglering av
Partibidragsnämnden

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2012/13:SoU18
God kvalitet och ökad tillgänglighet inom missbruks- och beroendevården (prop. 2012/13:77).

Anf. 72 CHRISTER ENGELHARDT (S):

Herr talman! Det finns i Sverige runt en halv miljon personer med missbruk eller beroende. Majoriteten av dessa, ca 330 000, har alkoholproblem. 30 000 personer har ett dagligt narkotikamissbruk.

De allra flesta med missbruk har familj, vilket betyder att ca 20 procent av alla barn och vuxna har det i sin omedelbara närhet. Socialtjänst och sjukvård satsar tillsammans ca 17 miljarder kronor per år på missbruksvården. Det ska jämföras med samhällskostnaderna för missbruk som kan uppskattas till 150 miljarder. Det kostar med andra ord mycket i pengar räknat, men framför allt i lidande, att inte lösa och ta tag i missbruksproblemen i ett tidigt skede.

Missbruksutredningen, som är utgångspunkten i dagens debatt, genomförde en total genomlysning av den svenska missbruksvården. Vi socialdemokrater anser att utredningens slutsatser från år 2011 bör leda till att samhället omprövar en hel del i dagens system som samordnar och förbättrar insatserna mot missbruk.

Regeringen har nästan helt missat den chansen och presenterar i propositionen mycket få eller inga förslag på de olika områdena. Vi socialdemokrater anser att propositionen är så ofullständig att den endast kan ses som ett första steg. Vi har därför väckt en inriktningsmotion där vi anger färdriktningen i en rad frågor.

Samhällets hjälpinsatser når fortfarande en liten del av alla med beroende. Vi har i dag en otydlig behandlingsorganisation som är ojämn, oförutsägbar och dålig på att ta till sig nya metoder som inte tilltalar brukarna.

Behandling mot alkohol- eller narkotikamissbruk bör erbjudas mycket snabbare och vara mer individanpassad än vad som sker i dag. Det ska vara lätt att få vård och stöd på ett tidigt stadium, innan missbruket gått för långt och lett till svåra beroenden och sociala problem.

Samhällets förebyggande och tidiga insatser behöver intensifieras exempelvis inom skolan, fältassistenters arbete bland ungdomar med flera. Inom primär- och företagshälsovården bör man tydligare ställa frågor om dryckesvanor och livsmönster. Det behövs en kvalitetsuppbyggnad och långsiktighet i satsningarna för att ge varaktig effekt.

Herr talman! De förbättringar som skett har skett trots regeringen, inte på grund av regeringen, ofta till följd av initiativ i kommuner och/eller landsting. De skillnader i vårdutbud som finns mellan olika kommuner och landsting är oacceptabla och indikerar tydligt att staten måste ha ett större samordningsansvar för området.

Primärvården behöver ha bättre beredskap att ge insatser till personer med missbruk. Många personer med riskbruk och missbruk har ännu inga sociala problem, och för dem är det orealistiskt att hänvisas till kommunernas socialtjänst för hjälp. Primärvården behöver därför erbjuda snabb

hjälp i ett tidigt skede med tillgång till effektiva verktyg i form av strukturerade program för hur man tillsammans med patienten gemensamt kan ta sig an riskbruket och missbruket.

Kommunernas insatser behöver utvecklas. Missbruksvårdens kvalitet varierar avsevärt mellan olika kommuner. I vissa delar av landet får missbrukare vänta länge på behandling om de över huvud taget kommer i fråga.

Eftersom vårdbehovet hos missbrukare är akut bör målet vara att väntetiden till behandling ska vara mycket kort. När någon är motiverad och vill bryta ett missbruk är det bråttom, annars försvinner tillfället och motivationen. Vi socialdemokrater föreslår att det införs en särskild behandlingsgaranti för missbrukare.

Exempelvis är narkotikan kriminaliserad, och slutmålet med narkotikapolitiken är ett narkotikafritt samhälle, och då måste kraven ställas höga på samhällets insatser för dem som vill sluta med sin kriminella aktivitet.

Det är ett starkt moraliskt argument för en vårdgaranti som innebär att insatser ska påbörjas snarast när en individ söker hjälp för sitt missbruk. Inom några veckor är det rimligt att vårdinsatser kommer till stånd.

Trots att tidiga insatser är mycket kostnadseffektiva förekommer de i förhållandevis liten utsträckning, och variationen mellan kommunerna i kvalitet och utbud är alltför stor. Det är viktigt att kommunerna satsar på att utforma attraktiva insatser så att människor med beroendeproblematik i större utsträckning söker hjälp i ett tidigt skede.

Att tidiga insatser inom beroendevården och insatser för personer med svår problematik inte finns i tillräcklig utsträckning brukar förklaras med kommunernas bristande resurser. Det kan även vara svårt att prioritera sådan verksamhet i konkurrens med till exempel skola och äldreomsorg. Det är i dag tyvärr relativt riskfritt att inte tillgodose behov hos människor med beroendeproblematik, för det är en grupp som sällan överklagar.

För att kommunerna ska motiveras till att avsätta resurser till kompetensutveckling, bygga upp insatser av hög kvalitet och arbeta aktivt med tidiga upptäckter bör man undersöka möjligheterna till att skapa ekonomiska incitament där en prestationsbaserad ersättning utgår till kommuner med effektiva insatser av hög kvalitet som är attraktiva för brukarna. Genom att inrätta nationella kvalitetssystem, med indikatorer som utformats i enlighet med vad som visat sig ge bäst resultat, skulle även kunskapen om vad som fungerar i kommuner med olika struktur öka och goda exempel spridas.

Personer med missbruksproblem har i dag i praktiken en svagare ställning än flertalet andra patientgrupper. Genom att snabbt erbjuda vård och skraddarsy behandlingen efter missbrukarens egna behov och önskemål ökar möjligheterna till snabb och lyckad rehabilitering.

När beroende och missbruk har pågått under många år har det oftast utvecklats till en livsstil, och det är då nödvändigt med insatser som berör detta. Det behövs då rehabilitering, sysselsättning och psykosocialt stöd. Självhjälpsgrupper som Anonyma Alkoholister och Narkomaner och den idéburna sektorn behöver stödjas, och brukarinflytandet bör lagregleras.

Herr talman! På missbruksbehandlingens område krävs att undermåliga vårdalternativ sorteras bort genom en auktorisation och att kvaliteten

*God kvalitet och
ökad tillgänglighet
inom missbruks- och
beroendevården*

på vården höjs, liksom att en genomarbetad eftervård erbjuds. Här finns det anledning för staten att satsa särskilda resurser på metodutveckling och utvärdering. För att få fram optimala vårdmodeller bör staten subventionera dessa vårdmodeller inklusive inbyggd forskning så att de får möjlighet att utvecklas.

Det får inte heller vara så att narkomanvården bara blir medicinskt inriktad. Den medicinfria narkomanvården i Sverige seglar i motvind. Utifrån ett brukarperspektiv är det viktigt att det vid sidan av den medicinska behandlingen också erbjuds medicinfria vårdalternativ för dem som så önskar. Precis som underhållsbehandling för opiatberoende handlar om mycket långa vårdperioder krävs ofta långvariga stödinsatser för personer som väljer medicinfria alternativ för att dessa ska bli framgångsrika.

Den svenska missbruksvården behöver bli mer kunskapsbaserad. Kvaliteten varierar i dag alldeles för mycket. Vi måste vara säkra på att pengarna används rätt. Det gynnar både skattebetalarna och dem som behöver vård. Kunskaper om bra behandlingsmetoder kan användas som underlag för en nationell standard.

Missbruksutredningen var inne på rätt väg när man föreslog krav på auktorisation för behandlingshem samt utveckling av kvalitetsregister för att kunna följa upp vårdens kvalitet.

Vi socialdemokrater föreslår att det införs auktorisation för personal och vårdhem. Detaljerna för detta måste utredas närmare. Läkare, psykologer, socionomer och vårdpersonal behöver på många områden få en kompetensförstärkning om beroendefrågor. Därutöver behövs specialistutbildning, utökad forskning och start av kompetenscentrum med utbildning för personal som arbetar med personer med beroende och missbruk.

Samordningen mellan kommuner och landsting när det gäller missbruksvård måste förbättras för att få till stånd säkra och kompletta vårdkedjor. En bra modell var det tidigare initiativet i tvångsvården Ett kontrakt för livet.

Regeringens förslag om att det ska bli lagstadgat krav på att huvudmännen samarbetar genom överenskommelser, exempelvis om gemensamma mål, resursfördelning och stöd till vissa grupper, låter bra, men risken är stor att det i sin nuvarande lösning blir en ny pappersprodukt som påverkar situationen för dagens missbrukare mycket lite.

För att undvika att den föreslagna lagändringen bara blir en ny pappersprodukt bör någon form av belöningsystem övervägas för kommuner och landsting som gör rätt, och sanktionssystem för dem som gör fel.

Herr talman! Den borgerliga regeringen som tillträdde hösten 2006 lade ned Alkoholkommittén och Mobilisering mot narkotika. Vi tycker att det var ett felaktigt vägval. Den tidigare specialiseringen ledde till ökad kraft i det förebyggande arbetet.

Vi anser att den arbetsmodell som befästes i den nyligen antagna nationella ANDT-strategin har lett till att arbetet blivit otydligare och tappat i fokus, tempo och kraft. Vi är beredda att se över den nu gällande organisationen.

Regeringen berör inte spelberoendefrågan i propositionen mer än att man kommenterar en remissinstans i frågan, och den fanns inte heller med i direktiven till Missbruksutredningen. Det är beklagligt, eftersom

kraven på att kommunerna ska hjälpa personer med spelberoende är stora.

När det gäller vård och hjälp till spelberoende behövs mer forskning. Det är högst oklart vad som fungerar och vad som inte fungerar. Risken är stor för att hjälp till spelberoende blir verkningslösa insatser till hög kostnad. Kognitiv beteendeterapi kan minska symtomen på spelberoende, men om det finns långtidseffekter vet vi inte.

När det gäller olika psykologiska behandlingar finns det tecken på att motiverande samtal kan minska omfattningen av spelande och penningförluster, men i övrigt saknas underlag för att dra slutsatser.

Det är dags att kraftigt stärka forskningen på området. Vi föreslår att man undersöker möjligheterna till att de outhämtade vinster som årligen inte tas ut från Svenska Spel går in i en särskild forskningsfond som administreras av det statliga forskningsrådet FAS. Då kan exempelvis personer göra ett medvetet val att inte hämta ut småvinster och därigenom veta att pengarna går till forskning.

Herr talman! Missbruksutredningen har på ett tydligt sätt visat de stora samhällsekonomiska och humanitära vinster som kan göras om missbruksarbetet blir mer effektivt. Vi socialdemokrater hade hoppats mer på regeringens proposition inom detta viktiga område.

Med detta vill jag säga att jag självklart står bakom samtliga socialdemokratiska reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 8, 10 och 24.

I detta anförande instämde Ann Arleklo och Lennart Axelsson (båda S).

Anf. 73 MAGNUS EHRENCRONA (MP):

Herr talman! Jag vill inleda genom att yrka bifall till några av våra reservationer. Givetvis står Miljöpartiet bakom alla sina reservationer, men för tids vinnande begränsar jag mig till att yrka bifall till reservationerna 2, 8, 10 och 27.

Det behövs förändringar inom missbruksvården. Det vet människor som själva har beroendeproblematik, anhöriga och professionen. Även politikerna inser detta. Ett stort antal utredningar har gjorts, nu senast den mycket omfattande Missbruksutredningen. Utredningen arbetade länge och presenterade flera rapporter, bland andra en som hade till syfte att skapa diskussion. Utredningen lade slutligen fram en genomarbetad slutrapport som innehöll drygt 70 förslag.

De flesta kunde inte annat än att känna en viss snopenhet när regeringen flera år senare nu presenterade en påfallande tunn proposition. Där håller vi med Christer Engelhardt. Regeringen kunde ha gjort mycket mer.

Det är en proposition där det enda konkreta förslaget till ändring är att det ska föras in en lagparagraf i socialtjänstlagen respektive hälso- och sjukvårdslagen om krav på samarbete mellan landsting och kommun, alltså krav på att en överenskommelse ska ingås om detta, och att organisationer som företräder dem som berörs eller deras närstående, om det är möjligt, bör ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet.

Området är för viktigt för att inte större förändringar än så ska föreslås. Det räcker helt enkelt inte med den här framlagda propositionen.

*God kvalitet och
ökad tillgänglighet
inom missbruks- och
beroendevården*

Miljöpartiet har lämnat ett antal förslag för en väsentligt förbättrad missbruksvård i Sverige. Jag tänker här beröra några av våra förslag. Tiden medger inte att jag går in på alla förslag.

Allra viktigast för att människor inte ska börja missbruka är naturligtvis en aktiv och förebyggande politik. Det handlar om tillgång till vård och behandling, synsätt över huvud taget när det gäller individen och möjlighet att tidigt uppmärksamma problem och tendenser till riskbruk. Alltför ofta kan vuxna redan i förskola och skola ana vilka barn som är på väg att hamna i de här problemen längre fram i livet. Då gäller det att sätta in tydliga stödinsatser och att vuxenvärlden inte ger upp eller blundar.

Miljöpartiet bedriver en politik för att varje barn ska ha rätt att bli sett. Det kräver en offensiv skolpolitik, bland annat förbättringar av lärarnas villkor liksom elevernas villkor och en mer tillgänglig elevhälsovård. Det är en viktig pusselbit i detta. Hit hör också ett mänskligare och ur socialt perspektiv mer hållbart samhälle, där människor ska kunna kombinera arbetsliv och övrigt liv utan att det ska gå ut över barnen och deras tillvaro. Vuxna måste ju ha tid för sina barn.

Att börja använda droger kan ibland för den unge handla om spänningssökande. Det är ett behov som vi måste kunna kanalisera på andra sätt. Unga har enormt många idéer och en handlingskraft som i mycket begränsad omfattning får utrymme i dagens samhälle. För att tidigt stävja missbruk som påbörjats är det bland annat därför viktigt med tidiga insatser, såsom speciella mottagningar för unga med missbruksproblem. Jag kan nämna att i mitt hemlän Skåne har Miljöpartiet tillsammans med allianspartierna – det är det styre vi har där – börjat satsa på sådana mottagningar. Det är glädjande.

Herr talman! Många missbrukare har även psykiska problem. Gränslinjen mellan ett psykiskt sjukdomstillstånd och ett beroende är ofta mycket flytande och skapar stora problem inom psykvården. Det händer att psykiskt sjuka nekas att tas in på avgiftning, liksom drogpåverkade nekas på psykiatriska avdelningar. Då många missbrukare är psykiskt sjuka och ofta påverkade blir resultatet att de som behöver vård inte alltid får den vård de behöver. Frågan om vilken problematik som ska anses vara den huvudsakliga har ofta gjort att människor inte fått behövlig vård utan hamnat mellan stolarna, som man brukar säga.

Miljöpartiet anser att denna kombinerade problematik mellan psykisk sjukdom och missbruk behöver lyftas fram särskilt i nationella riktlinjer.

Herr talman! Vi vill se en verksam vårdgaranti för personer med missbruksproblem. Frågan om särskild vårdgaranti är dock komplicerad. Som regeringen påpekar omfattas personer med missbruk och beroende redan i dag av hälso- och sjukvårdens vårdgaranti. Samtidigt kan det konstateras att den vårdgarantin knappast är utformad på ett bra sätt för gruppen.

Kontakt med primärvården ska erbjudas samma dag, besök hos läkare i primärvården inom sju dagar och besök inom den planerade, specialiserade vården inom 90 dagar efter remiss. Och behandling ska inledas 90 dagar efter att vårdgivaren beslutat att erbjuda behandling.

För den som missbrukar är motivationen avgörande för att kunna ta emot behandling, precis som Christer nämnde tidigare. Därför är det helt

centralt med en vård som kan vara flexibel och tillgänglig när den enskilde söker hjälp.

Motivationsarbete måste också kunna göras från profession, arbetsplatser och anhöriga med en vetskap om att den enskilde verkligen ska kunna få vård den dag individen är redo, så att säga, att ta emot den.

Vad vården innehåller är givetvis skiftande beroende på behovet av avgiftning eller inte och vilken karaktär missbruket har i övrigt.

Missbruksutredningen föreslog en förstärkt vårdgaranti på 30 dagar för personer med missbruk eller beroende, med brasklappen att akuta behov skulle tillgodoses genast.

Inom den givna tiden var tanken att landstingen skulle vara skyldiga att tvärprofessionellt utreda och inleda behandling. Utredningen föreslog också att kommunen skulle erbjuda den som behöver psykosociala insatser på grund av sitt missbruk en individuell plan inom 30 dagar.

Vi anser att en särskild vårdgaranti behövs. Däremot anser vi att frågan behöver analyseras ytterligare så att det här utformas på ett sätt som verkligen fungerar ändamålsenligt. Det måste i realiteten vara en vårdgaranti som innebär en trygghet för den enskilde och dennes anhöriga. Det får inte riskera att bli en pappersprodukt.

När det gäller vår närmaste omgivning kan man nämna att Danmark har en garanti på 14 dagar och Norge på 30 dagar, vilket det refereras till i utredningen. Vi anser att regeringen bör göra en fördjupad utredning och återkomma med ett avvägt förslag som tar hänsyn till de erfarenheter som gjorts i våra grannländer och på andra håll. De farhågor som kommit fram i en del av remissvaren ska självfallet beaktas, så att man kan förebygga fallgropar som kan finnas.

Centralt är naturligtvis att den enskildes rättigheter ska bli bättre – det vill vi alla – och inte försämrats i förhållande till vad som gäller i dag. Vi instämmer också med såväl Socialstyrelsen som Malmö högskola som framhåller att en stärkt ställning för individen bör innebära att den enskilde i möjligaste mån ges tolkningsföreträdare i fråga om sitt eget behov av vård och behandling.

Missbruksutredningen föreslog att ansvarsfördelningen mellan huvudmännen delvis skulle förändras, så att landstinget skulle ha ansvar för såväl tillnyktringsverksamhet som abstinensvård och behandling, såsom huvudman för hälso- och sjukvården. Förslaget var att kommunen skulle ansvara för psykosocialt stöd samt stöd till boende, sysselsättning och försörjning.

Vi från Miljöpartiet delar denna bedömning. Det faktum att beroende är ett sjukdomstillstånd är numera vedertaget på ett annat sätt än det har varit tidigare. Det har gjort det mindre stigmatiserande att vända sig till vården för hjälp med missbruk. Forskningsresultat i utredningar visar också att nio av tio personer med missbruk eller beroende helst skulle vilja söka hjälp hos hälso- och sjukvården.

I dagsläget varierar sjukvårdshuvudmännens ansvar stort i olika delar av landet och vilken missbruksvård som där bedrivs. Det är i sig mycket otillfredsställande att situationen därmed är så ojämlig. Med ett tydligt ansvar skulle situationen kunna förändras och mer jämlik vård kunna erbjudas över landet.

*God kvalitet och
ökad tillgänglighet
inom missbruks- och
beroendevården*

Kommuner har traditionellt fokuserat på andra faktorer, inte minst psykosociala, vilket kan upplevas som ett stöd, men ibland kan det upplevas som skuldbeläggande för den enskilde.

Vi tycker helt enkelt att det är en rimlig förändring i tiden att hälso- och sjukvården får detta tydliga behandlingsansvar. Vi menar att förändringen av de flesta kommer att upplevas som både begriplig och följdriktig.

Regeringen menar att socialtjänsten bör göras mindre stigmatiserande genom att poängtera lättillgänglig information om hur missbruks- och beroendevården är organiserad lokalt och genom information till särskilda målgrupper. Vi från Miljöpartiets sida tror inte att det räcker.

Bland remissvaren har en farhåga framförts om att den medicinska synen skulle bli förhärskande på missbruksvården och behandlingen med en sådan här förändring. Det vore naturligtvis olyckligt. Visst kan vi till viss del förstå den farhågan. Samtidigt menar vi dock att hälso- och sjukvården har en bredare roll och funktion i samhället. Den hälsofrämjande delen och helhetssynen på människan har blivit alltmer självklar, inte minst genom samarbete mellan olika yrkeskategorier.

Miljöpartiet vill att denna utveckling drivs på ytterligare, i den förändring vi föreslår. Genom rätt förebyggande och hälsofrämjande insatser minskar behovet av dyra behandlingar över huvud taget på sikt. Primärvården har till exempel en stor potential när det gäller att tidigt uppfatta och fänga upp alkoholproblem och sätta in rätt stöd i tid. Det är en uppgift som kan utvecklas.

Regeringen har i propositionen landat i att inte vilja förändra huvudmannskapet för behandlingen av missbrukare. Vi gör alltså en annan bedömning. Att låta sjukvårdshuvudmannen ta över ansvaret för behandlingen från kommunerna menar vi kommer att göra att långt fler söker hjälp och att vård och behandling kommer att utvecklas över hela landet. Tillgängligheten i dag är inte så god i förhållande till det antal som har en problematik med missbruk.

Ett förstärkt ansvar för landstingen skulle kunna underlätta utvecklad valfrihet för den enskilde, vilket vi också har förslag om. Råkar man bo i en liten kommun är det inte rättvist att man ska vara beroende av den snäva socialbudget som det ofta kan vara tal om. Läger man ansvaret på landstinget skulle man förmodligen få det mer jämlikt ur den aspekten, när det gäller valfriheten.

Valfriheten är något som brister i dag. Det finns en begränsad möjlighet till valfrihet. Att bli hänvisad till en verksamhet utan valmöjlighet är ett förlegat förhållningssätt som kan upplevas som disciplinerande för den enskilde och som knappast understöder tanken på den enskilde som en fri, tänkande individ, som bör bli bemött med respekt, trots missbruksproblematiken. Man är ju en individ med samma rättigheter oavsett om man har det. Vi ska inte ha en moraliserande mentalitet i systemet.

Vi anser därför att regeringen bör återkomma med förslag om hur valmöjlighet för den enskilde inom missbruks- och beroendevården ska kunna tillgodoses tydligare.

Herr talman! En god valfrihet förutsätter också kvalitet bland de alternativ som skattepengarna går till. Annars får vi en väldigt märklig effekt. Missbruksutredningen har ägnat stor energi åt området utbildning, forskning, kompetens och spridning av kunskap. Men regeringen har

knappt berört detta, trots att det är så grundläggande för att lyfta kvaliteten i hela missbruksvården, vilket måste vara vår gemensamma ambition över huvud taget inom politiken.

Vi anser därför att regeringen bör återkomma med en strategi för förstärkt forskning, utbildning, vidareutbildning och kunskapsspridning i missbruks- och beroendevården med utgångspunkt i de förslag som beskrivs i kap. 6 i Missbruksutredningen.

Vi instämmer i utredningens bedömning att kvalitetskraven på behandlingsenheterna bör utvecklas och tycker att det är bra att Socialstyrelsen ska utreda frågan närmare. Regeringen är dock otydlig när den anger att Socialstyrelsen kan komma att få i uppdrag att närmare utreda behov och möjligheter att utveckla ett system för auktorisation, alternativt skärpta tillståndskrav, för behandlingsenheter. Vi anser att Socialstyrelsen ska få ett tydligt sådant uppdrag.

Anf. 74 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Vi sverigedemokrater anser att det är viktigt att förbättra tillgängligheten för personer med missbruks- eller beroendeproblem. Vi vill se en vård som har hälsa och helhetssyn som mål och där individens behov står i centrum. Oavsett vårdbehov och livssituation ska människor kunna lita på att de får den vård som de behöver.

Varje människa har rätt att leva i ett samhälle som främjar hälsa, med tillgång till god, säker och välfungerande vård. I dag avgörs tillgången till vård och behandling i hög grad av vilken kommun eller vilket landsting som en person med missbruksproblem råkar bo i. I vissa kommuner och landsting saknas ett grundläggande utbud av behandlingsinsatser. I andra kommuner och landsting finns ett grundläggande utbud, fast tillgängligheten är begränsad. Detta är inte acceptabelt.

Herr talman! En effektiv missbruksvård kräver flera olika steg som löper parallellt, utifrån en genomtänkt strategi och helhetssyn med en tydlig ledning från en aktör och tydliga ansvarsroller för vem som ska göra vad.

Vi anser att ansvaret för vården av missbruk bör vara förbehållet landstinget. Nästan samtliga andra europeiska länder har låtit sjukvården ta över huvudansvaret för behandling av missbruk. Fördelen med att lyfta missbruksvården till landstinget är att man har bättre förutsättningar att garantera individen en likvärdig vård oavsett var i landet personen bor. Därför anser vi att det bör införas i en ny lag.

Herr talman! Sverigedemokraterna anser också att förebyggande arbete ska tillåtas mer aktivt i skolorna. Vi anser att skolan är en viktig arena för förebyggande och tidiga insatser mot ungas missbruk. Forskning visar att undervisning och information om droger, som länge varit skolans främsta insats, har begränsade effekter. Av större betydelse är arbetet för ett bra skolklimat och en policy och handlingsplan som talar om hur skolan ska upptäcka, ingripa och agera mot elevers missbruk. Dessutom anser vi att frivilliga, slumpmässiga drogtester är en viktig del av det förebyggande arbetet i skolan.

Utredningens förslag om sprututbytesverksamhet är vi sverigedemokrater tveksamma till. Utvärderingar av denna verksamhet visar på olika resultat utifrån vem som företräder vilken sida. Det finns argument både för och emot sprututbyte. Tyvärr måste man också erkänna att forsk-

*God kvalitet och
ökad tillgänglighet
inom missbruks- och
beroendevården*

ningsläget är väldigt oklart. Studier och rapporter av kunskapsläget kommer till olika slutsatser. Det beror delvis på att det finns metodproblem som gör det svårt att dra säkra slutsatser.

Men en sak kan man konstatera: Det finns inga vetenskapliga bevis på att sprututbyte verkligen är effektivt för att minska smittspridningen. En del studier pekar på indicier i den riktningen, men några säkra belägg finns inte.

Då kan man undra: Är det här så viktigt? Ja, vi anser det, därför att det finns andra studier som pekar på allvarliga risker och negativa effekter av sprututbyte. Blodöverförd smitta är inte den enda risken i sammanhanget. Man ska komma ihåg att det är livsfarligt att injicera narkotika i blodomloppet även om sprutan är ren. Årligen dödas uppåt 400 människor i Sverige av detta.

Vi anser att den enda humana inställningen är att verka för att så få som möjligt i vårt samhälle blir narkotikamissbrukare och att så många som möjligt av dem som ändå blir det får effektiv hjälp att sluta. Det måste vara vår huvudinriktning – inte att på olika sätt underlätta ett fortsatt missbruk.

Till sist, herr talman, vill jag yrka bifall till våra reservationer 3, 16, 25 och 31.

Anf. 75 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 5, 8, 14 och 24.

Sedan vill jag säga att det är roligt att se statsrådet Maria Larsson här i kammaren. Det var rätt länge sedan vi hade någon av ministrarna med på socialutskottets debatter.

Herr talman! I ett solidariskt välfärdssamhälle ska det vara en självklarhet att människor som har ett riskbruk får stöd att bryta detta innan det utvecklas till ett nedbrytande missbruk. Det ska vara självklart att kvinnor och män som är beroende och har fastnat i missbruk av alkohol, narkotika, läkemedel eller dopningsmedel, som är ett hot mot deras hälsa och förstör deras liv, ska få en bra vård, så att de kan rehabiliteras från sitt missbruk.

Det är inte bara de som får sina liv förstörda, utan det är många människor runt omkring. Det är barn som får växa upp med föräldrar med missbruk. Det är föräldrar till barn med missbruk. Det är vänner och andra släktingar. Ja, det är många som berörs när missbruksvården inte fungerar tillräckligt bra.

I dag beror det alldeles för mycket på var du bor, i vilken kommun och vilket landsting du bor. Det är inte rimligt med så stora skillnader som finns i dag.

Det är inte heller rimligt att man på vissa håll kan få vänta på insatserna för länge och att det på andra håll erbjuds bara ett behandlingsalternativ i kommunen, att sprututbytesprogram finns i bara några få delar av landet och att människor dör när de stängs av från substitutionsbehandling.

Därför tror jag att många var glada när regeringen tillsatte Missbruksutredningen våren 2008. Nu undrar jag lite: Varför tillsatte man en utredning som skulle titta över hela missbruks- och beroendområdet när

man sedan inte tar hand om resultatet? Det hoppas jag att statsrådet kan svara på när hon ska tala efter mig.

Av alla de 70 förslag som lades fram är det ett som har blivit mycket tydligt framlagt, att man, som det har sagts här tidigare, i lagstiftningen ska skriva in att kommuner och landsting ska vara skyldiga att göra överenskommelser om samarbete när det gäller människor i missbruk.

Det är ett förslag som vi tycker är bra. Vi har absolut ingenting emot det. Men det räcker inte om man vill höja kvaliteten och ambitionerna när det gäller missbruksvården i vårt land.

Utredningens mest kontroversiella förslag var att flytta huvudmannskapet, alltså att flytta ansvaret för behandling från socialtjänsten och lägga behandlingen helt och hållet hos hälso- och sjukvården. Många remissinstanser har haft synpunkter på detta. Där delar vi regeringens syn. Vi skulle inte vilja göra denna förändring. Vi ser risk för att kompetens och kunskap försvinner, att uppbyggda system för behandling slås sönder och att en omorganisation gör att man tappar fart. Enligt socialtjänstlagen kan man överklaga besluten. Det kan man inte enligt hälso- och sjukvårdslagen. Vi ser en risk för medikalisering av behandlingen och att nya gränser skulle uppstå i fråga om det som skulle vara kommunens ansvar, nämligen att ge rehabilitering, socialt stöd, vardagsliv i boende och annat. Vi ser också en risk för dem som har det tyngsta missbruket, de som inte aktivt söker någon vård och hjälp.

Men att man inte flyttar på behandlingsansvaret innebär inte att man inte ska göra något. Vi tror att man i stället ska satsa och att staten ska stimulera till integrerade mottagningar där både hälso- och sjukvården och socialtjänsten finns, där man kan få kompetensen från båda hållen. Det kanske känns mycket lättare att uppsöka dessa mottagningar än ett socialkontor. Här ska man kunna erbjuda olika behandlingsinsatser. Inte minst för mindre kommuner som inte har så mycket resurser till detta skulle det kunna innebära att de får olika behandlingsalternativ att välja mellan.

Att fastna i ett missbruk handlar om många olika saker. Det handlar om livssituationen. Man kanske har med sig det från familjen, och man kanske är mer sårbar för att fastna i ett missbruk. Men vi vet också att till exempel hög ungdomsarbetslöshet är kopplad till ökade risker för missbruk bland ungdomar. Jag skulle vilja säga att en av de viktigaste förebyggande insatserna som vi i Vänsterpartiet föreslår är bland annat en garanti för arbete, praktik, lärlingsplatser, utbildning och arbetsmarknadsåtgärder till alla ungdomar som är arbetslösa.

Mottagningen Maria Ungdom i Stockholm jobbar med ungdomar som har missbruksproblem. Man arbetar både med behandling och med forskning. Där finns både socialtjänsten och Stockholms läns landsting med. Man berättar att när det gäller ungdomar är det inte missbruket som är i centrum utan det är hela situationen för ungdomarna. De kommer ofta från familjer med problem. Det funkar inte i skolan, de mår psykiskt dåligt, och de har fysiska hälsoproblem. Det gäller här att ha en helhets-syn.

Här är vi inne på tidiga insatser. Redan i förskolan när man ser att barn behöver stöd ska skolan kunna ge stöd till alla elever och ha en tvärprofessionell helhetssyn. Vi tror att Maria Ungdom som ett nationellt kompetenscentrum skulle kunna tillföra mycket när det gäller kunskaper,

erfarenheter, behandling och forskning i fråga om ungdomar. Vi har i flera år avsatt pengar för att göra Maria Ungdom till ett nationellt kompetenscentrum.

Vi i Sverige är ganska bra på förebyggande arbete när det gäller både alkohol och narkotika. Men vi har nog inte varit det på läkemedelsområdet. Och vi är inte lika framgångsrika när det gäller vård och behandling och när det gäller dödlighet vid narkotikamissbruk. Här tycker jag att det behövs fler åtgärder.

Det behövs en ökad tillgång till vård och behandling. Liksom Socialdemokraterna och Miljöpartiet skulle vi vilja att man utreder en vårdgaranti. Man behöver titta mer på den. Vi tror att vi har mycket att lära av Danmark. Jag hörde också att någon sade att vi ska titta på Norge.

Det handlar också om att se vilken situation vuxna och unga är i. Kan man behöva göra ännu fler snabba och akuta insatser? Man ska självklart ha akut hälso- och sjukvård när det är omedelbar fara för hälsa och liv.

Människor i missbruk har inte någon hög status i samhället. När det är ont om pengar i landsting och kommuner är det inte denna grupp som man prioriterar. Därför tror jag att en förstärkt vårdgaranti skulle kunna betyda mycket för att höja kvaliteten på missbruksvården. Jag vill därför fråga statsrådet: Ska vi inte titta på hur det är i Danmark, där man säger att fler människor nu söker vård och får vård snabbare? Är det inte idé att göra något också i vårt land?

Substitutionsbehandlingen, eller läkemedelsassisterad behandling, är mycket ojämn. Det bör den inte vara. Den gör att många människor som har haft till exempel ett tungt heroinmissbruk kan leva ett liv igen. De kan fixa bostad, en del har börjat utbilda sig, de kan återknyta kontakterna med barn, en del kan börja jobba, och de behöver inte ägna sig åt kriminalitet eller prostitution för att finansiera sitt missbruk. Därför är det mycket viktigt att dessa människor har tillgång till läkemedelsassisterad behandling.

Detta måste kombineras med psykosocialt stöd. Det tycker jag är en självklarhet. Men då behöver man se över den spärr som nu finns, alltså att människor stängs ute av andra skäl än medicinska. De kanske har fått ett återfall. Då får de en karenstid innan de får återgå till programmet. Detta leder till att man tvingar ut människor i prostitution och kriminalitet, men de riskerar också en högre dödlighet. Detta vill jag ställa en fråga om. Är det inte dags att ge Socialstyrelsen i uppdrag att se över de riktlinjer som man har i denna fråga?

Sverigedemokraterna var inne på sprututbytesprogram. Jag tror inte att det är så många i forskningsvärlden som skulle hålla med Sverigedemokraterna. Missbruksutredningen har skannat av forskningen både internationellt och i Sverige ganska rejält. Det finns faktiskt stöd för sprututbytesprogram. Det finns det på flera plan. Det är i första hand en hälsopolitisk åtgärd. Det är ingen som har kunnat visa att fler människor börjar använda narkotika därför att man ser till att de som är i ett beroende får rena sprutor. Det minskar alltså smittspridningen.

Det är också en kontaktyta som har gjort att man i Finland har kontakt med oerhört många fler människor i missbruk regelbundet än vad vi har i Sverige. Man kan då motivera till behandling och annat. Det finns alltså dubbla funktioner här. Självklart ska man inte bara byta sprutor. Här ska det finnas medicinsk personal, psykologer, kuratorer och gyne-

kologer. Jag vet att man har det i Malmö. Man har utvärderat detta och sett att man har haft mycket bra erfarenheter i Malmö och Lund som har hållit på länge.

Men om vi ska få detta måste vi ändra lagstiftningen. Nu är det så att landstingen ska ansöka, men den kommun där detta ska ske kan lägga in veto. Det är en av anledningarna till att vi har detta i Skåne och först nu fått det på försök i Stockholm. Vi föreslår en sådan ändring av lagstiftningen. Det gör även Socialdemokraterna. Jag tror att Miljöpartiet egentligen är med på det också. Jag skulle vilja höra hur statsrådet ställer sig till detta. Är det inte bra att vi får sprututbytesprogram utifrån en hälso-politisk aspekt?

Att lämna ett missbruk innebär att man ändrar hela sitt liv: nya vänner, ofta ny bostad, rehabilitering, något att göra, återknyta kontakter med anhöriga och andra. Därför är det så viktigt att kommunernas arbete stöds. Bostad först tycker vi är en mycket bra inriktning. Sociala kooperativ har varit mycket viktiga för många människor. Där har man kunnat bygga upp ett helt nytt liv.

Brukarinflytande är också oerhört viktigt. Man ska ha ett stort inflytande över behandlingen. Det är då behandlingen blir riktigt bra. Man har i många fall ganska goda kunskaper om vad man själv behöver.

Kvinnor med beroende har faktiskt inte alltid samma behov av stöd som män. Ofta har de börjat tidigare, sökt vård senare, är sjukare både fysiskt och psykiskt, har använt tyngre droger, varit utsatta för våld och sexuella övergrepp och har gjort självmordsförsök i större utsträckning. Det är de som bär och föder barnen, och ofta har de omhändertagna barn. Detta gör att det måste finnas kunskaper om hur man ska möta dessa kvinnor i deras livssituation med deras erfarenhet och deras utsatthet om de ska kunna få den hjälp som de behöver. Kvinnor i missbruk är också mycket våldsutsatta. När det gäller skyddet till kvinnorna i missbruk som är våldsutsatta finns det mycket övrigt att önska på sina håll. De kan få höra att de får sluta med sitt missbruk. Vi i Vänsterpartiet har i flera år avsatt pengar till resursjourer för kvinnor.

Till slut, herr talman, vill jag säga att en väl utbyggd generell välfärd och en effektiv politik för att minska arbetslöshet och utjämna klyftor är bland de viktigaste sakerna för att bekämpa missbruk. En skola som inte sorterar elever i A- och B-lag och där man har chans att bli sedd och lyckas, tidiga insatser till barn och förebyggande insatser är naturligtvis jätte viktigt. Primärvården måste också utnyttjas mycket bättre, liksom skolan och skolans elevhälsovård.

Det är väldigt viktigt att få tag i riskbruket innan det blir missbruk, men vi måste också kunna erbjuda de människor som har fastnat i missbruk och beroende ett värdigt liv och vård- och behandlingsinsatser när det behövs – inte bara en gång utan igen och igen, tills man faktiskt klarar sitt liv. Människor ska bemötas med respekt, inte moraliserande. De ska ha ett stort inflytande över sitt stöd. Det behövs ett större statligt engagemang; jag saknar faktiskt det jobb Mobilisering mot narkotika gjorde, till exempel. Vi behöver förändra lagstiftningen på flera områden. Vänsterpartiet har den politiken, och jag tycker att vi kan se att det finns en ganska stark vilja gemensamt mellan Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet i frågan.

*God kvalitet och
ökad tillgänglighet
inom missbruks- och
beroendevården*

Jag skulle nog vilja avsluta med att ställa ett par frågor till statsrådet. Det är egentligen samma sak som Christer Engelhardt sade i början: Är det här ett första steg? Kommer man att göra mer med förslagen i Missbruksutredningen, eller är det här vad det bidde av alla de 70 förslagen?

Anf. 76 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Missbruks- och beroendevården är precis som äldreomsorgen och sjukvården en del av vårt välfärdssystem, men det är få andra välfärdsinsatser som i lika hög grad präglas av en så sammansatt problematik. Det är ofta sociala, psykiska och somatiska behov som ska tillgodoses i en fungerande och stöttande kedja. Missbruksvården möter också människor med olika typer av problem. En del är socialt väletablerade, och andra lever i en socialt sett mycket utsatt situation.

Regeringens proposition är *en* del i ambitionen att utforma vården och det sociala stödet för att möta allas behov. Missbrukarvården ska vara lättillgänglig, attraktiv och möta individen när motivationen och kraften till förändring finns där. Missbruks- och beroendevården måste också kunna erbjuda ett brett spektrum av vård- och stödinsatser.

Herr talman! Missbruksutredningen gav ett omfattande och viktigt bidrag till utvecklingen av regeringens politik. Oppositionen verkar inte förstå att den här propositionen först och främst är en form för att hantera de lagstiftningsmässiga aspekterna på utredningens förslag. Stora delar av de förslag som rör utveckling, kompetens och prevention hanteras inom ramen för regeringens ANDT-strategi, med årliga åtgärdsprogram som föreläggs riksdagen. Mycket av arbetet påbörjades redan under Missbruksutredningens arbete.

Oppositionens roll är att kritisera. Jag är fullt medveten om det, men ert budskap i dag är en överdriven eländeskatalog. Det känns som att ni inte har sett, inte har läst och inte har tagit till er den utveckling som faktiskt har skett sedan 2006. Mycket av det som har skett är initierat av regeringen. Vi har under flera år utvecklat missbruks- och beroendevården i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting. Detta utvecklingsarbete har bidragit till ökad tillgänglighet, ökad kvalitet och mer kunskapsbaserade insatser. Det avspeglar sig också i Socialstyrelsens rapporter och öppna jämförelser. Det är bara att läsa.

Till framstegen hör också Socialstyrelsens riktlinjearbete, där vi även hade ett omfattande utbildningspaket, liksom naturligtvis det stora arbete vi gör inom ramen för Kunskap till praktik. Det är fräckt av Socialdemokraterna att påstå att det händer saker *trots* regeringen, för det är faktiskt så att det är regeringen som har finansierat och initierat det utvecklingsarbete vi gör tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting. Till framstegen hör även den utbyggnad vi har kunnat se när det gäller underhållsbehandling för opiatberoende personer.

Missbrukarvården har alltså brister – det är jag den första att tillstå – men mycket har blivit bättre. Med den här propositionen vill regeringen ta ytterligare steg mot en positiv utveckling genom att skapa rätt förutsättningar för kommuner och landsting.

Herr talman! En skyldighet i lag att ingå överenskommelse tydliggör och förstärker huvudmännens ansvar på området. Det praktiska arbetet i kommuner och landsting kräver att man har gemensamma mål, en gemensam resursfördelning och ett samarbete kring vissa grupper. Då kan

både förtroendevalda och andra beslutsfattare skapa ordning och reda när det gäller samverkan och ansvarsfördelning, så att människor inte ramlar mellan stolarna.

Överenskommelserna ska även kunna innefatta och involvera andra aktörer, som Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse. De ska också på ett särskilt sätt uppmärksamma de särskilda behov som olika grupper har och som kan variera mellan olika delar av landet. En sådan grupp är personer med missbruksproblematik, vilka kan bli föremål för kriminalvård eller tvångsvård enligt LVM och LVU. Här krävs särskilda insatser. Detsamma gäller personer med missbruk eller beroende som samtidigt har en psykiatrisk eller somatisk diagnos.

Vi har i dag på lokal nivå erfarenheter av överenskommelser mellan huvudmän. De har skett på frivillig grund inom ramen för arbetet i Kunskap till praktik. De här överenskommelserna har varit väldigt framgångsrika. De har lyfts fram av både kommuner och landsting – inte minst i remissvaren på utredningen, där man säger att det har varit betydelsefullt för att man ska kunna komma ett steg framåt när det gäller att utveckla kvaliteten i missbruks- och beroendevården. Den har tack vare de frivilliga överenskommelserna påtagligt förbättrats. Nu gör vi dem lagstadgade så att alla ska arbeta med de här förutsättningarna, och vi har satt ramar för hur arbetet ska ske.

Herr talman! I våra överväganden av utredningens förslag om förstärkt vårdgaranti – låt mig säga att vi tänkte mycket på detta – har vi varit angelägna om att få en aktuell bild av hur det förhåller sig med väntetiderna. Socialdemokraterna ifrågasätter i sin motion att väntetiderna har förbättrats. Jag undrar vad för statistik de har tillgång till som jag uppenbarligen inte har.

När vi går efter det som finns av tillgänglig statistik, både när det gäller socialtjänst och all beroendevård, och när vi tittar på de öppna jämförelserna och senaste data kan vi se att en övervägande majoritet – 75 procent – av kommunerna och 85 procent av beroendemottagningarna erbjuder ett personligt möte inom 7 dagar. I princip samtliga erbjuder det inom 14 dagar. 75 procent av beroendemottagningarna upprättar en individuell plan inom två veckor. Samtliga gör det inom fyra veckor. Vårdgarantin är redan uppfylld. Tillgängligheten har förbättrats och är över lag god.

Det finns betydande problem när det gäller tillgänglighet till substitutionsbehandling i vissa landsting. Därför har vi gett ett tydligt uppdrag till Socialstyrelsen att se till att tillgängligheten ökar där det i dag brister.

Herr talman! Utredningen föreslog också ett auktorisationssystem för att säkerställa kvaliteten på HVB. Socialstyrelsen å sin sida framhöll i sitt remissvar att särskilda krav i tillståndsgivningen vore en bättre väg att gå. Regeringen delar tillsammans med er bedömningen att kvalitetskraven inom HVB behöver tydliggöras och stärkas. Socialstyrelsen har därför fått i uppdrag att titta över förutsättningarna för antingen utökade kvalitetskrav för tillstånd alternativt ett auktorisationssystem för HVB när det gäller personer med missbruks- och beroendeproblematik. Uppdraget är givet.

Ett område där kunskapen särskilt behöver utvecklas är läkemedelsassisterad behandling av opiatberoende. Socialstyrelsen kommer därför att få utreda förutsättningarna för nationell data om patienter med läke-

*God kvalitet och
ökad tillgänglighet
inom missbruks- och
beroendevården*

medelsassisterad behandling. Vi behöver mer kunskap på det här området.

Vi behöver få fördjupad kunskap om den narkotikarelaterade dödligheten, som bekymrar mig mycket. Vi behöver titta på hur läckagerisken som kopplas till dessa läkemedel ser ut. Därför ger vi Socialstyrelsen ett sådant uppdrag.

Herr talman! En viktig utgångspunkt för regeringen har varit att inte skapa särlösningar. Vi vill tvärtom säkerställa samma ställning och samma tillgång till vård för personer med den här problematiken som för andra patient- och klientgrupper. Lika viktigt är det att kvinnor och män med missbruk eller beroende självklart ska omfattas av samma regler när det gäller kvalitet och kompetens. De ska bemötas på ett lika respektfullt sätt som alla andra patienter.

Min förhoppning är att alla som har ett ansvar och ett intresse för missbrukarvårdens utveckling kan samarbeta om de brister vi ser. Vi är inte på långa vägar klara med det förbättringsarbete som måste genomföras, men låt oss betrakta de framsteg som har gjorts. Den nu föreslagna lagstiftningen kommer att ta oss ytterligare steg på den vägen.

(Applåder)

Anf. 77 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Eftersom statsrådet inte var här när jag började mitt anförande vill jag passa på att välkomna henne till debatten. Vi kritiserar statsråden när de inte är här, men det är lämpligt att också välkomna statsråden när de är här.

Statsrådet besvarade mycket av oppositionens inlägg med att säga att vi presenterar en "eländeskatalog". Statsrådet säger att propositionen är en del och att man ska se över lagstiftningen. Sedan skjuter man över allting annat till ANDT-strategin och ANDT-arbetet och säger att man ska komma med årliga rapporter.

Det är gott och väl att komma med årliga rapporter, men vi vill också se konkreta resultat av den politik som man nu talar så varmt om att man vill förbättra. Det är väl inte så konstigt när det tillsätts en utredning som jobbar i tre år och lämnar 70 förslag. Man ska se över socialtjänstlagen, hälso- och sjukvårdslagen samt psykiatrisk tvångsvård när det gäller missbruks- och beroendevård. Man lämnar en diskussionspromemoria, ett delbetänkande och ett slutbetänkande. Då är det klart att vi förväntar oss att det ska tas ett rejält helhetsgrepp om dessa viktiga frågor.

När vi nu får propositionen på bordet omfattar den ungefär 50 sidor. Vi är i så fall inte ensamma om denna "eländeskatalog". Det var många i det ideella Sverige och verksamma inom behandling, vård och omsorg som lyfte på ögonbrynen och var otroligt förvånade. Är det här en inriktning, ett steg, och kan vi förvänta oss mer kraftfulla, skarpa förslag från regeringen?

Anf. 78 Statsrådet MARIA LARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag förväntar mig inte att alla som är verksamma i missbruks- och beroendevården läser regeringens ANDT-strategi, men jag förväntar mig faktiskt att riksdagsledamöter gör det. Uppenbarligen har Christer Engelhardt inte sett att den årliga redovisningen innehåller inte bara en redovisning av vad som är uppnått utan också inriktningar och

beslut inför framtiden. Det är så vi lägger upp denna strategi, och vi har satt pressen med årliga redovisningar på oss själva för att det ska vara ordentlig fart i arbetet. Det är ett väldigt omfattande arbete, och jag hoppas verkligen att Christer Engelhardt tar sig tid att läsa det.

Ja, det var 70 förslag i Gerhard Larssons utredning. Många av dem knöt an till huvudmannaskapsförändringen, och jag har inte uppfattat att Socialdemokraterna heller var beredda att gå på den linjen. Det var ett väldigt blandat remissutfall.

Låt mig fråga Christer Engelhardt något om Socialdemokraternas motion som har förväntat mig mycket. Det är en väldigt hög debatt, och det har också varit en ganska hög svansföring i Christer Engelhardts inlägg i dag. Men när jag läser motionen tycker jag att man på punkt efter punkt verkar leva kvar i det förgångna. Den är dessutom full av sakfel, som utmärker delar av argumentationen. Man avfärdar den statistik som tagits fram av Socialstyrelsen som felaktig. Man föreslår en särskild behandlingsgaranti som vi egentligen redan har i dag – 30 dagar uppfyller alla, precis som jag presenterade.

Kunskap till praktik säger man har skett lokalt, trots att regeringen inte har gjort något. Så är det inte alls – det är rena lögnen.

När det gäller spärrtiden har vi redan gett ett uppdrag till Socialstyrelsen. Kontrakt för livet avslutade vi precis enligt den plan som Socialdemokraterna hade.

Och låt mig ställa en fråga om Mobilisering mot narkotika. Vad min företrädare Morgan Johansson skriver om det ska jag be att få återkomma till.

Anf. 79 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Det var jag som begärde replik på Maria Larssons anförande, och då ställer jag frågor till Maria Larsson och hoppas att hon ska svara på mina frågor.

Vår motion är en inriktningsmotion. Vi har varit tydliga och sagt i den att vi har ambitionen att ta ett större grepp om de här frågorna när vi kommer till regeringsmakten 2014 än vad regeringen har lyckats presentera i den tunna proposition som Maria Larsson nu har lagt på riksdagens bord.

Vi bygger mycket av vår politik på de kontakter vi har ute i landet och på de besök som vi gör i vår politiska verksamhet. Den ANDT-strategi som Maria Larsson talar så väldigt varmt om må vara bra på många håll och på många sätt, men vi möts av sådana reaktioner ute i landet som att man tycker att det har dragits ned på ambitionsnivån och att det inte är lika högt tempo i de här frågorna som det var tidigare när vi hade Mobilisering mot narkotika och Alkoholkommittén. Man kan inte vrida klockan tillbaka, och det har jag inte heller sagt, men jag har sagt att vi är beredda att se över organisationen på det här området.

Jag skulle ändå vilja få några svar från Maria Larsson. Är Maria Larsson beredd att titta över kvaliteten på statistikinhämtningen när det gäller till exempel antalet heroinister, där Socialstyrelsen och Missbruksutredningen har helt olika uppfattningar? Vi tar upp det i vår motion. Är Maria Larsson beredd att se över det som vi tar upp om spelberoende och låta de outhämtade vinsterna från Svenska Spel gå in i en forskningsfond, som jag nämnde i mitt anförande?

Anf. 80 Statsrådet MARIA LARSSON (KD) replik:

Herr talman! När det gäller statistik söker vi hela tiden att få en förbättrad och fördjupad kunskap. Det är därför vi har gett det uppdrag till Socialstyrelsen som jag nämnde tidigare.

Frågan om spelberoende finns inte med i den här propositionen. Där avser vi att arbeta vidare i andra former. Vi har pågående arbete med metodutveckling. Vi har i dag kunskapsbaserade metoder för att behandla spelberoende, vilket Socialdemokraterna i sin motion påstår att vi inte har. Inte heller det är uppdaterat till nutid. Men vi avser att återkomma i den frågan.

Låt mig återgå till frågan hur man tänker sig den framtida organisationen i händelse av eventuell regeringsmakt. När Alkoholkommittén och Mobilisering mot narkotika fanns skrev Morgan Johansson att det är angeläget att etablera en mer långsiktig struktur för att genomföra en alkohol- och narkotikapolitik. Man skulle återkomma med förslag till hur detta ska organiseras inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen.

Ja, det är precis det vi har gjort. Det är därför jag blir så förvånad och också lite upprörd över att Socialdemokraterna på det här området, som är ett allvarligt område, väljer att skriva en motion i en väldigt raljant ton med ett högt tonläge. Jag tycker att man kunde förvänta sig mer av Socialdemokraterna i en så här viktig fråga som rör samhällets allra mest utsatta.

Anf. 81 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja inleda med att fråga Maria Larsson om vårdgarantin och be henne utveckla lite mer på vilken grundval regeringen har sagt nej till vårdgarantin. Det är inte givet i all oändlighet att situationen kommer att se ut som den är just nu då allt råkar vara uppfyllt, som de hävdar.

Hur ser argumentationen ut rent principiellt om varför regeringen inte kan tänka sig en vårdgaranti i ett längre perspektiv? Det är den ena frågan. Nästa fråga väntar jag med.

Anf. 82 Statsrådet MARIA LARSSON (KD) replik:

Herr talman! När det gäller den vårdgaranti som Gerhard Larsson föreslog i sin utredning, och det är den som vi har utgått ifrån och tittat på, kunde vi när Socialstyrelsen gjort undersökningen åt oss konstatera att vårdgarantin redan var uppfyllt i samtliga län.

När det gäller socialtjänsten ska man skyndsamt göra en utredning för att möta klienten, vilket innebär att det handlar om dagar. Det skulle ju vara en försämring om det skulle vara 30 dagar som gällde för socialtjänsten. Men det viktiga är att vi måste utgå från att vård och behandling ska ges till alla personer på samma grunder. Det var också vad en del av brukarorganisationerna påpekade: Vi ska ha samma rätt till en vårdgaranti som andra. Vi ska inte ha en speciell vårdgaranti som finns vid sidan om, utan den vårdgaranti som finns ska omfatta också den här typen av vård. Som sagt var det avgörande naturligtvis att vi kunde se att den var uppfyllt enligt de riktlinjer som Gerhard Larsson föreslog. Då känns det ganska överflödigt att tillskapa en särskild vårdgaranti vid sidan av den ordinarie vårdgarantin.

Anf. 83 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik:

Herr talman! Vi tycker ändå att det är värt att fortsätta överväga att införa en speciell vårdgaranti, för det är inte givet att det fortsätter att vara den positiva situation som statsrådet hävdar att det är. Men vi lämnar den frågan därhän.

Jag vill gå in på en annan fråga som är lite ett sidospår här. Vi knyter an till Bostad först i vår motion, något som har testats med framgång, bland annat i Stockholm och Helsingborg. Den sistnämnda är min hemkommun.

I min hemkommun har det dykt upp en diskussion om försörjningsstöd och att det inte skulle vara berättigande till ett hyreskontrakt hos det allmännyttiga företaget Helsingborgshem. Då blir det en lite svajig process, dels runt Bostad först, dels när det gäller människor med missbruksproblematik, hemlöshet eller andra bekymmer. Hur ser statsrådet på försörjningsstöd som kvalificerande som en reell inkomst för att kunna betala en hyra? Det blir ju ett moment 22 om varken de privata vårdarna eller ens en gång det allmännyttiga bostadsföretaget beviljar ett hyreskontrakt till försörjningsstödstagare. Då blir det en väldigt knepig situation för de här individerna. Hur ser statsrådet på den problematiken?

Anf. 84 Statsrådet MARIA LARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag ska bara fullfölja när det gäller vårdgarantin och säga att vårdgarantin som den är utformad i dag naturligtvis inte är skriven i sten. Den kan förändras över tid. Vi kan förbättra den ytterligare och korta vårdgarantitiderna. Det ligger åtminstone i min tanke inför framtiden att det är möjligt att vi kan komma ned i ännu kortare vårdtider. Men med införandet av vårdgarantin och den kömiljard som har funnits har det naturligtvis hänt väldigt mycket på den här sidan. Den är dock inte gällande för substitutionsbehandlingen, utan där finns som vi båda vet en sämre tillgång till vård och behandling, varför vi har gett uppdraget till Socialstyrelsen att undersöka och ge förslag på hur den kan förbättras.

När det gäller Bostad först har jag haft förmånen att besöka Bostad först i Helsingborg bland annat. Vi talade om de problem som fanns men också om hur framgångsrikt det hade varit för de människor som fick möjlighet. Det är också en av de metoder som regeringens hemlöshetsamordnare använder när han åker runt till kommuner och träffar kommunstyrelser för att tala om hur vi löser bostadsfrågan och har bra åtgärder mot hemlöshet.

Den typ av problematik som Magnus Ehrencrona tar upp här har jag inte stött på. Jag vet inte om det råder en missuppfattning eller inte, men till den frågan får vi helt enkelt återkomma. Jag har inget svar att ge. Jag har inte stött på frågan tidigare. Jag har svårt att se att det skulle kunna vara problematiskt, men det är möjligt att jag inte har den fulla insikten. Vi får återkomma till frågan.

Anf. 85 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tycker nog också att det kan vara värt att titta på en behandlingsgaranti utifrån den särskilda situation som människor med missbruk har. Det finns behov av vård och insatser från socialtjänst och

hälso- och sjukvård, och det finns erfarenheter från Danmark. Jag är inte övertygad om att vi ska släppa den frågan.

Jag har läst uppdraget som regeringen har gett till Socialstyrelsen när det gäller substitutionsbehandling. Det finns en tjock lunta här som jag har plockat fram. Där kunde jag inte se så tydligt att just spärrfrågan fanns med. Det vill jag gärna ha ett tydligt besked om, för det är oerhört viktigt att vi inte har så fyrkantiga riktlinjer eller bestämmelser som de är nu. När de slutar att missbruka hamnar de i ett oerhört farligt läge på många sätt. Lunds universitet sade i sitt remissvar att om man får vänta på att få substitutionsbehandling eller blir utesluten går man över till den svarta marknaden och fixar det den vägen.

Sedan skulle jag vilja höra om statsrådet ser sprututbytesprogrammet som en hälsopolitisk fråga, eller är det landstingen som ska ansöka hos Socialstyrelsen om rätt att starta sprututbytesprogram? Det är helt enkelt fråga om att undvika att människor som redan är inne i en svår missbrukssituation, där respekt innebär att man tar människors hälsa på allvar, ska drabbas av dödliga sjukdomar. Dessutom ger sprututbytesprogrammet en väldigt bra kontaktyta för motivation till vård och behandling. Är statsrådet beredd att ändra den lagstiftning som finns på området? Den bidrar nämligen till att bromsa att vi får sprututbytesprogram på fler håll i landet.

Anf. 86 Statsrådet MARIA LARSSON (KD) replik:

Herr talman! När det gäller spärreglerna är varken Eva Olofsson eller jag behandlare. Jag tror att det är viktigt att vi låter våra expertmyndigheter lägga fast behandlingsriktlinjer och inte gör det på politisk nivå.

Spärreglerna har ändrats. Vid den senaste översynen av riktlinjerna förändrades spärreglerna från sex månader till tre månader. I dag gör Socialstyrelsen återigen en översyn på vårt uppdrag om riktlinjerna. I samband med översynen kommer man att värdera om spärreglerna är relevanta för den typ av behandling som man i dag genomför eller om de behöver ändras i något avseende. Så också det är omhändertaget den vägen.

När det gäller sprututbyte vet vi att det är ett i många fall effektivt smittskydd. Gerhard Larssons förslag byggde på att vi skulle göra en förändring i huvudmannaskapsfrågan. Därför var det en naturlig följd att landstingen självständigt kunde besluta. Vi har frånhänt oss frågan i riksdagen och lagt ut den på landsting och kommuner. Eftersom vi inte gjorde någon huvudmannaskapsförändring såg vi inte heller någon anledning att göra förändringar i det här avseendet. Vi har i stället lagt på kommuner och landsting att göra överenskommelser för att tvinga dem till ett närmare samarbete, att tvinga dem att tala med varandra och att ha en samsyn om vilken problematik som råder i det egna länet. Jag är övertygad om att det är den bästa vägen att gå också i den här frågan.

Det är också så att allt fler landsting använder sig av sprututbytesprogram.

Anf. 87 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! I Stockholm började man nyligen med sprututbyte, och det finns i Skåne. Jag vet inte om statsrådet känner till fler. Efter lång

diskussion började Stockholm med sprututbyte för ett litet tag sedan, och 1986 eller 1987 startade man i Skåne, så det är ju en lång tid däremellan.

Jag köper nog inte att vi har beslutat om en lagstiftning som har lagt det här på landsting och kommuner och att vi därför inte ska göra något på statlig nivå. Vi har ju beslutat om en lagstiftning som har gjort att kommuner har vetorätt. I stället för att se det här som en hälsopolitisk fråga har man i vissa fall gått in och hävdad, som Sverigedemokraterna gjorde, att det här för med sig att folk lättare använder narkotika. Men det finns ingen forskning eller evidens som stärker ett sådant synsätt.

När det här nu bromsar, för majoriteten av landstingen har inte sprututbytesprogram, vad jag vet, tycker jag att vi ska ändra lagstiftningen. Det har inte någonting att göra med huvudmannaskapsförändringen. Det går att göra ändå.

Ett förslag som vi tycker är väldigt bra, men som jag tror kräver ett statligt stöd, är att ha integrerade mottagningar, inte minst för unga. Jag har varit i Eskilstuna och på Järntorgsmottagningen i Göteborg där sjukvård och socialtjänst sitter ihop. Man jobbar tvärprofessionellt och finns i lokaler som är lätta att uppsöka. Man kan göra olika varianter på detta. Vänsterpartiet är berett att ordna statligt stöd för att få denna typ av verksamhet ute i landet, för vi tror att det behövs.

Är statsrådet beredd att satsa på att från statligt håll stödja en utveckling mot integrerade mottagningar där man kan få ett brett tvärprofessionellt stöd?

Anf. 88 Statsrådet MARIA LARSSON (KD) replik:

Herr talman! När det gäller sprututbytesprogrammet handlar det om att vi har politiker för våra respektive partier i kommuner och landsting, och det är på den vägen vi måste arbeta vidare med frågan. Det är ett uppdrag både för Eva Olofssons parti och för mitt parti. Här måste vi alla ta ett eget ansvar.

Vi har inga planer att lyfta upp detta till lagstiftning på nationell nivå, utan denna fråga är avgjord i riksdagen en gång. Nu ligger ansvaret på kommuner och landsting.

Integrerade mottagningar är en fantastisk idé, och jag hoppas att detta ska uppstå i spåren av de gemensamma överenskommelserna.

Vi behöver även fler lågtröskelmottagningar. Det finns i Stockholm och fungerar på ett utmärkt sätt för att nå människor som kanske inte i första hand söker sig till socialtjänsten.

Precis detta ska man göra inom ramen för överenskommelserna. Man ska identifiera behoven och lägga resurserna på ett samlat sätt så att de kan komma människor till del på bästa möjliga sätt. Man ska givetvis också ha en uppföljning och hela tiden omvärdera och utveckla.

På nationell nivå ska vi hjälpa till med utveckling av metoder och så vidare och ha en lagstiftning som stöder och gynnar detta.

Jag ser positivt på detta. Det kan verkligen vara en utvecklingslinje tack vare överenskommelserna, som jag hoppas att riksdagen ska besluta om.

Anf. 89 METIN ATASEVEN (M):

Herr talman! Vad är det första ni tänker på när jag nämner missbruk? De människor som jag har ställt frågan till säger att de tänker på indivi-

der som injicerar narkotika. Det är inte alkohol- eller läkemedelsmissbruk de tänker på i första hand. Missbruk är många gånger synonymt med narkotika.

Missbruksutredningen visade att insatserna inom missbruks- och beroendevården är begränsade till att möta behoven hos och ge vård till personer med narkotika- och alkoholproblem.

Det finns dock andra missbruk som inte har blivit tillräckligt belysta, och här behövs stöd och vård. Regeringen föreslår därför att vården ska omfatta personer som missbrukar alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel men även läkemedel och dopningsmedel.

Frågan är vem som ska tillhandahålla vården. Ska det vara landstingen eller kommunerna, eller ska det vara en samverkansmodell? Regeringen anser att huvudmannskapet även fortsättningsvis ska delas mellan landsting och kommun, men det ska finnas lagstadgade krav på överenskommelser som kommer att förstärka huvudmännens ansvar för individens rätt till vård.

Syftet med överenskommelserna ska vara att främja och stärka samarbetet mellan huvudmännen. Redan i dag finns det i hälso- och sjukvårdslagen krav på samverkan mellan landsting och kommun, men det har inte fungerat i praktiken i alla landsting. Det kommer framöver att bli tydliga krav och uppföljning med målet att vårdutbudet ska motsvara behoven.

Regeringen vill att det införs skarpare bestämmelser om samverkan i både socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. Möjligheter för brukarorganisationer och anhöriga att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelserna bör också finnas med för att öka individens inflytande. Överenskommelserna kommer att följas upp med fokus på tillgänglighet, samordning och kvalitet.

Herr talman! Det finns i dag väl fungerande samverkansmodeller mellan landsting och kommun. Ett bra exempel finns i min hemkommun Södertälje och heter Södertäljemodellen. Samarbetet har funnits i många år och fungerar mycket bra. Södertäljemodellen är bred, och man har samarbete med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, andra vårdgivare och organisationer och psykiatri. Ett av målen är att ingen brukare ska bollas mellan olika myndigheter och huvudmän och att individen ska stå i centrum och vara delaktig i sin vård.

Herr talman! Bra bemötande är något alla människor vill ha och förväntar sig när de söker vård, oavsett varför de söker vård. Det är för de flesta av oss en självklarhet att bli bemötta med respekt och professionalitet inom vården.

Regeringen framhåller att bra bemötande är viktigt för framgångsrik vård, vilket lagstiftaren uppmärksammade redan på 70-talet vid framtagandet av hälso- och sjukvårdslagen. Man använde inte ordet bemötande explicit utan talade om människors integritet och självbestämmande, att vården ska vara av god kvalitet och utformas i samråd med den enskilde och att brukaren ska ha mer inflytande över sin vård.

En annan viktig faktor för att vården ska fungera är tillgängligheten, speciellt om det handlar om missbruk. Vi vet att besöksfrekvensen till vården för människor med missbruksproblematik inte är så stor. Missbruksutredningen visar att endast en av fem nås av vården. Det säger

inget om hur många som sökt vård utan visar endast hur många som de facto har fått hjälp.

I vissa landsting förekommer det att människor sökt hjälp men inte fått det. Då handlar det oftast om läkemedelsassisterad behandling. Tillgängligheten till denna behandlingsform är ojämn inom landstingen, och vissa landsting förmår inte att tillhandahålla metoden.

Ett av målen med regeringens ANDT-politik är att personer med missbruk ska ha ökad tillgång till vård och stöd. Regeringen vill främja tillgänglighet både när det gäller den specialiserade vården i form av läkemedelsassisterad behandling och när det gäller stöd och behandlingsinsatser som erbjuds av kommunerna.

Socialstyrelsen ska därför särskilt granska situationen i de landsting som brister i tillgänglighet och komma med förslag på åtgärder för hur den ska ökas och förbättras.

Socialstyrelsen kommer även att öka kunskapen om omfattningen av läkemedelsassisterade behandlingar samt läckage och de dödsfall som tros vara relaterade till de aktuella läkemedlen.

Herr talman! Sveriges Kommuner och Landsting har årliga överenskommelser med regeringen om stöd till en kunskapsbaserad missbruks- och beroendevård. Utvecklingsarbetet har fått namnet Kunskap till praktik. Målsättningen är att skapa långsiktiga, stabila förutsättningar för en beprövad vård. Genom en bredare överenskommelse med SKL har socialtjänsten mer stöd för evidensbaserad praktik. Arbetet innehåller också utbildningssatsningar i samverkan med forskningsinstitut.

Människor som är närstående till missbrukare hamnar ofta i periferin. Man glömmer bort dem lite grann. Därför är det bra att regeringen prioriterar stödet till medberoende. Man har inom ramen för Kunskap till praktik ingått en överenskommelse med SKL om att bredda stödet till utvecklingen av missbruks- och beroendevården till att också omfatta insatser som har till syfte att minimera missbrukets konsekvenser för barn och andra närstående.

Herr talman! Vårdgarantin inom beroendevården finns lagstadgad i hälso- och sjukvårdslagen sedan 2010. Enligt denna lag ska landstinget erbjuda garanti för de individer som är bosatta i regionen. Kommunerna har ingen uttrycklig vårdgaranti, men enligt socialtjänstlagen har kommunen en skyldighet att tillhandahålla bistånd inom skälig tid.

Vi har en vårdgaranti, men den kommer inte alltid personer med missbruks- och beroendeproblem till godo. Skälet är att vissa landsting saknar behandlingsresurser, framför allt inom den specialiserade missbruks- och beroendevården.

Regeringen anser att det inom ramen för de överenskommelser mellan kommun och landsting som föreslås finns bra förutsättningar att förbättra den tidsmässiga samordningen av behandlings- och stödinsatser. Socialstyrelsens uppdrag kommer, som jag tidigare nämnde, att stärka tillgången till behandlingsmetoder i de landsting som behöver det.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag understryka att regeringens ledord för utvecklingen av missbruks- och beroendevården är ökad tillgänglighet, kvalitet samt stärkt samverkan mellan huvudmännen så att inga brukare hamnar mellan stolarna.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.
(Applåder)

Anf. 90 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Metin Ataseven talade i sitt anförande väldigt väl om huvudmannaskapet. Också jag tog i mitt anförande upp regeringens förslag om lagstadgat krav på att huvudmannaskapet samarbetar genom överenskommelser, exempelvis gemensamma mål, resursfördelning och stöd till vissa grupper. Det låter bra, men jag sade också att risken finns att den nuvarande lösningen blir en pappersprodukt och kommer att påverka situationen för dagens missbrukare väldigt lite.

För att undvika att det ska bli en ny pappersprodukt tog jag i mitt anförande upp möjligheten att ha någon form av belöningssystem för de kommuner och landsting som gör rätt och att även ha ett tydligt sanktionssystem för de kommuner och landsting som gör fel, som kanske inte uppfyller det som nu är ambitionen vad gäller huvudmannaskapet och överenskommelserna och som gör att missbrukare far illa.

Jag skulle vilja fråga hur Moderaterna i utskottet och som en del av regeringsunderlaget ser på att ha någon form av belöningssystem och sanktionssystem för de kommuner och landsting som sköter sig respektive inte gör det. Moderaterna i utskottet kanske inte direkt äger den frågan, med Fredrik Reinfeldt är trots allt den som tillsammans med ansvarigt statsråd skriver under alla propositioner.

Anf. 91 METIN ATASEVEN (M) replik:

Herr talman! Tack för frågan! Vår tanke är att vi ska ge stöd till kommunerna och landstingen, att de genom samarbete ska kunna hitta egna sätt, lokala överenskommelser, med bra samarbetsformer. Sedan ska det från regeringens sida ske tillsyn och uppföljning av överenskommelserna så att det går rätt till, att ingen hamnar mellan stolarna och liknande. Det är det som vi vill med den nya lagstiftningen. Jag nämnde Södertäljemodellen. Där har man lyckats mycket bra. Man har tagit till sig att man inte ska bolla människor mellan olika myndigheter.

Vi har inte på något sätt sett över frågan om morot och piska. Det handlar mer om att ha tillsyn, uppföljning och vägledning så att det blir bra överenskommelser som gynnar människan, individen.

Anf. 92 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! När man infört vårdgarantin i andra sammanhang har det handlat om att dela ut morötter till landstingen när de uppfyllt vårdgarantin. Det vore väl lämpligt att titta på en sådan modell även i detta fall. I sak är vi överens om behoven, överenskommelserna och målen. Men det kanske ändå behövs både morötter och piskor för att komma fram till konkreta resultat. Nog om detta, herr talman.

Jag skulle vilja peka på att den 10 april 2013 stod Metin Ataseven och jag ute på riksdagens trappa och mötte representanter för de ideella föreningarna X-Cons och Nätverket Sveriges städer & kommuner mot narkotika, Ecad Sverige. Gemensamt tog vi för utskottets räkning emot en lista med ca 10 000 namnunderskrifter för en bättre missbruksvård. I

de samtal som jag hade med dem på trappan var många precis som jag besvikna på den proposition som nu ligger på riksdagens bord.

Statsrådet, som tyvärr har lämnat kammaren, sade att vi från oppositionen står för en eländeskatalog. Den vittnesbild jag bland annat ville ge från de möten jag hade på trappan, när Metin och jag tog emot de 10 000 namnunderskrifterna, var att vi inte är ensamma om att känna besvikelse över att propositionen inte är mer konkret.

Jag skulle vilja fråga Metin Ataseven om han och Moderaterna – med handen på hjärtat – är fullt nöjda med den proposition som nu ligger på riksdagens bord och som vi har att rösta om i dag.

Anf. 93 METIN ATASEVEN (M) replik:

Herr talman! Morot och piska kan komma i ett senare skede, men just nu är det tillsyn, uppföljning och stöd som gäller för överenskommelserna.

När det gäller listan med 10 000 namnunderskrifter där man vill ha mer missbruksvård är det lite grann så som statsrådet nämnde, att vi riksdagsledamöter har koll på vad som händer på området, vad som är på gång, medan många ideella föreningar och privatpersoner kanske inte läser igenom det som vi har gjort och som är på gång. Det handlar om ANDT-strategin som har långsiktiga mål och uppdateras år för år. Ser man brister försöker man åtgärda dem.

Många gånger kan det som görs i dag ta lång tid innan det ger utslag i praktiken bland människorna. Vi har gjort mycket, vilket kommer att visa sig.

Jag har varit i Australien och sett på deras missbruksvård. Många saker är bra, men där finns också en hel del brister. Överallt där jag besökte människor, olika föreningar, statliga institutioner och liknande, sade de att Sverige är bäst när det handlar om missbruksvård och folkhälsa. Vi är bra på jättemycket, och ofta är vi världsledande i dessa frågor.

Det som görs i dag ger utslag om kanske ett halvår eller ett år. Överenskommelserna, som vi diskuterar i dag, kommer att börja gälla från och med den 1 juni, men utslaget kanske dröjer några månader eller ett halvår. Först då märker man av det genom att man inte längre behöver gå till landstinget utan kan gå till kommunen, detta eftersom det finns en gemensam inrättning man kan gå till. Det kommer att visa att det blivit mycket bättre, och jag tror att det kommer att uppskattas.

Anf. 94 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag kan inte låta bli att kommentera den föregående repliken. Självklart sitter inte alla som själva har ett missbruk eller genom kontakter i den världen har erfarenhet från missbruk och läser alla papper som produceras i regering och riksdag. Däremot har de unika erfarenheter av hur det fungerar i verkligheten, och det är viktigt att vi tar till oss och lyssnar på dem. Många av dem som var utanför riksdagshuset och hörde till de 10 000 som skrivit under listan hade själva erfarenhet av missbruk eller arbetade med missbruksvård.

Jag skulle vilja ställa samma fråga till Metin Ataseven som jag ställde till Maria Larsson om sprututbytesprogram. Jag undrar om Moderaterna ser det som en hälsopolitisk fråga, om de är beredda att underlätta att vi får sprututbytesprogram genom att ändra den lagstiftning vi har, eller om

det fortfarande ska vara lika trögt. Jag läste i papperen att det bara är Island och Turkiet som inte har sprututbytesprogram. I Finland, där det finns lagstiftning om att det ska finnas i hela landet, har det visat sig fungera väldigt bra. De har en stor kontaktyta till många med missbruk och får då också en diskussion om möjligheter till stöd och behandling. Vi i Sverige har en mycket mindre kontaktyta.

Sprututbyte kopplat till arbete med motivering till behandling och stöd kan hjälpa människor att behålla sin hälsa. Om man befinner sig i tungt missbruk och skulle bli smittad med hiv eller hepatit är det inte så lätt att sluta med missbruket eftersom man då också har en mycket allvarlig sjukdom.

Var står Moderaterna när det gäller frågan om sprututbyte? Är det hälsopolitiken som gäller?

Anf. 95 METIN ATASEVEN (M) replik:

Herr talman! Jag kan börja med att kommentera det som Eva Olofsson sade om att missbrukare, vårdare och liknande har unika erfarenheter. Jag håller absolut med om det. Där finns mycket erfarenhet, och det är därför vi träffar dem för diskussioner, för att höra vad som behövs för vården; det gäller också den framtida vården. Jag håller absolut med om att de har unika erfarenheter.

Vi har nu sprututbytesprogrammet i Stockholm. Det har funnits i Malmö ett tag. Jag har förut sagt till Eva Olofsson att jag personligen tycker att det är bra att vi har sprututbyte. Det gör att man får ned olika smittor och liknande. Inom partiet är vi inte redo att ta det steget att vi har sprututbytesprogram över hela landet.

Anf. 96 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! En sak som var bra med Missbruksutredningen var att den tog upp läkemedelsberoende. RFHL är den brukarorganisation som har jobbat med frågan länge. De säger i sitt remissvar och när jag har träffat dem att det nog är en rätt rejäl underskattning av läkemedelsberoendet.

Huvuddelen av dem som är fast i läkemedelsberoende är kvinnor till skillnad från andra missbruksdelar. Människor får i många fall läkemedlen utskrivna av hälso- och sjukvården. Det finns väldigt få behandlingsmöjligheter och inte någon strukturerad eller uppbyggd vård, och det finns alldeles för lite kunskaper i sjukvården som kanske inte själv många gånger vill se sig som medagerande, säger man på RFHL.

Det har funnits förslag om ett nationellt kompetenscentrum för att lyfta och få i gång jobbet i Missbruksutredningen. Det är ett förslag som Vänsterpartiet tycker är bra. Det har också funnits förslag som vi har reserverat oss för i betänkandet om att man måste ta tag i frågan för att det ska hända något.

Man måste ta diskussionen med Sveriges Kommuner och Landsting och se till att man får upp frågan och ökar kunskapen men också bygger strukturer för behandling. Jag skulle gärna vilja höra hur man tänker gå vidare med det från regeringen så att det händer någonting ordentligt i den frågan.

Anf. 97 METIN ATASEVEN (M) replik:

Herr talman! Läkemedelsberoende är, precis som Eva Olofsson nämner, någonting som man inte har tittat på så mycket tidigare. Det finns ett stort mörkertal. Det är ofta kvinnor som hamnar i det missbruket.

Det finns också ett problem om människor söker vård för läkemedelsmissbruk. De har läkemedel ordinerat på recept, och sedan säger de: Jag har blivit beroende av detta. Då blir det stopp. Jag tror att många inte vågar kliva fram. Beroendet är kanske till och med större än vad vi ser i dag.

Just därför kommer vi att ta med det i överenskommelserna. Man ska tillhandahålla vård även för läkemedelsberoende. Det är jätteviktigt att se till att dessa människor får den hjälp de behöver.

Det är samma sak med exempelvis dopning. Det är också någonting som man inte tittat på så mycket tidigare men nu uppmärksammar väldigt mycket. Det är ca 10 000 svenskar som i dag använder dopningsmedel varje dag. Det är någonting som de behöver hjälp med.

Det är oftast människor som mår psykiskt dåligt och har svårt att sluta. Det är ett beroende rent fysiskt. När de har det till sin träning och inte tar det längre kan de inte träna. Dessa människor behöver väldigt mycket stöd precis som läkemedelsberoende, och det är viktigt att vi uppmärksammar dem.

Anf. 98 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Missbruksutredningen med Gerhard Larsson i spetsen gjorde ett omfattande arbete. Det är en mycket stor kunskapskälla som finns i dokumentationen. Av den analys som utredningen gjorde om missbrukssituationen i Sverige ska jag igen nämna de siffror som flera talare har tagit upp. Det finns i dag ca 330 000 personer med alkoholberoende och ca 1 miljon som har ett riskbruk. Det är 29 500 personer som har ett tungt narkotikamissbruk, 65 000 personer har ett läkemedelsberoende och ca 10 000 personer är användare av dopningsmedel. Samsjuklighet är också vanligt, det vill säga att 30–50 procent av vårdsökande för missbruk har både ett alkoholmissbruk och en psykisk sjukdom.

Man konstaterar också i utredningen att det tunga alkoholmissbruket har ökat med 20 procent på tio år och att det tunga narkotikamissbruket ökat med 15 procent.

Herr talman! I detta betänkande, *God kvalitet och ökad tillgänglighet inom missbruks- och beroendevården*, föreslås att det i hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen ska införas en skyldighet för landsting och kommuner att ingå gemensamma överenskommelser om samarbete i fråga om personer som har ett missbruk och missbrukar alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel, läkemedel eller dopningsmedel.

I dessa överenskommelser ska landsting och kommuner precisera gemensamma mål, resursfördelning och övergripande samarbete kring vissa målgrupper. Vi kan till exempel tala om gruppen gravida kvinnor, kvinnor som är utsatta för våld, personer med funktionsnedsättning med flera.

Regeringen föreslår också särskilda satsningar för att förbättra tillgänglighet och kompetens om läkemedelsassisterad behandling vid opiatmissbruk. De insatser som föreslås omfattar både tillgänglighet och kvalitet och gäller både specialiserad vård och också socialtjänstens arbete och de behandlingsinsatser som görs i kommunerna.

I detta sammanhang finns det möjlighet för huvudmännen kommuner och landsting att utveckla gemensamma verksamheter. Man har till exempel nämnt mini-Maria, ett ungdomsteam, ett beroendecentrum, med mera.

Herr talman! Många menar att kommuner och landsting redan i dag samverkar. Det gör de. Många har redan ingått avtal. Men missbrukare faller ändå många gånger mellan stolarna. Det är därför oerhört viktigt att lagfästa skyldigheten att göra överenskommelser.

Vi får inte heller glömma att vi har nationella riktlinjer för missbruksvården. Vi har en ANDT-strategi som sträcker sig fram till 2015 och som redan berör väldigt mycket av det som Missbruksutredningen tog upp i sina förslag. I ANDT-strategin handlar det väldigt mycket om kompetens, utveckling och förebyggande arbete.

Herr talman! Regeringen föreslår också att organisationer som företräder personer med missbruk och deras närstående ska kunna påverka innehållet i överenskommelserna och lämna synpunkter.

Herr talman! Vården ska vara jämlik, men vi vet att det finns brister vad gäller både tillgänglighet och bemötande för personer med missbruk. Vi har en vårdgaranti införd i hälso- och sjukvårdslagen sedan den 1 juli 2010. I socialtjänstlagen står det att socialtjänsten utan dröjsmål ska inleda utredning.

Regeringen har därför inte funnit någon anledning att införa en särskild vårdgaranti, vilket föreslogs i Missbruksutredningen. Men man kan i de lokala överenskommelserna införa egna lokala vårdgarantier. Det är fullt möjligt. Det finns sådana vårdgarantier i dag.

Flera kommuner har också öppna verksamheter där personer med missbruk och deras närstående kan söka stöd utan biståndsbeslut. Det är ett oerhört bra och innovativt sätt att jobba. Det avdramatiserar socialtjänstens roll, och socialtjänsten blir därmed mer tillgänglig.

Det är oerhört viktigt att vård ges så tidigt som möjligt och när en person är motiverad. Då ska absolut inga dörrar vara stängda, utan de ska vara öppna på vid gavel. Det har dessutom visat sig i kartläggningar att det inte är några långa väntetider. Det nämndes även av statsrådet Maria Larsson. Socialtjänsten har inte några långa väntetider. Vi har också sett att vårdgarantin i hälso- och sjukvårdslagen fungerar bra.

Men vi ser att en grupp får stå i kö bland missbrukare. Det är personer med opiatberoende. Det känns väldigt bra att Socialstyrelsen har fått ett uppdrag att titta på hur det ser ut i landstingen och hur man ska kunna åtgärda och öka tillgängligheten.

Herr talman! För Folkpartiet är det viktigt att noga följa hur tillgängligheten utvecklas. Finner man att det brister kan det eventuellt vara så att vi måste fokusera på en särskild vårdgaranti. Det kan komma i fråga.

Personer med missbruk kan i flera fall vittna om att de blivit illa bemötta inom vården och socialtjänsten. Både i hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen lyfter man fram bemötandefrågan. Man använder inte begreppet bemötande. Man talar om patientens delaktighet, självbe-

stämmande och integritet. För mig är det snarare så att när det brister i bemötande brister det också i personalens kompetens i dessa frågor. Det krävs både kompetens och kvalifikationer för att jobba inom missbruksvården.

Folkpartiet ser mycket positivt på att regeringen nu har gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram kriterier för kvalitetskrav för tillstånd och auktorisation för hvb-hem när det gäller missbruksvården. Det är inte acceptabelt att det är så oerhört stora skillnader i dag runt omkring i landet när gäller verksamheten med hvb-hem.

Herr talman! Många kommuner och landsting har redan i dag ingått dessa överenskommelser, och det är lovvärt. Med lagändringen förstärks detta ytterligare. Kommunernas och landstingens ansvar blir tydliggjort i och med lagförändringen. Vi vet att missbruksvården kan se mycket olika ut. Vi vet också att den inom såväl kommuner som landsting kan ha haft en låg prioritet. Så är det. Redan detta strider mot den lagstiftning som vi har i dag – hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen. Vi har dessutom en diskrimineringslag och en patientsäkerhetslag.

De lagändringar som nu föreslås gälla från och med den 1 juli 2013 måste följas upp. Det är därför lovvärt att regeringen kommer att stödja genomförandet av överenskommelserna och dessutom följa upp det hela med fokus på tillgänglighet, samordning och kvalitet i de insatser som görs och erbjuds.

(Applåder)

Anf. 99 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt begära replik, men jag kunde inte låta bli när Maria Lundqvist-Brömster nämnde vårdgarantin och talade varmt om att det redan i dag finns en vårdgaranti. Om jag inte minns fel hänvisade hon också till ANDT-strategin, och sedan sade hon att det även finns möjlighet att införa lokala vårdgarantier.

Då börjar jag undra: Vad vill ni egentligen? Vill ni ha vårdgaranti, eller vill ni inte ha vårdgaranti? Ska den fungera eller inte fungera? Samtidigt säger ni alltså att det finns en möjlighet att ha lokala vårdgarantier. Vi försöker peka på att det finns många olikheter i landet och att det behöver tas ett nationellt helhetsgrepp om detta. Vi ser också att människor med missbruksproblem får illa och att det ser väldigt olika ut i olika delar av landet.

Därför talar vi om att på nationell nivå ta ett helhetsgrepp så att vi får en så snabbt tillgänglig vård och behandling som möjligt. Vi vill se en förkortad vårdgaranti för denna grupp eftersom det är så viktigt att hålla fast vid motivationen när den kommer fram. Därför blir jag lite funderksam när Maria Lundqvist-Brömster säger att någon övergripande nationell vårdgaranti kanske inte behövs eftersom det redan finns en sådan och eftersom man kan ha lokala vårdgarantier.

Jag tycker att det låter märkligt. Ni talar lite emot er själva. Jag skulle därför vilja be Maria Lundqvist-Brömster utveckla detta lite grann. Vad vill Folkpartiet när det gäller vårdgarantin?

Anf. 100 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Jag vill det jag säger, Christer Engelhardt. Vi har en nationell vårdgaranti som är lagförd, och vi har en socialtjänstlag som är

*God kvalitet och
ökad tillgänglighet
inom missbruks- och
beroendevården*

tydlig med att åtgärder ska vidtas skyndsamt. Det innebär att den särskilda vårdgaranti som föreslogs i Missbruksutredningen kanske skulle stjälpas den möjlighet till skyndsamt utredning som socialtjänstlagen ändå tydligt deklarerar.

Regeringen har tagit ställning till att kommuner och landsting själva måste komma överens om innehållet i de överenskommelser som nu görs mellan dem. Det ser olika ut. Målgrupperna ser olika ut. Åldrarna ser olika ut. Den geografiska spridningen ser olika ut och så vidare. Man kanske måste samverka mellan flera kommuner och ett större landsting, till exempel. Den friheten måste vi väl ändå kunna ge på den lokala nivån.

Vi har opiatberoende som står i långa vårdköer på en del håll i landstinget. Regeringen tar det på största allvar och har gett Socialstyrelsen ett uppdrag. Det kan vara viktigt att följa frågan om vårdkösituationen; det var det jag försökte säga i mitt inlägg. Det ska inte finnas en grupp av missbrukare som står utanför den nationella vårdgarantin. Vi måste se till att vi sätter fokus på att göra ett omtag i frågan om det behövs. Det var precis vad statsrådet Larsson sade: Man kan ändra vårdgarantin. Det är fullt möjligt. Men vi måste följa utvecklingen, och i dag har man inga långa väntetider i stort för denna grupp av missbrukare.

Anf. 101 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Jag uppfattade nog inte att statsrådet var så tydlig på den punkten som Maria Lundqvist-Brömster vill framställa det. Men det är bra; då har vi i alla fall på pränt att det finns en möjlighet att göra nya omtag.

Jag skulle vilja gå in på en annan del som jag nämnde lite kort i mitt anförande nu när jag ändå har ordet i detta replikskifte med Maria Lundqvist-Brömster. Hon talade om opiatberoende, underhållsbehandling, läkemedelsassisterad behandling och så vidare.

I Danmark, och förmodligen även snart i Norge, satsar man på heroinförskrivning. Jag nämnde inte just detta i mitt anförande, men jag talade mycket om den medicinfria behandlingen som ett alternativ. Om vi nu ser att våra grannländer väljer en annan inriktning och satsar på heroinförskrivning skulle Sverige kanske kunna göra en motsvarande satsning i en annan riktning, där vi utvecklar den medicinfria vården som ett alternativ.

Hur ställer sig Maria Lundqvist-Brömster och Folkpartiet till detta? Vi har inga direkta skiljaktigheter när det gäller assisterad behandling och så vidare. Men när vi ser att grannländerna går i en riktning – skulle vi då kunna gå i en annan riktning och kanske jobba fram alternativ i den medicinfria delen? Hur ser Maria Lundqvist-Brömster på det?

Anf. 102 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Jag tror att det är absolut nödvändigt att vi går i den andra riktningen. När vi talar om assisterad läkemedelsbehandling ser jag att den medicinfria behandlingen är ett komplement till denna. Man kan inte tala om antingen eller, utan dessa båda måste komplettera varandra. Det finns absolut anledning att hitta metoder att utveckla denna del.

Anf. 103 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Vi hade debatt här i kammaren för inte så länge sedan som handlade om ANDT-strategin. I den finns sju långsiktiga mål som är ständigt aktuella. I dag är det mål nummer 5 som avhandlas specifikt genom en proposition på området. I mål nummer 5 uttalas: ”Personer med missbruk eller beroende ska ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.”

Det är därför glädjande att regeringen nu kommer med en proposition baserad på Gerhard Larssons missbruksutredning. Jag som centerpartist hade givetvis gärna gått längre i vissa avseenden, men vi kommer åtminstone en bra bit på vägen tack vare Alliansens ansträngningar.

Sanningen är att vi i Sverige i dag ofta har en moraliserande syn på drogproblematiken. I stället för att behandla detta som den sjukdom det är behandlas det som något en individ har utsatt sig för frivilligt och ska ta sig ur på egen hand. Men på samma sätt som en kroniskt sjuk hjärtpatient alltid kommer att behöva ta viss medicinering livet ut har det för många drogmissbrukare gått så långt att det kan handla om att man behöver en livslång medicinering med olika substitutionspreparat för att man ska kunna fungera i samhället. Det betyder inte att alla ska erbjudas substitutionspreparat. Vi talade tidigare här även om drogfri behandling. Vi måste kunna ha en bredd på de insatser som samhället gör.

Samhället och sjukvården ska behandla individer likvärdigt. Ingen ifrågasätter de verksamma behandlingar som finns på andra områden, exempelvis för dem som har drabbats av lungcancer efter tobaksmissbruk. Vi debatterar inte heller olika cancerläkemedels effektivitet eller om vissa hjärtbehandlingar ska erbjudas eller inte. Det överlåter vi på professionen. Självfallet bör samma sak gälla här. Jag tänker därför inte argumentera för enskilda behandlingar utan för en effektiv evidensbaserad vård även på detta område.

Det är viktigt att inte sammanblanda olika legaliseringskrav med kraven på en human och rättvis behandling av missbrukare. Varken jag eller Centerpartiet är för någon avkriminalisering eller legalisering av olika droger. Det betyder dock inte att vi kan blunda för de problem som vi har främst kring de tunga missbrukarna. Beprövade metoder med medicinskt verkningsfulla och samhällsekonomiskt effektiva resultat ska givetvis användas inom missbruksvården, precis som inom all annan vård. Substitutionsbehandlingar och sprututbytesprogram borde inte vara politiskt heta ämnen. Lungcancerbehandlingar och levertransplantationer är det ju inte.

Det är också viktigt att minimera andra typer av skador och sjukdomar som missbruket för med sig, exempelvis olika typer av blodsmitta. Sjukvården är till för att bota och lindra, inte döma kring hur skadorna uppstått eller hur situationen har blivit. Ett kraftfullt förebyggande arbete är däremot givetvis viktigt för att så få som möjligt ska hamna i missbruk.

Här gör också regeringen en hel del förebyggande insatser inom ramen för ANDT-strategin, särskilt i storstadsregionerna, men det görs även betydande insatser av Folkhälsoinstitutet.

*God kvalitet och
ökad tillgänglighet
inom missbruks- och
beroendevården*

Ett förebyggande arbete måste också göras för att läckaget från substitutionsbehandlingar ska minska. Det har också kommit nya och effektivare läkemedel som dessutom är betydligt mindre intressanta på andrahandsmarknaden. De behöver få genomslag i hela landet.

Därför är det också glädjande att Socialstyrelsen äntligen har fått upp ögonen för frågan och utreder uteslutningen när det gäller substitutionsbehandling. Uteslutningen bör inte baseras på annat än medicinska skäl. Det spelar ingen roll vad vi här i riksdagen tycker om människors sjukdomar och hur bra eller dåligt de själva hanterar dem. Det måste vi faktiskt överlåta till sjukvården att hantera. Jag ser därför fram emot den delredovisning av uppdraget som kommer redan i oktober i år.

Alla missbruks- och beroendefrågor hanteras inte heller bara av socialutskottet. Kulturutskottet har en hel del ansvar för spelfrågorna, där spelberoendet spiller över på socialutskottet. Jag ser fram emot att i juni få höra Peter Norman när han kommer till kulturutskottet, där jag också är ersättare, för att berätta om hur regeringen förväntas gå vidare med en samlad spelpolitik. Att spelmissbruk skrivs in i socialtjänstlagen ligger högt på min önskelista för att de utsatta personerna ska ha samma möjligheter till stöd från samhället som de som missbrukar andra beroendeframkallande saker.

En samverkan mellan kommuner och landsting är central inom missbruksvården. Många av de drabbade har flera olika diagnoser och ofta något underliggande problem som orsakar missbruket. Det är ytterligare en anledning att inte moraliskt döma personer som fastnat i narkotikamissbruk. Det är självfallet viktigt att ställa full diagnos och behandla även de bakomliggande orsakerna till missbruket.

Samtidigt behöver de drabbade ofta en annan typ av hjälp också. En del saknar bostad, och utan det är det svårt att bygga ett nytt liv. Andra behöver stöd och hjälp och kanske en trygg anställning för att få en ny grund att stå på med sociala kontakter och arbetskamrater. Det är inget som sjukvården ska stå till tjänst med, utan här måste kommunerna vara mer aktiva i helhetsarbetet.

Herr talman! Det är dags att vi släpper de moraliska skyggglapparna och börja tackla narkotikaproblematiken utifrån de drabbades bästa och inte utifrån politiskt tyckande.

Anf. 104 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Det finns en hel del av det som Rickard Nordin sade som jag kan hålla med om, men det gäller inte förflyttandet av huvudmannskapet. Jag undrar hur mycket Rickard Nordin egentligen håller med om när det gäller regeringens proposition.

Du har varit aktiv i narkotikadebatten i medierna, Rickard Nordin. För ett halvår sedan skrev du en artikel på SvD Opinion tillsammans med Berne Stålenkrantz från Svenska Brukarföreningen, Arvin Yarollahi och en annan centerpartist, och rubriken var Narkotikapolitiken är ett misslyckande. Ni satte kanske inte den, men innehållet är mycket kritiskt. Ni säger att vi inte har en fungerande narkotikapolitik, att dödligheten ligger lika högt som i EU och att vi borde lära mer av andra länder. Här säger du egentligen att man skulle ta sitt ansvar och genomdriva förslagen från Missbruksutredningen.

Nu har man egentligen bara lagt fram förslaget om ett samverkansavtal från Missbruksutredningen. Då undrar jag: Var står du och Centerpartiet när det gäller förslaget om vårdgarantin? Var står ni när det gäller en förändrad lagstiftning när det gäller sprututbyte så att vi får sprututbyte på fler håll än i Skåne och Stockholm?

Jag tycker att det är mycket bra att man tittar på spärregeln. Jag tycker att det finns frågor som vi ska ta upp politiskt även om vi ska ha stor respekt för att det är professionen som ska bestämma. Det har funnits tider när homosexualitet var en sjukdom. Det var kanske bra att politiskt ifrågasätta det.

Jag skulle vilja höra var du står egentligen. Har regeringen gjort vad den ska när det gäller Missbruksutredningens förslag? Vad ska hända med sprututbytet, vårdgarantin och andra förslag som jag tycker är viktiga för att nå den målsättning som du pratar om i den här artikeln som är mycket kritisk mot regeringens politik?

Anf. 105 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Eva Olofsson undrar var jag egentligen står. Jag står självfallet bakom den proposition som regeringen lägger fram. Det är ett gott steg på vägen. Vi hörde också statsrådet Maria Larsson prata om att allting inte behöver ske lagstiftningsvägen via riksdagen, utan att man har påbörjat en hel del arbete också. Det är någonting som vi i Centerpartiet är glada för.

Vi i Centerpartiet var tidigt ute på banan och tog ställning för en hel del av huvuddragen i Missbruksutredningens förslag. De frågor som inte finns med i den här propositionen är självfallet något som vi kommer att fortsätta att driva inom regeringen. Det är så det fungerar i ett regeringsarbete mellan fyra partier. Hade Centerpartiet haft 50 procent här i riksdagen, vilket vi förhoppningsvis får 2014 eller 2018, hade säkert missbrukspolitiken sett något annorlunda ut. Det är den situation vi lever i.

Vi tycker att det förslag som vi nu lägger fram är ett bra steg på vägen. Det kommer förhoppningsvis att göra skillnad. Det är den vägen vi får gå. Vi tar ett första steg, och sedan kommer vi i Centerpartiet att jobba vidare för att få med oss de andra partierna för att ta ytterligare steg.

Anf. 106 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! En del är obotliga optimister när det gäller nästa val.

Jag skulle vilja ha lite fler konkreta besked. Jag vet att du har varit aktiv i debatten, Rickard Nordin. Det tycker jag är bra. Det behövs en debatt om frågorna. Men det är mycket svårt att förstå att du skriver en artikel där du är oerhört kritisk och sedan säger du att du är mycket nöjd när man egentligen bara har tagit med ett förslag som vi alla kan ställa oss bakom. Jag kan också ställa mig bakom propositionen, men jag är kritisk till att det inte har lagts fram fler förslag.

Därför undrar jag: Vill du och Centerpartiet ha en lagstiftningsändring när det gäller sprututbytesprogrammet, eller ska det hanka sig fram som det gör nu? Är ni nöjda med förslaget om vårdgarantin, eller vill ni ha en skarpare sådan på missbruksområdet? Det är två konkreta förslag där jag gärna vill veta var ni står. Eller är du helt enkelt nöjd med den proposition som har lagts fram? Det är inte svårt att ställa sig bakom den,

men frågan är om man tycker att det finns alldeles för få och för tama förslag som inte höjer ambitionsnivån tillräckligt.

Anf. 107 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Vi ser gärna att fler landsting inför sprututbyten. Det är upp till politikerna i respektive landsting att fatta beslut om det. Det är kanske olyckligt i sig att det är politiker som fattar beslut om medicinska åtgärder, precis som jag sade. Jag tycker att det kanske är grundproblematiken i det hela, det vill säga att vi ska besluta om vad man ska göra eller inte göra.

Vi har hört i debatten tidigare och från flera remissinstanser att den vårdgaranti som förs fram som en idé är någonting som man redan i dag till stor del tillgodoser. Det finns också möjligheter att, om man så skulle vilja, så småningom skärpa den vi redan har ytterligare på riksnivå eller skriva in detta i de lokala överenskommelserna. På den punkten tror jag att vi kan tillgodose behovet på ett annat sätt än lagstiftningsvägen.

Vi kommer att fortsätta att kämpa vidare i de här frågorna. Det är också därför vi debatterar detta utanför den här kammaren. Vi tycker att det är viktiga frågor som vi också måste hantera.

Anf. 108 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Om jag citerar Rickard Nordin rätt sade han i det anförande som han höll för en liten stund sedan: Varken jag eller Centerpartiet är för en legalisering av droger.

Men de som förespråkar detta är ju inte vilka som helst, utan det är faktiskt Centerpartiets ungdomsförbund. Precis som jag en gång började i SSU och nu har hamnat i riksdagen, har väl många av dem som nu är aktiva i Centerns ungdomsförbund ambitionen att komma in i den politiska världen i övrigt, i kommunfullmäktigeförsamlingar, landstingsfullmäktigeförsamlingar, i riksdagen och kanske i regeringen också. Sådana här åsikter tvättar man inte bara bort, och därför blir jag lite orolig när de så tydligt kommer fram. Förbundsordföranden för CUF, alltså Centerpartiets Ungdomsförbund – som har blivit avbokade från IOGT:s kursgård i Nacka på grund av det här med legaliseringen – säger: Vi vill också göra oss av med Systembolaget, sänka åldersgränsen och sänka alkoholskatten.

Det gör mig lite bekymrad att framtidens centerpolitiker, som nu står i dörrposten till den politiska arenan, går ut så tydligt med sådant här. Det är tryggt att höra Rickard Nordin säga: Jag är inte för en legalisering. Men hur tänker Rickard Nordin kring detta när det faktiskt är det egna ungdomsförbundet som så tydligt för fram de här åsikterna?

Anf. 109 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Jag misstänkte nästan att någon skulle nappa på det där. Jag sade faktiskt precis samma mening när vi hanterade narkotikafrågor förra gången i kammaren, men då var ingen intresserad. Centerpartiets Ungdomsförbund är en fristående organisation som har full rätt att uttrycka sig på det sätt som man själv önskar. Det betyder inte att Centerpartiet är för det här på något sätt. Vi hade ett stämmobeslut 2011 på vår partistämman i Åre då det var en överväldigande majoritet som tog ställning mot legalisering eller avkriminalisering.

Jag tycker också att det är lite ohederligt att göra så här. Jag ställer inte Christer Engelhardt till svars för att SSU vill ha ett stämmobeslut på ett globalt skatteutjämningsystem och skolplikt från tre år eller för att man har fuskat till sig ett antal miljoner i felaktiga bidrag, och jag tycker inte att det är rättvist att man från Socialdemokraternas håll ställer Centerpartiet till svars för att Centerpartiets Ungdomsförbund med ganska knapp majoritet har tagit ett stämmobeslut.

Jag tycker att vi ska försöka hålla oss till den politik som vi faktiskt för här i kammaren.

Anf. 110 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Jag ställer inte Centerpartiet till svars för någonting. Jag är fullt medveten om att Centerpartiets Ungdomsförbund är en fristående organisation. Jag var bara intresserad av vad Centerpartiet egentligen tycker om liberaliseringsfrågorna som ändå drivs inom det egna ungdomsförbundet av, som jag också sade, framtidens politiker som kan ta steget in på den politiska arenan. Jag var bara intresserad av att få ett tydligt besked från Rickard Nordin och Centerpartiet om var man faktiskt står, eftersom ungdomsförbundet även på andra områden, som Systembolaget och alkoholskatterna, har en annan uppfattning. Det är viktigt, tycker jag, att få besked från moderpartiet var man står i de här frågorna.

Sedan skulle jag vilja gå in på en annan fråga. När det gäller spelberoende och socialtjänstlagstiftningen sade Rickard Nordin att det står högt på hans dagordning att få in detta i lagstiftningen. Vi delar synpunkterna på detta och anser att det behöver regleras i lagstiftningen. Om det sedan är i socialtjänstlagstiftningen, hälso- och sjukvårdslagstiftningen eller någon annanstans som det bäst hör hemma får man väl se.

Jag skulle vilja fråga: Vad tycker Rickard Nordin om förslaget som vi lägger fram om att det behövs mer forskning på det här området? Vi har ett förslag där vi bland annat lyfter in det här med att de outhämtade vinsterna i Svenska Spel skulle kunna gå in i en forskningsfond för att ha mer forskning på det här området. Det är ett viktigt område som vi behöver skaffa oss mer kunskap om.

Rickard Nordin är ersättare i kulturutskottet, och när nu Peter Norman ska komma dit och prata om den framtida spelpolitiken kanske det här är något som Rickard Nordin kan bära med sig och lyfta fram i det sammanhanget.

Anf. 111 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Om jag återigen ska upprepa vad vi egentligen tycker, som Christer Engelhardt uttrycker det, säger jag: Varken jag eller Centerpartiet är för någon avkriminalisering eller legalisering av olika droger. Det är tredje gången som jag säger det i den här kammaren.

Jag håller med Christer Engelhardt om att det behövs mer forskning när det gäller spelberoendet. Där är vi helt överens. Jag är inte säker på att just Svenska Spel och deras fond för outhämtade vinster är rätt finansiering, för det riskerar ju att fluktuera ganska mycket över tid beroende på hur mycket man får ut. Med de spelkort som nu finns blir det dessutom mycket lättare att hitta dem som har outhämtade vinster, vilket gör att man har bättre koll på spelarna och att spelandet begränsas på ett bra

sätt. Det gör att mindre hamnar i den här fonden, vilket jag tycker är tråkigt. Jag tror att det är bättre med en mer stabil finansiering.

Jag ska definitivt ta med mig till Peter Norman att vi behöver bättre och mer forskning. Det är vi också ganska överens om inom hela Alliansen, så där tror jag säkert att vi kan hitta en överenskommelse som alla är nöjda med.

Anf. 112 MAGNUS SJÖDAHL (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

När man är långt ned på talarlistan är en hel del redan sagt, så jag ber om ursäkt om en del av det som jag säger redan har berörts. Det blir ofrånkomligen så.

I Sverige finns i storleksordningen en halv miljon personer som missbrukar antingen alkohol, narkotika, läkemedel eller dopningspreparat. Det är alltså ett omfattande problem vi talar om. När vi också i beräkningen tar med personerna i den missbrukandes närmaste omgivning talar vi om närmare en miljon personer.

Det är en angelägen proposition vi behandlar i dag. God kvalitet och ökad tillgänglighet måste gå som en röd tråd genom all vård och så naturligtvis även inom missbruks- och beroendevården. Det handlar om personer som är speciellt utsatta och ofta stigmatiserade av sin omgivning. Ett missbruk sätter spår på många olika sätt – fysiskt, psykiskt, socialt och ekonomiskt. Här är det verkligen på sin plats att tala om ett utanförskap. Att vända utanförskapet till att i stället innebära delaktighet i samhället är det som vården måste syfta till. Vägen dit kan vara lång och svår, men med den proposition som vi har på bordet i dag är det min innerliga förhoppning att vägen tillbaka ska bli både kortare och lättare.

Herr talman! Jag tänkte uppehålla mig vid tre punkter. Den första är huvudmannaskapet. Det har vi redan hört en del om.

Det delade ansvaret mellan kommuner och landsting kan ses som ett problem, men missbruk och beroende leder till skadeverkningar som är av såväl social som psykisk och somatisk karaktär. Den vård som är aktuell omfattar därför ett brett spektrum av vård och stödinsatser, vilka faller inom både det sociala och det medicinska området. Inte minst gäller det de personer som har den svåraste missbruksproblematiken. De behöver mer insatser än vad sjukvården kan erbjuda. De behöver rehabilitering som möjliggör för dem att komma tillbaka in ett sammanhang och bli delaktiga igen. Här har både socialtjänsten och sjukvården viktiga uppgifter. Inte minst vill jag betona det för de här grupperna så viktiga uppsökande arbetet, som ofta kombineras med socialt stöd till de närstående. Därför kan det inte nog tydligt framhållas att såväl socialtjänsten som hälso- och sjukvården har viktiga roller som ska värderas lika och samordnas utifrån individens olika behov. Dess värre inträffar det att samordningen brister, vilket naturligtvis riskerar att drabba den vårdbehövande. Därför är det viktigt att det nu införs bestämmelser om att kommuner och landsting ska ingå överenskommelser om samarbete med varandra i fråga om dem som missbrukar.

En skyldighet att ingå överenskommelser tydliggör och förstärker huvudmännens ansvar utan att i detalj föreskriva hur det ska genomföras. Den dogmatiskt sinnade kan möjligen hävda att det är en inskränkning i det kommunala självstyret, men den är i så fall av ganska ringa omfattning.

I detta sammanhang vill jag nämna att ett antal län och kommuner redan har insett vikten av ett formaliserat samarbete och ingått överenskommelser enligt de intentioner som nu föreslås bli lagfästa.

Sedan 2010 har landsting och kommuner en lagstadgad skyldighet att ingå överenskommelser kring personer med psykisk funktionsnedsättning. Bestämmelserna som nu är aktuella bör kunna utformas på ett motsvarande sätt.

Den andra punkten är bemötande. Personer med missbruk eller beroendeproblem har rätt till ett lika bra bemötande som andra patientgrupper. Det borde vara så självklart att det knappt skulle behöva påpekas. Denna rätt finns inskriven i såväl socialtjänstlagen som hälso- och sjukvårdslagen.

Samtidigt är det knepigt att lagstifta om bemötande eftersom människor är olika. Det som jag betraktar som bra bemötande kan mycket väl upplevas som dåligt för en annan. Därför ställer det krav på vårdpersonalens känsla att kunna anpassa sig och veta hur man ska hantera varje enskild person. Det är verkligen svårt att juridiskt kräva ett bra bemötande, för det handlar i hög grad om värderingar och upplevelser.

I propositionen betonas att alla som kommer i kontakt med socialtjänsten eller hälso- och sjukvården har rätt till ett respektfullt och professionellt förhållningssätt. Ett moraliserande, okunnigt eller kränkande sätt är inte godtagbart enligt gällande lagstiftning. Därför menar jag att ett gott bemötande redan i dag regleras i nuvarande lagstiftning.

Den tredje punkten är vårdgarantin. Den utredning, herr talman, som föregick propositionen föreslog en speciell vårdgaranti. Remissinstanserna förhöll sig i ungefär lika delar positiva som negativa till detta förslag. Justitieombudsmannen yttrade att förslaget föreföll innebära en försämring jämfört med det som den enskilde har i de nu gällande bestämmelserna enligt socialtjänstlagen.

Andra har pekat på svårigheten att säkerställa den typen av garanti eftersom det inte finns någon möjlighet att överklaga en insats som den enskilde anser sig behöva men som vårdgivaren inte anser är skäligen.

Åter andra menar att en särskild vårdgaranti skulle motverka sitt syfte genom att riskera ett urholkande av kvaliteten, färre besök och bristande kontinuitet samt att det i första hand skulle gynna dem som aktivt söker hjälp och inte dem som bäst skulle behöva det, nämligen de som har en komplex problematik och bristande motivation.

Det här är alltså inte mina bedömningar, utan de kommer från dem som har avsevärt bättre kunskap än vad jag har i de här frågorna.

Personer med missbruk omfattas av hälso- och sjukvårdens vårdgaranti, där det uttryckligen står att varje patient snarast ska ges en medicinsk bedömning. Tidsgränserna regleras i förordningen om vårdgaranti. Enligt socialtjänstlagen ska socialtjänsten utan dröjsmål inleda utredning om vad som kommer till dess kännedom.

*God kvalitet och
ökad tillgänglighet
inom missbruks- och
beroendevården*

Herr talman! Med detta anser regeringen, och jag instämmer i den bedömningen, att en särskild vårdgaranti inte självklart skulle leda till några positiva effekter för dem som är i störst behov av den.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

17 § Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om kosmetiska produkter

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2012/13:SoU21
Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om kosmetiska produkter (prop. 2012/13:135) .

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 20 §.)

*Vissa frågor om
Försvarens
personal*

18 § Vissa frågor om Försvarens personal

Föredrogs
försvarensutskottets betänkande 2012/13:FöU7
Vissa frågor om Försvarens personal.

Anf. 113 PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 1 och 2. I övrigt yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Värnplikten gjordes vilande efter ett beslut som togs med knapp majoritet i Sveriges riksdag, detta trots att det nya personalförsörjningssystem som infördes inte var fullt utrett och att det fanns en rad brister när det gäller lagar och regler för det nya systemet. Bland annat levererade Lagrådet omfattande kritik mot systemets utformning och att den utredning som låg till grund för beslutet blev klar först efter att beslut hade fattats.

Att bygga ett nationellt försvar som fungerar och är hållfast över tid är ett långsiktigt projekt. Det arbetet måste präglas av stabilitet. Om de grundläggande utvecklingsfrågorna bör det därför råda en bred enighet, eller åtminstone en bred majoritet, i Sveriges riksdag. Därför bör inte sådana frågor hanteras så att de röstas igenom med en knapp majoritet och bristfälliga underlag som grund. Det skapar en instabilitet inom Försvarensmakten, är en felaktig signal till omvärlden och ger medborgarna intrycket att försvarsfrågorna inte är av någon särskilt stor nationell betydelse.

Det beslut som riksdagen tog förändrade i grunden hela det svenska försvaret. Totalförsvarsplikten, kompletterad med en omfattande verksamhet i frivilligorganisationer, skapade en bred kompetens hos det svenska folket om kris- och konflikthantering. Plikten skapade också en

sammanhållning kring uppgiften att försvara Sverige och att det var ett medborgerligt ansvar att medverka i samband med olika typer av kriser och konflikter.

I sin tur skapade detta en bred folklig förankring för det svenska försvaret. Totalförsvarsplikten var en av de komponenter som svetsade samman Sverige och stärkte den nationella identiteten. Den var också en garant för att demokratiska värderingar skulle präglade Försvarsmakten. Från integrationssynpunkt fungerade den mycket bra. Folkförsvartanken omfattade mycket stora delar av det svenska samhället.

Förutom denna breda, principiella plattform som också framfördes som en kritik när riksdagen fattade sitt beslut fanns det också en rad formella och utredningsmässiga brister, risk för för tidiga avgångar och ekonomiska underskott. Det här pekade vi socialdemokrater konsekvent på i våra reservationer. Det handlade helt enkelt om en bedömning att den nya personalförsörjningen, yrkesförsvaret, inte skulle ha rätt hållfasthet.

Farhågorna har infriats av verkligheten, och vi kan nu se i det närmaste 20-procentiga avhopp bland soldaterna. I Försvarsmaktens budgetunderlag kan vi läsa: Den långsiktiga tillväxten av GSS/K – alltså kontinuerligt anställda yrkessoldater – berörs i dagsläget främst av frågor kring förtida avgångar under tjänstgöring och kortare anställningstider än planerat.

Det är alltså vad Försvarsmakten i sitt budgetunderlag här presenterar som viktiga och stora problem som måste lösas.

När det gäller GSS/T, de tillfälligt anställda soldaterna, har verklighetens svårigheter när det gäller rekrytering gjort att man flyttat fram måluppfyllelsen på 9 500 soldater från 2019 till 2023. Detta innebär i praktiken att insatsorganisationen inte kommer att vara genomförd 2019, vilket var en av förutsättningarna när riksdagen med knapp majoritet beslutade om att göra värnplikten vilande. När det gäller de 5 100 specialofficerarna har målbilden flyttats fram till 2020.

Kan vi lita på att det räcker med dessa justeringar i planeringen? Eller kommer det fler överraskningar? När kommer insatsorganisationen att vara fullt utbyggd?

När det gäller den ekonomiska utvecklingen har FOI pekat på ett behov av ytterligare 1 ½ miljard för att finansiera den nya personalförsörjningen. Från första stund har osäkerheten kring ekonomin varit tydlig, även om det förnekats av regeringen. Men verkligheten har kommit i kapp, och för de flesta har det blivit alltmer uppenbart att de ursprungliga ramarna inte håller.

Från socialdemokratiskt håll har vi under en längre tid krävt en översyn av personalförsörjningen. Vi har ställt de här kraven år för år, men man har från allianssidan inte velat ta till sig detta utan avslagit förslaget. Vi har drivit det här utifrån att vi har kunnat se bristande stabilitet i systemet, strukturella ekonomiska underskott och en risk för att annat inom Försvarsmakten får stå tillbaka. Därför har vi ansett att det är nödvändigt med en översyn.

Därför är det bra att vi nu kan konstatera en överenskommelse i utskottet där vi menar att regeringen måste ta initiativ till att utreda hur personalförsörjningen kan bli långsiktigt hållbar, och regeringen ska nu ta ett sådant initiativ. Det handlar även om åtgärder mot soldatavhopp,

*Vissa frågor om
Försvarsmaktens
personal*

ökad totalförvarsinformation, utvecklat mönstringsinstrument, frivilligorganisationernas framtida roll och hur den folkliga förankringen ska breddas.

Jag tycker att det är bra att vi har kommit så här långt. Man föreslår också här nu – det är vi överens om – att den socialdemokratiska motionen delvis ska bifallas. Det är bra.

Däremot avslås ett socialdemokratiskt krav på att se över möjligheterna att erbjuda GMU-utbildning på fler platser och över hela landet. Det menar vi skulle vara ett sätt att stärka försvarets regionala förankring och kopplingen till de nationella skyddsstyrkorna. Vi kommer att återkomma med det kravet i olika sammanhang, då vi tror att hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna måste ges en starkare roll i framtiden. Lokal hemvärnsutbildning har varit mycket framgångsrik.

Den uppgörelse som vi har gjort i utskottet om att utreda den nya personalförsörjningen tolkar jag som att en insikt nu har börjat växa fram på regeringssidan om att den ensidiga propagandan att den nya personalförsörjningen har fungerat felfritt och att det mesta har varit i det närmaste perfekt har varit felaktig. I den här talarstolen i riksdagen har det stått många ministrar och pratat om hur perfekt detta har fungerat, hur solen har skinit varje dag från en blå himmel och att det inte har varit några problem alls. Man har inte velat ta till sig de sakliga punkter som vi har pekat på inte har fungerat.

Nu har man kommit till en punkt där det här inte tål konfrontationen med verkligheten längre. Efter den uppgörelse som nu har nåtts är det rimligt att regeringsföreträdarna lägger all skönmålning av det slag som man hittills har sysslat med åt sidan. Det finns ingen grund för att fortsätta med den.

Ur det utredningsarbete som nu ska inledas finns det en möjlighet att leverera förslag som kan ge Försvarsberedningen nya idéer och nya infallsvinklar. Jag tycker att det är bra att man nu kan göra ett jobb som kan leverera lite ny input i det här. Men innan en utredare är tillsatt och innan arbetet över huvud taget har startat eller lett till några konkreta resultat finns det inte anledning att ta ut några som helst segrar i förskott. Vi är överens om att det ska göras en översyn. Sedan får vi se vad som händer. Men det är ett första steg i rätt riktning, och det är ett erkännande av att personalförsörjningen är behäftad med problem som på något sätt måste åtgärdas.

Anf. 114 PETER RÅDBERG (MP):

Herr talman! Förutsättningarna för internationell säkerhet har förändrats i grunden. Det betyder inte att världen är farligare, men den har blivit mindre stabil och samtidigt mer oförutsägbar. Det är svårare i dag att skilja på nationell och internationell säkerhet. De traditionella maktkonstellationerna har förändrats inbördes och i förhållande till varandra, och fortsatta förändringar är att förutse.

Oförutsägbarheten och den gemensamma sårbarheten gör att de gränsoverskridande hoten alltmer sammanfaller med de nationella. Sveriges internationella agerande för att möta de globala utmaningarna och riskerna är därför viktigt för landets säkerhet. Därför är massarméns tid med en typ av pliktsystem förbi. Därför var det helt logiskt att Sverige tog steget att gå från ett pliktsystem till en frivillighet. Tittar vi ut i världen kan vi

se att de flesta länderna i vår närhet har ett personalsystem som inte är grundat på plikt.

När detta är sagt måste man samtidigt medge att personalkostnader generellt sett är mycket höga. Det var just på den punkten som Miljöpartiet också kritiserade regeringen när vi införde den så kallade vilande pliktlagen. Alla bitar var inte på plats då och är inte det i dag heller.

Regeringen konstaterar nu också att den högre ambitionen avseende bland annat insatsorganisationens tillgänglighet kommer att leda till ökade kostnader inom främst förbandsverksamheten, men framför allt också i fråga om löner för anställd militär personal och övningsverksamhet. Försvarmakten står inför en rad stora utmaningar, både organisatoriska och framtida säkerhetspolitiska utmaningar. Risken för skenande ekonomiska kostnader för både personalförsörjning och materiel är stor.

Vi har också noterat att regeringens underlag till riksdagen är och har varit undermåligt och att det finns stora risker att soldatlönerna tränger ut till exempel materielbudgeten. Riksdagen har även i år fått väldigt lite information om just ekonomin kring det nya personalförsörjningssystemet. Därför tycker vi att det är ett rimligt krav att regeringen nu presenterar en översyn över personalförsörjningen för att just kartlägga behovet och därmed kostnadsbilden framöver.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 115 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Herr talman! Vi ska nu debattera lite grann när det gäller försörjning av personal till Försvarmakten. Det har varit en rätt het fråga ett tag, och vi har diskuterat olika delar av den under en tid. Det är naturligtvis mot bakgrund av att det har varit stora problem med både rekrytering och avhopp från Försvarmakten.

Jag ska börja med att yrka bifall till reservationerna 1 och 3.

Vi har från Vänsterpartiet i det här betänkandet ett särskilt yttrande och två reservationer, som jag nämnde. I det särskilda yttrandet beskriver vi vad vi egentligen tycker är de viktiga frågorna när det gäller personalförsörjningen. Oavsett vem som regerar och hur det ser ut är det viktigt att vi har ett personalförsörjningssystem som är dimensionerat för att klara av att förse Försvarmakten med den personal som behövs. Det måste vara anpassat efter det. Vi menar att det inte är så i dag. Vi måste ha en hög kvalitet. Vi måste ha en säkerhetspolitisk och ekonomisk syn som funkar. Oavsett konjunktur i landet måste man alltså kunna förse Försvarmakten med personal. Så är det inte i dag.

Även Försvarmakten har redovisat ett antal osäkerheter och svårigheter i det system som har genomförts av regeringen. Vi från Vänsterpartiet tycker att det system som vi har i dag riskerar att medföra inte bara en rätt kraftig kostnadsökning, utan det kan också innebära ett antal vakanser inom Försvarmakten som måste fyllas hela tiden. Det är en sak som vi definitivt tycker är rätt riskabel för Försvarets förmåga att försvara landet.

Vi tror alltså att det nya system med yrkessoldater som finns i dag innebär betydande risker för att man blir mer konjunkturkänslig, att man till slut får rusande personalkostnader och att man har svårigheter att nå rätt kompetenser, att rekrytera rätt människor. Med de osäkerheter som finns i dag tror jag att vi definitivt behöver diskutera det som har öppnats

upp lite grann av vissa av Alliansens företrädare, nämligen att återinföra värnplikt, åtminstone till viss del till att börja med.

När det gäller Vänsterpartiets syn på personalförsörjningen är vi rätt tydliga med att vi definitivt föredrar en saktat återgång till ett värnplikts-system, där man försörjer försvarets förband med värnpliktiga. Det här har varit ett stort dilemma hela tiden, från det att man tog beslutet om att genomföra förändringen, som jag vill påstå att regeringen gjorde på egen hand mot bättre vetande. Det fanns inget stort stöd bakom det sätt man gjorde det på. Det har alltså gjorts att man i dag inte har kommit fram till ett bra system. Som vanligt har alltså regeringen i det här fallet också gått fort fram, och det har blivit fel. Det är inte första gången, och det är tyvärr kanske inte sista gången heller som vi har sett det.

Det som är problemet är naturligtvis att man ska ut på den så kallade öppna arbetsmarknaden och rekrytera soldater. Det är någonting som vi i Sverige är väldigt ovana vid. Det har inte förekommit att man gör på det sättet i Sverige för att rekrytera vare sig soldater eller sjömän. Det har också pedagogiskt varit ett dilemma att förklara hur man kommer in i det här systemet. Vi är vana vid att i grunden ha en värnplikt. Vi har i grunden en rekryteringsmyndighet, ett pliktverk, som plockar fram ett antal unga killar och tjejer. Man mönstrar dem och visar på vad de kan göra och hur de skulle kunna slussas in i systemet.

Det har varit ett bra system. Det har fungerat bra utifrån att man har haft en bra bild av vilka ungdomar det finns att tillgå och som man faktiskt har kunnat placera ut. Vi är inte rädda för att säga att plikten är en del. Somliga tycker att det är jättefarligt att ha en plikt, att göra någonting för samhället. Det tycker inte vi. Vi tycker att det är bra. Här visar vi också att det faktiskt är ett bättre sätt när det gäller att göra personalförsörjningssystemet mer robust.

Det finns vissa farhågor att kostnaderna sticker i väg för dagens system. Rekryteringsmyndigheten har påpekat att det kan komma att krävas till exempel något slags premiesystem eller bonussystem för att locka till sig ungdomar och få dem att stanna kontraktstiden ut. Sex till åtta år är en lång tid att jobba med dessa uppgifter om man inte får något slags morot. Enligt FOI:s beräkningar från 2011 finns det en fördyring av systemet med upp till 1 ½ miljard kronor jämfört med ett annat system. Det är något som vi tycker att man måste ta hänsyn till när man tittar på systemet.

Systemet har varit föremål för kritik eftersom det har varit svårt att få rätt information och tillräckligt bra information från regeringen och Försvarets makt om hur det går. De har gärna målat upp en glättig bild av att det går bra. Vi har diskuterat olika sätt att rekrytera, till exempel man går ut på gymnasieskolorna och målar upp en bild av att arbetet är lätt och bra att göra. Vi tycker inte att man ska göra så på den nivån.

Vi i Vänsterpartiet är tydliga med att vi står bakom kritiken som har framförts här. Vi har själva ett förslag till lösning, nämligen att man på något sätt tar i beaktande möjligheten att återinföra en partiell värnplikt och så småningom återinföra värnplikten helt i förbanden.

Anf. 116 ANNICKA ENGBLOM (M):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkande 7 från försvarsutskottet, som handlar om personalförsörjningen.

Jag vill ta min ansats i årtalet 1987. År 1987 befann jag mig i Västerås och gick på fyraårig teknisk linje, maskinteknisk gren. Under vårkanten såg jag att jag hade en treveckors lucka under sommaren som jag inte hade fyllt med extraarbete. Ungefär vid den tidpunkten dämp det ned ett reklamblad från frivilligorganisationen marinlottakåren om en grundläggande utbildning, som lyckades passa in på de tre veckorna.

Frivilligorganisationen var på inget sätt okänd för mig. Min mamma var sedan länge engagerad i bilkåristerna, och min pappa var sedan länge engagerad i hemvärnet. Jag tyckte självklart att det skulle bli spännande, och jag utbildade mig i marinlottakåren i några år. Tre år senare, 1990, när jag hade slutat gymnasiet, stod jag vid ett annat vägskäl. Jag stod inför vägvalet att bli lärare – jag hade jobbat som lärarvikarie – ta dykinstruktörsjobbet i Dominikanska republiken som väntade på mig eller göra värnplikten. Värnplikten var ingalunda heller särskilt obekant för mig. Förutom att jag hade träffat värnpliktiga inom marinlottakåren hade jag många killkompisar på ingenjörsutbildningen som skulle göra sin tjänst efter gymnasiet. Lo and behold! Jag valde att göra värnplikten och hamnade i Karlskrona.

Ombord på fartyget HMS Karlskrona, där jag sedermera gjorde min värnpliktstjänst 15 månader som radiosignalistplutonbefäl, träffade jag mina kamrater som först och främst var män. Jag var då frivillig, något som i dag alla är. Mina kamrater var både inkallade och tjänstgjorde motvilligt. Men under tiden – det var en bra läroperiod – väcktes intresset för att fortsätta inom Försvarsmakten och sedan tillsammans på Marinens officershögskola.

Just den breda ansatsen, att väcka intresset hos dem som vi i dag inte normalt kommer i kontakt med via värnplikten, är en av de stora utmaningarna för Försvarsmakten. Till det återkommer jag strax.

Redan då, herr talman, mitt under brinnande ubåtsjaktstider, märktes resultatet av ett värnpliktssystem med fluktuerande effekt på verksamheten. När vi sedermera muckade och en ny värnpliktsbesättning kom ombord sjönk effektiviteten för förbandet tills man hade arbetat upp sig igen. Det påverkade självklart arbetet som utfördes på förbandet.

Det som var allra dyrast i verksamheten – när vi pratar om kostnader – var inte i första hand en fråga om kronor och ören utan den kompetens som tappades och som inte togs till vara. Efter många års omställningar inom försvaret under socialdemokratiska regeringar tog systemet inte heller till vara kompetensen med hjälp av repetitionsövningar och krigsförbandsövningar. Man arbetade upp kompetensen och släppte den. Det är oerhört dyrt.

Herr talman! Det här är anledningen till att alliansregeringen, när vi tog över 2006, tog sig an utmaningen att titta på alla delar av den försvarsreform som var så nödvändig för att åstadkomma just det jag talar om, nämligen effektiviteten i försvarsförmågan. Den ska vara jämn, rörlig, flexibel och tillgänglig. Det var det som Försvarsberedningen 1 och 2, 2007 och 2008, utmynnade i.

En del var den framtida personalförsörjningen för Försvarsmakten, som ingalunda var någon hastig process. Jag har, herr talman, inne på mitt kontor en tjock bibba av olika utredningar. Om någon i oppositionen saknar underlag är man välkommen att ta del av dem. Jag kan räkna upp de två försvarsberedningarna 2007 och 2008, Pliktutredningen 2009, om

vilken vi var överens med Miljöpartiet, inriktningspropositionen 2009, sedermera utredningsvillkoren 2010 och därmed den sista propositionen från regeringen 2011 i den delen, det vill säga den del som hanterar tidvis tjänstgörande personal. Det är en gedigen bakgrund till varför vi har landat där vi är i dag.

Vad är bakgrunden till reformen? Vi har i dag en frivillighet där Försvaretsmakten är en del av den reguljära arbetsmarknaden, vilket man tidigare inte har varit. Här ligger utmaningen för samhället att vara Försvaretsmakten behjälplig i denna stora samhällsreform. Det är kanske den viktigaste frågan i inriktningen av det nya försvaret. Det innebär ett oerhört viktigt fokus för oss som sitter och bevakar frågan, framför allt i utskottet. Därom är vi fullkomligt överens.

I arbetet behöver Försvaretsmakten bli bättre på sitt inre arbete, sina attityder till förändrade anställningsförhållanden för sina gruppbefäl, soldater, sjömän och civilanställda, att vara synlig på annat sätt där man tidigare har haft förband men inte längre har det och även i skolor och utbildning. Jag kan passa på att rikta ett ord till landets skolor att öppna dörren för Försvaretsmakten, liksom skolorna gör för polismyndigheterna, att hålla presentationer och föra samtal om försvars- och säkerhetspolitik.

Sedan har vi frågan om att vara synlig på ställen där många människor rör sig. Senast i måndags sprang jag på Malmö Centralstation på två representanter från Försvaretsmakten som tillsammans med representanter från Arbetsförmedlingen pratade med några ungdomar. Jag passade på att prata med dem och med ungdomarna, och jag rekommenderade ungdomarna att ta tillfället i akt och göra GMU – något de aldrig kommer att ångra. Precis detta arbete måste utvecklas och bli bättre.

Herr talman! Var befinner vi oss i dag? Vad gäller rekryteringen ser det i nuläget både bra och bekymmersamt ut. Det är inte så konstigt eftersom det är fråga om en stor reform. Det råder ett högt söktryck. Senast i går fick jag siffrorna att det är elva sökande per plats. Men det visar självklart inte hela bilden. Många söker, men hur många är lämpade, fullföljer och stannar kvar? Det är de gemensamma utmaningarna.

Vad gäller de kontinuerligt anställda, det vill säga de fast anställda soldaterna, sjömännen och gruppbefälen, meddelar Försvaretsmakten att man är i fas. Däremot är det många avhopp, som tidigare har sagts.

I detta arbete är det många som tittar på hur man skulle kunna förbättra arbetet. Det har nämnts en del här i talarstolen. Riksrevisionen har tittat på det och kom senast med en rapport i oktober. Totalförsvarets forskningsinstitut tittar på det. Försvarets högskolan producerar ett antal rapporter. Försvaretsministeren redovisade detta inför utskottet. Försvaretsmakten har också fått i uppdrag att utveckla extra både sin årsredovisning och sitt budgetunderlag i personalförsörjningsfrågan, och det förbättrar man ytterligare.

Vad det gäller betänkandet, herr talman, kan man självklart ägna sig åt att knäppa varandra på näsan om utvecklingen hittills. Jag tycker att den här överenskommelsen är mycket viktigare än så, och jag tänker inte ägna mig åt det.

Jag tycker att det är oerhört viktigt – jag vill understryka detta – att vi har en gemensam och bred överenskommelse i detta betänkande, en gemensam förflyttning mot att ta nästa steg, att ta ett helhetsgrepp, att peka på viktiga beståndsdelar i vad Försvaretsmakten behöver utveckla, i

breddad rekrytering och i folkförankring, och att ta till vara frivilligorganisationen på ett bättre sätt. Trots att vi har hållit på att diskutera den här frågan sedan 2007 skulle jag vilja påstå att vi fortfarande bara har påbörjat resan och att vi behöver justera längs vägen.

Jag tycker som sagt att det är viktigt. Ledorden i vårt framtida arbete, och det utredningsuppdrag som utskottet riktar till regeringen, träffar just de problemställningar som vi har, för vi behöver vara behjälpliga. Det kan vi också vara som enskilda ledamöter, genom att engagera det omgivande samhället i rekryteringsarbetet, bland annat i de försvarsmaktsråd som växer fram runt om i landet. Det gäller också i den södra regionen, där jag och min socialdemokratiska kollega Peter Jeppsson verkar och har en bakgrund och ett nätverk. Här har vi ett gemensamt ansvar och ett gemensamt arbete, och därför är det självklart mycket glädjande att vi i stället för att knäppa varandra på näsan krokas arm i detta arbete framöver.

Jag yrkar bifall till förslaget i försvarsutskottets betänkande nr 7.

I detta anförande instämde Abdirizak Waberi (M).
(forts. 21 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

19 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 2 maj

KrU7 Litteratur, läsande, bibliotek och språk

Punkt 1 (Läsfrämjande insatser)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V)

Votering:

200 för utskottet

113 för res. 1

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 100 M, 24 MP, 18 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 1: 96 S, 17 V

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 2 (Kulturtidskrifter)

1. utskottet
2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

175 för utskottet

138 för res. 2

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 18 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 2: 97 S, 24 MP, 17 V

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 4 (Nationell biblioteksstrategi)

1. utskottet
2. res. 4 (S, MP, V)

Votering:

175 för utskottet

138 för res. 4

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 18 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 4: 97 S, 24 MP, 17 V

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 5 (Lokala bibliotek)

1. utskottet
2. res. 5 (S, V)

Votering:

199 för utskottet

114 för res. 5

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 24 MP, 18 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 5: 97 S, 17 V

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 6 (Nationellt lånekortssystem)

1. utskottet
2. res. 6 (SD)

Votering:

294 för utskottet

19 för res. 6

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 100 M, 24 MP, 18 FP, 20 C, 17 V, 18 KD

För res. 6: 19 SD

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 7 (Digitala bibliotek)

1. utskottet
2. res. 8 (V)

Votering:

270 för utskottet

17 för res. 8

26 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 100 M, 18 FP, 19 C, 19 SD, 18 KD

För res. 8: 17 V

Avstod: 1 S, 24 MP, 1 C

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Shadiye Heydari (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 8 (Språkfrågor)

1. utskottet
2. res. 9 (SD)

Votering:

294 för utskottet

19 för res. 9

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 100 M, 24 MP, 18 FP, 20 C, 17 V, 18 KD

För res. 9: 19 SD

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 9 (Punktskriftens ställning)

1. utskottet
2. mot. Kr309 (SD)

Votering:

292 för utskottet

19 för mot.

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 97 S, 99 M, 23 MP, 18 FP, 20 C, 17 V, 18 KD

För mot.: 19 SD

Frånvarande: 15 S, 8 M, 2 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU8 Public service-frågor

Punkt 2 (Förhandsprövning av nya tjänster inom public service)

1. utskottet

2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

175 för utskottet

138 för res. 2

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 18 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 2: 97 S, 24 MP, 17 V

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 6 (Finansiering av SR, SVT och UR)

1. utskottet

2. res. 3 (S, MP, V)

Votering:

175 för utskottet

138 för res. 3

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 18 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 3: 97 S, 24 MP, 17 V

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 7 (Public service-företagens kulturbevarande uppdrag)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

294 för utskottet

19 för res. 4

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 100 M, 24 MP, 18 FP, 20 C, 17 V, 18 KD

För res. 4: 19 SD

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 1 (Villkor för överföring av uppgifter)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

294 för utskottet

19 för res.

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 100 M, 24 MP, 18 FP, 20 C, 17 V, 18 KD

För res.: 19 SD

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU17 Godkännande av ett irländskt protokoll som ska fogas till EU-fördraget och EUF-fördraget

Punkt 2 (Rätten till sin egen kropp)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

296 för utskottet

17 för res.

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 100 M, 24 MP, 18 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res.: 17 V

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU12 Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

295 för utskottet

18 för res. 1

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 100 M, 24 MP, 18 FP, 20 C, 1 SD, 17 V, 18 KD

För res. 1: 18 SD

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Johnny Skalin (SD) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

276 för utskottet

17 för res. 2

19 avstod

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 100 M, 24 MP, 18 FP, 19 C, 18 KD

För res. 2: 17 V

Avstod: 19 SD

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 4 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

20 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU18 Granskning av kommissionens meddelande om ett ramverk för global utveckling efter 2015

Kammaren biföll utskottets förslag.

Utskottets utlåtande lades till handlingarna.

CU17 Skadeståndsansvar för oljeskador till sjöss

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU13 Konsumenträtt

Punkt 1 (Sms-lån)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

277 för utskottet

19 för res. 1

17 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 100 M, 24 MP, 18 FP, 20 C, 18 KD

För res. 1: 19 SD

Avstod: 17 V

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 3 (Allmänna reklamationsnämnden)

1. utskottet
2. res. 3 (MP, V)

Votering:

272 för utskottet

40 för res. 3

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 100 M, 18 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 3: 23 MP, 17 V

Frånvarande: 15 S, 7 M, 2 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU14 Ny lag om kontroll av ekologisk produktion m.m.

Punkt 1 (Avslag på förslaget till lag om kontroll av ekologisk produktion)

1. utskottet

2. res. 1 (V, MP)

Votering:

270 för utskottet

41 för res. 1

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 100 M, 18 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 1: 24 MP, 17 V

Frånvarande: 17 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 2 (Utländska kontrollorgans myndighetsutövning)

Lagförslaget innebar att förvaltningsuppgifter som innebar myndighetsutövning fick överlåtas till en annan stat, och därför måste beslutet att anta lagförslaget fattas i den ordning som föreskrivits i 10 kap. 6 § jämförd med 8 § andra stycket regeringsformen. Det betydde att beslutet måste fattas antingen genom att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstade ja eller i den ordning som gällde för stiftande av grundlag. Utskottet hade föreslagit att lagförslaget skulle antas med ett enda beslut. Enligt riksdagsordningen skulle beslutet fattas genom omröstning med omedelbar rösträkning.

Votering:

309 för bifall

1 för avslag

1 avstod

38 frånvarande

Talmannen konstaterade att *minst tre fjärdedelar* av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja och kammaren hade således bifallit utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För bifall: 97 S, 100 M, 20 MP, 18 FP, 20 C, 19 SD, 17 V, 18 KD
För avslag: 1 MP
Avstod: 1 MP
Frånvarande: 15 S, 7 M, 3 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 5 (Strategi för ekologisk jordbruksproduktion)

1. utskottet
2. res. 3 (V, MP)

Votering:

272 för utskottet

41 för res. 3

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 100 M, 18 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 3: 24 MP, 17 V

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 7 (Mål för offentlig konsumtion)

1. utskottet
2. res. 4 (S)

Votering:

216 för utskottet

97 för res. 4

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 24 MP, 18 FP, 20 C, 19 SD, 17 V, 18 KD

För res. 4: 97 S

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU36 Ändrad beslutskompetens i vissa ärenden på bank- och försäkringsområdena

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU37 Myndigheters tillgång till elektronisk identifiering

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU39 OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU11 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet 2012

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU23 Kommittéberättelse 2013

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU18 God kvalitet och ökad tillgänglighet inom missbruks- och beroendevården

Punkt 1 (Ansvar och samverkan)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

3. res. 3 (SD)

Förberedande votering:

26 för res. 2

19 för res. 3

268 avstod

36 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

154 för utskottet

24 för res. 2

135 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 17 FP, 20 C, 18 KD

För res. 2: 24 MP

Avstod: 97 S, 1 M, 1 FP, 19 SD, 17 V

Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 2 (Gemensamma mottagningar)

1. utskottet

2. res. 5 (V)

Votering:

295 för utskottet

17 för res. 5

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 99 M, 24 MP, 18 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD

För res. 5: 17 V

Frånvarande: 15 S, 8 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Anette Åkesson (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 4 (Vårdgaranti)

1. utskottet

2. res. 8 (S, MP, V)

Votering:

175 för utskottet

138 för res. 8

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 100 M, 18 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD
För res. 8: 97 S, 24 MP, 17 V
Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 6 (Individens ställning och valmöjlighet)

1. utskottet
2. res. 10 (S, MP, V)

Votering:

175 för utskottet
138 för res. 10
36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 100 M, 18 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD
För res. 10: 97 S, 24 MP, 17 V
Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 8 (Sprututbyte)

1. utskottet
2. res. 14 (S, V)
3. res. 16 (SD)

Förberedande votering:

119 för res. 14
21 för res. 16

172 avstod
37 frånvarande

Kammaren biträdde res. 14.

Björn von Sydow (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Edip Noyan (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Elisabeth Svantesson (M) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Caroline Szyber (KD) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

156 för utskottet
114 för res. 14

43 avstod
36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 100 M, 18 FP, 20 C, 18 KD
För res. 14: 97 S, 17 V
Avstod: 24 MP, 19 SD
Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 14 (Slopad spärregel m.m.)

1. utskottet
2. res. 24 (S, MP, V)
3. res. 25 (SD)
Förberedande votering:
139 för res. 24
19 för res. 25
155 avstod
36 frånvarande
Kammaren biträdde res. 24.
Huvudvotering:
156 för utskottet
138 för res. 24
19 avstod
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 100 M, 18 FP, 20 C, 18 KD
För res. 24: 97 S, 24 MP, 17 V
Avstod: 19 SD
Frånvarande: 15 S, 7 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 15 (Kvalitetskrav i behandlingsenheter)

1. utskottet
2. res. 27 (MP)
Votering:
174 för utskottet
24 för res. 27
114 avstod
37 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 M, 18 FP, 20 C, 19 SD, 18 KD
För res. 27: 24 MP
Avstod: 97 S, 17 V
Frånvarande: 15 S, 8 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

Punkt 17 (Tvångsvård)

1. utskottet
2. res. 31 (SD)
Votering:
269 för utskottet
19 för res. 31
24 avstod
37 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 97 S, 99 M, 18 FP, 20 C, 17 V, 18 KD
För res. 31: 19 SD
Avstod: 24 MP
Frånvarande: 15 S, 8 M, 1 MP, 6 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 1 KD

SoU21 Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om kosmetiska produkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Vissa frågor om
Försvarets
personal*

21 § (forts. från 18 §) Vissa frågor om Försvarets personal
(forts. FöU7)

Anf. 117 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! När det gäller personalförsörjningen förhåller vi oss från vår sida till en reform som vi aldrig har ställt upp på. Vi är alltså i grunden motståndare till denna reform.

Men nu är detta ett faktum, och det existerar. Då måste man förhålla sig till det. Då försöker vi bidra konstruktivt på olika sätt, dels med uppgörelsen om reglerna för soldatanställningar där vi fick med en lång rad punkter om olika saker som man skulle se över när det gäller premier, löner, försäkringar och så vidare, dels med denna uppgörelse. Jag tycker därför att vi tar ett stort ansvar för en reform som vi egentligen inte står bakom. Så är det.

Annicka Engblom beskriver detta som den största samhällsreformen och den kanske viktigaste. Sedan har vi en statsminister som säger att försvaret är ett särintresse. Sedan spelas allt så att säga ned, som sker inom Försvarets. Detta är ett särintresse.

Är detta en uppfattning som du delar? Är detta ett särintresse, och i vilket perspektiv ska man betrakta att detta är en så oerhört stor samhällsreform? Jag delar uppfattningen att detta är en genomgripande förändring. Min syn är att försvaret är en nationell angelägenhet. Det är ett nationellt intresse av det mest grundläggande slag. Men det blir på något vis en obalans i retoriken när moderatföreträdarna i ena stunden säger att detta är den största reformen, och i nästa stund spelar statsministern så att säga ned allt genom att säga att försvaret är ett särintresse. Delar du statsministerns uppfattning, eller hur ska man förhålla sig till dessa olika synsätt och sätten att betrakta det som händer?

Anf. 118 ANNICKA ENGBLOM (M) replik:

Herr talman! Jag tänker vara snäll i dag och inte ge mig in i sådana krumbukter eftersom jag tycker att detta är betydligt viktigare än att, som jag tidigare sade från talarstolen, vi står och knäpper varandra på näsan. Jag tycker att det är viktigare att faktiskt understryka att vi har kommit närmare varandra i dessa frågor och tycker att det är mycket positivt att vi faktiskt tar gemensamma tag i fråga om denna stora utmaning.

Denna reform som gäller personalförsörjningen är inte bara tagen ur luften. Den är väl utredd och genomarbetad. Om jag är rätt underrättad är även den socialdemokratiska gruppen i försvarsutskottet mycket flitig med att besöka förband, ofta nere i Blekinge och inte bara på Kockums utan också inom marina förband och flygförband. Där torde väl ändå även Peter Hultqvist ha snappat upp Försvarets önskan om att

detta faktiskt fungerar så mycket bättre eftersom personalförsörjningen är nödvändig för att upprätthålla försvarsförmågan, en försvarsförmåga som länge låg i träda efter ett antal olika försvarsbeslut tagna av den tidigare regeringen utan att man hade gjort de grundläggande analyserna. Det är därifrån vi kommer, om vi nu ska ägna oss åt att titta över axeln.

Herr talman! Frågan är om man ska ägna sig åt att bara ösa mer vatten från ett tidigare läckande skepp eller om man ska ägna sig åt att proppa i de riktiga hålen som läcker i detta skepp så att det faktiskt flyter och vi får en fungerande försvarsmakt. Jag väljer att se till den överenskommelse som vi har gjort om att utreda hela personalförsörjningsreformen i sin helhet. Sedan arbetar vi tillsammans framåt för att få detta att fungera bättre i framtiden.

Anf. 119 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Det är bra att det har blivit en förändrad attityd på så sätt att det under en lång period var bara skönmålning som gällde i fråga om hur personalförsörjningen fungerar. Det var oavbrutna framsteg varje dag. Det var nästan så att man funderade på om talen var skrivna i gamla Sovjetunionen eller något sådant land eftersom det inte fanns en spricka i muren. Nu är vi i det läget att verkligheten har kommit i kapp och man inte kan gå ifrån detta längre utan man ser problemen med ekonomin, man ser problemen med avhoppen, och man ser en lång rad andra saker som inte fungerar som de ska. Då börjar vi titta på detta. Så långt är det bra att vi ska göra det nu. Det är en politisk framgång. Detta har vi från vår sida krävt länge.

Men man grundade så dåligt i fråga om detta. Man grundade med att köra över halva riksdagen i fråga om detta. Ni har alltså sått en dålig matta från början när det gäller detta.

Nu gör vi upp om lite olika småsaker i detta och försöker gå vidare. Och vi försöker förhålla oss konstruktivt till detta. Men ni gjorde alltså ett grundfel som inte är så lätt att komma ifrån.

Sedan är det klart att jag förstår att Annicka inte vill diskutera Reinheldts uttalande. Det är mest pinsamt i sammanhanget.

En konkret fråga som man så att säga skulle kunna växla in i detta är att Försvarsmakten nu pekar på att man inte kommer att klara måluppfyllelsen när det gäller GSS/T – 9 500 soldater ska vara rekryterade till 2023 i stället för till 2019. Detta visar att det är svajigt i systemet. Insatsorganisationen kommer inte att vara genomförd på det sätt som riksdagen har sagt. Jag bedömer detta som rätt så allvarligt. Jag bedömer att detta är ett problem när det gäller försvarsförmågan. Detta visar en allvarlig svikt i detta problem. Vad är din uppfattning om vad vi bör göra för att närma oss någonting som liknar en lösning? Hur bör man agera när vi befinner oss i en sådan situation med fyra års fördröjning och kanske ännu mer?

Anf. 120 ANNICKA ENGBLOM (M) replik:

Herr talman! Om vi nu ska prata historia kanske vi kan ägna en stund åt den försköning som har gjorts av de tidigare försvarsbesluten som har tagits och också de överenskommelser som har gjorts av Socialdemokraterna.

Låt mig ändå säga, påpeka och understryka återigen vad gäller de överenskommelser som har slutits tidigare att det vare en enig försvars-

beredning, inklusive Socialdemokraterna med dåvarande representanten Håkan Juholt, som underströk att denna utveckling är nödvändig. Ett halvår senare vänder Socialdemokraterna. Nu har man vänt igen, och vi är jättegglade för det. Här har vi nämligen både ett ansvar och en utmaning att vara Försvarets behjälplig för att få detta fungera. Det är precis de frågor som vi också ställer gemensamt i den utredning som regeringen har tillsatt och som undersöker detta. Detta är inte några småsaker. Det är en stor reform, och den kan vi göra gemensamt. Det kan också Peter Hultqvist bidra till i Dalarna genom att man tillsammans i dessa orter lyfter fram det samarbete med det civila samhället som Försvarets så väl behöver. Nu när Försvarets inte heller är så närvarande vad gäller förband i Dalarna som man var i spåren av de tidigare förbandsbesluten kan vi göra det här på ett annat sätt.

Jag hoppas att vi i spåren av denna ändå positiva utveckling – jag hoppas att den består inom socialdemokratin och att man inte vänder igen – kan hitta gemensamma vägar till att bredda rekryteringen, hjälpa till med folkförankringen och stå fast vid att det är precis det här som är nödvändigt för att försvarsförmågan ska vara fortsatt hög i det här landet.

Anf. 121 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Annicka Engblom talar gärna om hur bra saker och ting kan vara. Om vi till exempel talar om underlag beskriver hon hur mycket paper det naturligtvis har funnits till underlaget.

Med facit i hand och när man ser hur problemen hopar sig – för det är faktiskt så att problemen hopar sig – undrar jag dock varför man inte kan erkänna att det här är någonting som är problematiskt, att man måste hantera det på ett sådant sätt att det blir bättre och att man faktiskt gjorde ett misstag som inte ansträngde sig mer för att verkligen förankra det i ett riksdagsbeslut. Det gäller oavsett tidigare hantering av detta från olika partier. Vänsterpartiet har alltid varit för att behålla värnplikten och se till att det på något sätt blir bra, oavsett försvarsberedningar tidigare. Det var alltså inte en enig försvarsberedning i det här, utan Vänsterpartiet ställde sig utanför. Jag vill bara påminna om det.

Man har problem framför allt när det gäller kostnaderna. Vi har en ovanlig situation i Sverige med den här rekryteringen. Så är det. Vi är inte alls vana vid att gå ut och rekrytera yrkessoldater i Sverige, vilket egentligen är det stora dilemma. Vi har ett system som jag tror blir konjunkturkänsligt i dag – om man tittar på dem som söker och dem som sedan blir kvar ser man att ett stort söktryck inte beror på att det är så jätteintressant. På många sätt söker man i stället för att man har behov av att ha ett jobb. Vi har i dag en hög arbetslöshet – regeringen har sett till att den är på 24–25 procent för ungdomar – vilket gör att många söker. Vad man sedan får tag på – om man får tag på rätt och kan rekrytera rätt – blir kontentan av att man inte gör det.

Jag menar också att just problemet med att man inte har ett bra mönstringsförfarande är ytterligare en sak som påverkar. Det innebär också att man kanske gör fel när det gäller rekryteringsbiten till exempel på gymnasieskolan. Det kan jag återkomma till.

Anf. 122 ANNICKA ENGBLOM (M) replik:

Herr talman! Jag respekterar Vänsterpartiet i den delen att man åtminstone har varit konsekvent i sina ställningstaganden.

Det är väldigt intressant att just Vänsterpartiet lyfter fram det här med kostnader. Där är det också en konsekvent linje; man föreslår en betydligt lägre ram än vad regeringen har gjort sedan 2006. Det är därför jag tycker att det steg Socialdemokraterna har tagit är positivt. Den första fråga Socialdemokraterna kom överens med V och MP om inför 2010 var faktiskt en minskning på försvarsanslagen med 2 miljarder per år. Om man nu lyfter fram kostnaden som ett problem i ena delen och i andra delen föreslår minskade ramar för Försvarsmakten är det åtminstone med min enkla skolmatematik någonting som inte går ihop. Återigen: Det är bra att Socialdemokraterna närmar sig oss i det här och nu ligger på samma ram som regeringen föreslår.

Sedan, herr talman, delar jag absolut inte Torbjörn Björlunds slutsats att man söker sig till Försvarsmakten för att man saknar ett jobb. Det är inte vad jag ser bland de ungdomar som mönstrar, genomgår GMU och sedermera genomgår sin yrkesutbildning och tar anställning i Försvarsmakten. Jag har förmånen att ha följt dem under lång tid nere i Karlskrona eftersom marinen ju var försöksförband vad gäller att anställa sina sjömän sedan flera år tillbaka. Några mer välmotiverade och goda ambassadörer som också levererar med kvalitet får man faktiskt leta efter. Ungdomar söker sig till Försvarsmakten därför att det är en bra arbetsgivare med viktiga uppgifter och för att det är ett intressant yrke.

Anf. 123 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Det är intressant det här med kostnader. Man kan lägga upp en försvarsbudget på många olika sätt. Man kan i en stor statsbudget dra ned intäkterna genom att ha en väldig massa skattelättnader, jobbskatteavdrag och sådant, men man kan lägga på för att till exempel köpa in Gripen. Det finns alltså olika sätt att hantera det här. Det gör vi i Vänsterpartiet också, och vi gör det på ett väldigt bra sätt – vi sparar pengar genom att göra andra saker än vad regeringen gör. Det är det första vi gör. Vi ser också till att det finns pengar i statskassan.

Det som är oroande är dock att man inte ser att just det system med yrkessoldater vi har enligt vissa faktiskt befaras bli dyrare än värnpliktsystemet. Det är det som är kärnan i vår kritik också. Tittar man på det Rekryteringsmyndigheten har tagit fram ser man att de befarar att vi kanske måste lägga in bonusar och sådana saker för att få dem att stanna kvar under de åtta åren. Det kommer att driva på kostnaderna. Likadant är det när FOI lägger fram sin undersökning. Den visar att det här är någonting som kommer att drivas på, för det krävs en omsättning av personal. Man måste ta hänsyn också till den biten. Gjorde man inte det innan man tog det här beslutet? Det är en fråga som är rätt intressant.

När det gäller rekrytering av ungdomar tycker jag också att det är klokt att man berömmar dem som tar anställning och gör ett bra jobb. Så är det nämligen; vi har alltid haft bra kompetens i det svenska försvaret, vill jag påstå, oavsett om det har varit värnpliktiga eller yrkesanställda officerare. Rekryteringen i dag blir dock helt annorlunda; till exempel har man inte ett underlag från en mönstring som gör att man faktiskt kan plocka. Det är en sådan sak vi har lyft fram i debatten. Hur gör man för

att få tag på dem som verkligen skulle kunna göra en insats, och hur får man dem att komma in?

Kritiken som har framförts när det gäller gymnasieskolorna är att man har förskönat själva uppdraget, vilket sedan kan leda till att man hoppar av. Jag menar att det ändå finns en risk att just konjunktürkänsligheten påverkar det här. Får vi mängder med jobb som ungdomar erbjuds blir det här mindre attraktivt om man inte lägger på en massa pengar. Det är där vi har dilemmat i slutändan, och jag skulle vilja veta hur man löser det. Lägger man på pengar, eller gör man något annat för att få dem att stanna kvar, till exempel?

Anf. 124 ANNICKA ENGBLOM (M) replik:

Herr talman! Jag hoppas att både Rekryteringsmyndigheten och Försvarets HR-avdelning sitter och tittar lite grann på såväl det här replikskiftet som den här debatten. Många av de frågetecken och frågeställningar – och utmaningar, skulle jag vilja säga – som Torbjörn Björnlund har lyft fram här delar jag nämligen absolut. Det är också det vi gemensamt vill ha belyst i det betänkande flera partier har anslutit sig till att föra fram i den här utredningen, där man också ger handfasta tips på vad vi behöver ha en uppföljning på.

Vad gäller kostnaderna står det faktiskt också i betänkandet att regeringen i budgetpropositionen både 2012 och 2013 har meddelat att förstärkningar eventuellt behöver komma till men att man behöver ha ett ordentligt underlag. Man har också gett i uppdrag till både Försvarets och FOI att titta extra på hur man kan vässa rekryteringsinstrumenten, eftersom det är så pass viktigt. Det är nämligen en attityd- och kulturförändring också inom Försvarets, som är vana att så att säga få sig kompetens tillsänd och kunna sälla. Nu måste man ändra sig och också kunna tala om hur duktig man är.

Jag tycker ändå inte att vi ska förringa det höga söktryck som är, men vi ska definitivt lyfta fram också de utmaningar som finns längs vägen och även uthållighet i tid. Det är nämligen mycket såväl tid som kompetens och resurser som investeras i varje anställd i dag. Då är det också meningsfulla arbetsuppgifter som ligger bakom, och det finns det en räkna av i Försvarets.

Jag ser alltså fram emot att kunna göra vad jag kan för att bidra till att det här ska fungera bättre, men jag tycker också att debatten ska lyfta fram det som fungerar väldigt bra. Det tycker jag nämligen är övervägande i Försvarets i dag.

Anf. 125 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Vi diskuterar nu försvarsutskottets betänkande 7 som behandlar motioner om Försvarets personalförsörjning väckta under den allmänna motionstiden 2011 och 2012. Försvarets personalförsörjning är ett lite krångligt ord för någonting som är mycket viktigt, nämligen hur Sveriges försvarsmakt ska rekrytera soldater, officerare och även civilanställda. Detta skedde under förra seklet genom den värnplikt på något år som alla män skulle fullgöra för att fylla rollerna i det invasionsförsvar som skulle försvara vårt land mot angrepp under det andra världskriget och under det långa kalla kriget därefter.

Nu har Sverige, vilket Peter Rådberg beskrev i sitt inlägg, likt de allra flesta länder lämnat invasionsförsvaret till förmån för ett rörligt och flexibelt insatsförsvaret. Vi är brett överens om att försvaret ska bestå av både män och kvinnor, och det finns faktiskt en bred uppslutning i riksdagen om att rekryteringen ska ske på frivillig grund.

Försvarsberedningen banade, som Annicka Engblom sade, väg för detta, och efter Pliktutredningens genomförande tog riksdagen flera successiva beslut. Det var helt visst så att Socialdemokraterna då ville ha en viss plikt kopplad till mönstringen och kanske till den första tremånaders grundläggande militära utbildningen. Det rådde dock en bred enighet om att huvudutbildningen därefter skulle genomföras efter ett frivilligt beslut av den enskilda mannen eller kvinnan.

Motiven för frivillighet är flera. Det är bättre med motivation än med tvång, och antalet värnpliktiga ur en årskull på kanske 110 000 var på slutet inte mer än ca 5 000. Att rekrytera bara 5 procent ur en årskull genom plikt är i längden knappast hållbart, och det är en kraft i sig att framtidens svenska soldater frivilligt väljer detta viktiga uppdrag.

Nu rekryter vi på frivillig grund till försvaret sedan flera år, och intresset är glädjande nog riktigt bra. Det finns dock utmaningar; till exempel slutar alltför många i förtid. Försvarmakten arbetar intensivt på att göra sitt erbjudande till blivande soldater och officerare så attraktivt som möjligt, och jag tycker att de förtjänar stort beröm för det jobb som de gör med att försöka landa en stor reform som har många utmaningar. Samarbetet med arbetsgivare, kommuner, myndigheter och organisationer utvecklas alltmer. Det är helt klart att Försvarmakten inte klarar det här på egen hand. Det behövs en uppslutning från hela samhället, och det är desto bättre ju starkare uppslutning och förankring man har i sitt arbete från oss i Sveriges riksdag.

Därför är det bra att ett enigt utskott understryker vikten av långsiktighet och förutsägbarhet vad avser Försvarets nya personalförsörjning, liksom att utskottet slår fast vikten av att utveckla denna i enlighet med de av riksdagen fattade besluten. Jag välkomnar, liksom Annicka Engblom, styrkan i att vi är så pass överens om det hela, oavsett hur mycket vatten som har runnit under broarna.

Insikten om att det är en komplicerad och svår uppgift att gå från värnplikt till frivillighet och att det hela tiden måste finnas en beredskap att lösa uppkommande svårigheter har funnits hela tiden. Riksdagen slog fast, vilket vi skriver i betänkandet, att uppföljningen kommer att bli en central uppgift.

Grundat i en motion från Socialdemokraterna tillkännager nu en enig riksdag sin mening att regeringen bör utreda en breddad rekryteringsbas och en stärkt folkförankring. Vi exemplifierar med viktiga delområden som bör tas upp.

Jag och Centerpartiet ser ett stort värde i en bred samsyn om försvarets inriktning och personalförsörjning, och vi ser det positivt att så är fallet liksom att förbättringar i personalförsörjningen ska utredas.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

I detta anförande instämde Annicka Engblom (M).

Anf. 126 MIKAEL JANSSON (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag på samtliga punkter.

Den av riksdagen beslutade Insatsorganisationen 2014 har som mål att markförsvaret ska bestå av tolv manöverbataljoner. Redan detta är enligt vår mening för lite, men det är en annan diskussion. Insatsorganisation 14 intas inte år 2014 utan planeras nu att förhoppningsvis intas år 2023. Den begränsade förmåga till territoriellt försvar som IO 14 eventuellt kommer att ha har vi alltså inte ännu. När vi väl har intagit IO 14, ja, då och först då kommer vi att ha tillräcklig förmåga att försvara en del av landet i en vecka, om en potentiell fiende är snäll nog att säga till i tid först förstås så att vi kan mobilisera våra styrkor och förflytta dem i lugn och ro.

I det tidigare försvaret med fördelningar och brigader hade markstridskrafterna sammanlagt mellan 150 och 200 bataljoner, hemvärnet oräknat. Det fanns då stora personalreserver. Det säger sig självt att det är extra viktigt att personalen nu är fulltalig när försvaret är så bantat som det är nu. Riksrevisionen har kunnat konstatera att det tyvärr föreligger svåra problem.

Sett över alla försvarsgrenarna saknas det redundans för personalen så att vi ibland är tvungna att skära ned på nyttjandetiden för dyra materielsystem, vilket ofta får direkt negativ inverkan på beredskapen. Det är inte utan att man kan se en koppling mellan denna typ av problem å ena sidan och det faktiska utfallet av situationer likt den som nyligen uppstod med ryska plan som övade i närheten av svenskt territorium under den så kallade ryska påsken å den andra. Om vi hade haft en bättre redundans, om vi annorlunda uttryckt hade haft ytterligare markpersonal och piloter tillgängliga för att tjänstgöra under denna helg, hade vi då kunnat hantera denna situation på ett bättre sätt? Jag misstänker att svaret är ja på den frågan.

Herr talman! På armésidan har det varit svårt att över tid teckna nödvändiga kontrakt för dem som temporärt ska tjänstgöra, de så kallade GSS/T. Det gäller att komma ihåg att det inte enbart räcker med att uppfylla målen för intresseanmälningar och tecknade kontrakt, utan det är också viktigt att de som anställs stannar kvar i organisationen tillräckligt länge. Om detta inte sker håller inte beräkningarna för den nya organisationens personalförsörjning.

Det har sparats på försvaret länge med både tårtspadar och osthyvlar. Till sist blir kvarvarande förmåga på många olika sätt urholkad. Personalpolitiken är ett område som tyvärr kan sägas ha urholkats på detta sätt.

Till att börja med är soldaternas löner ett problem. Varför ska unga duktiga killar och tjejer behöva uthärda löner på städarnivå trots att de är skyldiga att tjänstgöra till och med i krig utomlands? Varför ska de betala för sin mat i fält? Varför ska de betala hyra för sina logement?

Naturligtvis bottnar detta i grunden i Sveriges ekonomi och riksdagens budgetprioriteringar. Att höja löner generellt för hela kategorier av människor är inte billigt eller lätt att räkna hem. Men vi måste se och förstå dessa problem och på sikt försöka rätta till dem. Vi har inte råd att vara naiva.

Herr talman! Totalförsvarsplikten är nu enbart ett verktyg vid höjd beredskap. Normalt ska vårt försvar bemannas med anställd frivillig

personal. När frågan om villkor och lagstöd för de nya kontraktsformerna GSS/K och GSS/T, alltså kontinuerliga respektive tidvisa kontrakt, lades fram för beslut i riksdagen röstade Sverigedemokraterna för förslaget – detta för att det aktuella systemet ska fungera. Men det är ingen hemlighet att vi vill att värnplikten återtas även i fred och normal beredskap för att fylla ut och utöka antalet förband.

Socialdemokraterna påpekar ofta att det var med en mycket knapp majoritet som riksdagen beslöt om det nya personalförsörjningssystemet. Det stämmer. Vi sverigedemokrater var dock inte med; det var före vårt inträde i riksdagen.

Frågan är hur majoriteten ser ut i dag. Många talar i alla fall med värme om värnpliktsutbildning. Kanske hade vi i denna kammare med kammarens nuvarande sammansättning kunnat besluta om någon form av värnpliktsutbildning, även inom ramen för regeringens budget – nåväl.

I detta betänkande samsas 13 motioner specificerade i fyra punkter. Under punkt 1 biträder vi Hultqvists motion 228 yrkande 11. Varför gör vi detta? Jo, därför att i yrkandet föreslås en översyn av befintligt personalförsörjningssystem. Vi finner detta lämpligt. De brister som tycks finnas bör verifieras om vi politiker ska kunna föreslå konkreta förbättringar.

Åtgärder för att åter folkförankra försvaret bör vidtas.

Samtidigt med dessa ambitioner måste vi veta att personalkostnader och förbättringar inte kan finansieras av den nuvarande materielbudgeten, där det redan saknas tiotals miljarder för att kunna nå fram till de krav som ställs för IO 14.

Anslagen till försvaret har ramlat ned till lägsta tänkbara nivå. Försvarets anslag måste öka, och äntligen har vi hört att statsministern vaknat i frågan. Tyvärr är det svårt att fästa särskilt stor tilltro till uttalandena från statsministern, med tanke på den historia som finns av Moderaternas och borgerlighetens tidigare tal om satsningar på försvaret. Budgetförstärkningar tycks betyda något helt annat för Moderaterna än vad de gör för resten av världen.

Vi är alla redo för debatten om hur mycket försvarets anslag måste öka fram till 2023 som ett planmål för insatsorganisationen.

När vi sedan i Nordefco söker vidga det nordiska försvarssamarbetet följer frågan: Kan de svenska soldaterna på sikt tjäna väsentligt mindre än sina nordiska kollegor? Är det verkligen rimligt?

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 16 maj.)

22 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

EU-dokument

KOM(2013) 265 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och välbefinnande, växters sundhet, växtförökningsmaterial och växtskyddsmedel samt om ändring av förord-

ningarna (EG) nr 999/2001, (EG) nr 1829/2003, (EG) nr 1831/2003, (EG) nr 1/2005, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 834/2007, (EG) nr 1099/2009, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012 och (EU) nr [...] /2013 och direktiven 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG, 2008/120/EG och 2009/128/EG (förordningen om offentlig kontroll)

23 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 15 maj

2012/13:410 Brister i stödet till unga arbetslösa

av *Patrik Björck* (S)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2012/13:411 Jämställdheten i näringslivet

av *Patrik Björck* (S)

till statsrådet Maria Arnholm (FP)

2012/13:412 Samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen

av *Esabelle Dingizian* (MP)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2012/13:413 Förbättrad järnvägskapacitet

av *Isak From* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:414 Säljbara kvoter och utkastförbud

av *Jan-Olof Larsson* (S)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

2012/13:415 Villkor för användande av vattenskoter

av *Jens Holm* (V)

till miljöminister Lena Ek (C)

2012/13:416 Skatteutjämningsystemet

av *Lars Johansson* (S)

till statsrådet Peter Norman (M)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 21 maj.

24 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 14 maj

2012/13:503 Fördröjda biståndsinsatser

av *Hans Linde* (V)

till statsrådet Gunilla Carlsson (M)

2012/13:504 Intäkter från trängselskatt i Stockholm

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:505 Lagstiftning mot handel med hyreskontrakt

av *Amineh Kakabaveh* (V)

till statsrådet Stefan Attefall (KD)

Prot. 2012/13:105

15 maj

den 15 maj

2012/13:506 Lagstiftning för rättsväsendets personal vid internationella uppdrag

av *Allan Widman* (FP)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:507 Trafiksäkerheten på Odensalavägen

av *Ardalan Shekarabi* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:508 Kryssningskajen i Visby hamn

av *Gunnar Andrén* (FP)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 21 maj.

25 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 15 maj

2012/13:480 Mänskliga rättigheter i Kambodja

av *Valter Mutt* (MP)

till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)

2012/13:491 EU:s direktiv om offentlig upphandling

av *Marie Granlund* (S)

till statsrådet Stefan Attefall (KD)

2012/13:492 Tillgången till internet och telefon på de rättspsykiatriska regionklinikerna

av *Carina Adolfsson Elgestam* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2012/13:494 Ömsesidigt godkännande av fångstredskap

av *Helena Leander* (MP)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

2012/13:495 Svarthandel med hyreskontrakt

av *Amineh Kakabaveh* (V)

till statsrådet Stefan Attefall (KD)

2012/13:498 Bron vid Norrbo

av *Per Svedberg* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

26 § Kammaren åtskildes kl. 17.01.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början till och med 8 §
anf. 36 (delvis),
av talmannen därefter till och med 12 § anf. 69 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 16 § anf. 103 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Eva-Lena Ekman

1 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden.....	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
3 § Anmälan om inkommen granskningsrapport från Riksrevisionen	2
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
5 § Förnyad bordläggning.....	2
6 § Granskning av kommissionens meddelande om ett ramverk för global utveckling efter 2015.....	3
Utrikesutskottets utlåtande 2012/13:UU18.....	3
Anf. 1 KENNETH G FORSLUND (S)	3
Anf. 2 CHRISTIAN HOLM (M).....	4
Anf. 3 CHRISTER WINBÄCK (FP)	6
Anf. 4 KENNETH G FORSLUND (S) replik	7
Anf. 5 CHRISTER WINBÄCK (FP) replik	8
Anf. 6 KENNETH G FORSLUND (S) replik	8
Anf. 7 CHRISTER WINBÄCK (FP) replik	8
Anf. 8 KERSTIN LUNDGREN (C).....	8
Anf. 9 BJÖRN SÖDER (SD)	10
Anf. 10 KENNETH G FORSLUND (S) replik	11
Anf. 11 BJÖRN SÖDER (SD) replik	11
Anf. 12 KENNETH G FORSLUND (S) replik	11
Anf. 13 BJÖRN SÖDER (SD) replik	12
Anf. 14 HANS LINDE (V).....	12
Anf. 15 BJÖRN SÖDER (SD) replik	15
Anf. 16 HANS LINDE (V) replik	15
Anf. 17 BJÖRN SÖDER (SD) replik	16
Anf. 18 HANS LINDE (V) replik	16
Anf. 19 DÉsirÉE PETHRUS (KD)	17
Anf. 20 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M).....	19
Anf. 21 MARKUS WIECHEL (SD)	20
Anf. 22 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M) replik	21
Anf. 23 MARKUS WIECHEL (SD) replik	21
Anf. 24 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (M) replik	21
Anf. 25 MARKUS WIECHEL (SD) replik	21
Anf. 26 HANS LINDE (V) replik	22
Anf. 27 MARKUS WIECHEL (SD) replik	22
Anf. 28 HANS LINDE (V) replik	23
Anf. 29 MARKUS WIECHEL (SD) replik	23
Anf. 30 DÉsirÉE PETHRUS (KD)	23
Anf. 31 CHRISTIAN HOLM (M).....	24
(Beslut fattades under 20 §.).....	24
7 § Skadeståndsansvar för oljeskador till sjöss	25
Civilutskottets betänkande 2012/13:CU17	25
Anf. 32 ROLAND UTBULT (KD).....	25

(Beslut fattades under 20 §.)	27
8 § Konsumenträtt.....	27
Civilutskottets betänkande 2012/13:CU13.....	27
Anf. 33 JAN LINDHOLM (MP).....	27
Anf. 34 MARKUS WIECHEL (SD).....	29
Anf. 35 MARIANNE BERG (V).....	30
Anf. 36 CARINA OHLSSON (S).....	31
Anf. 37 JESSIKA VILHELMSSON (M).....	33
Anf. 38 NINA LUNDSTRÖM (FP).....	35
Anf. 39 RICKARD NORDIN (C).....	36
Anf. 40 ROLAND UTBULT (KD).....	37
(Beslut fattades under 20 §.)	39
9 § Ny lag om kontroll av ekologisk produktion m.m.	39
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2012/13:MJU14	39
Anf. 41 JOHAN LÖFSTRAND (S).....	39
Anf. 42 KEW NORDQVIST (MP).....	41
Anf. 43 OLLE LARSSON (SD).....	43
Anf. 44 JENS HOLM (V)	43
Anf. 45 ÅSA COENRAADS (M)	45
Anf. 46 KEW NORDQVIST (MP) replik.....	47
Anf. 47 ÅSA COENRAADS (M) replik.....	48
Anf. 48 KEW NORDQVIST (MP) replik.....	48
Anf. 49 ÅSA COENRAADS (M) replik.....	48
Anf. 50 JENS HOLM (V) replik.....	49
Anf. 51 ÅSA COENRAADS (M) replik.....	49
Anf. 52 JENS HOLM (V) replik.....	50
Anf. 53 ÅSA COENRAADS (M) replik.....	50
Anf. 54 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik.....	51
Anf. 55 ÅSA COENRAADS (M) replik.....	51
Anf. 56 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik.....	52
Anf. 57 ÅSA COENRAADS (M) replik.....	52
Anf. 58 ANITA BRODÉN (FP).....	53
Anf. 59 JENS HOLM (V) replik.....	55
Anf. 60 ANITA BRODÉN (FP) replik	55
Anf. 61 JENS HOLM (V) replik.....	56
Anf. 62 ANITA BRODÉN (FP) replik	56
Anf. 63 INGER FREDRIKSSON (C).....	57
Anf. 64 IRENE OSKARSSON (KD).....	58
Anf. 65 KEW NORDQVIST (MP) replik.....	59
Anf. 66 IRENE OSKARSSON (KD) replik.....	60
Anf. 67 KEW NORDQVIST (MP) replik.....	60
Anf. 68 IRENE OSKARSSON (KD).....	60
(Beslut fattades under 20 §.)	61
10 § Ändrad beslutskompetens i vissa ärenden på bank- och försäkringsområdena	61
Finansutskottets betänkande 2012/13:FiU36	61
(Beslut fattades under 20 §.)	61
11 § Myndigheters tillgång till elektronisk identifiering	61

Finansutskottets betänkande 2012/13:FiU37.....	61
(Beslut fattades under 20 §.).....	61
12 § OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister	61
Finansutskottets betänkande 2012/13:FiU39.....	61
Anf. 69 LOTTA OLSSON (M)	61
(Beslut fattades under 20 §.).....	62
13 § Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet 2012	62
Utbildningsutskottets betänkande 2012/13:UbU11	62
(Beslut fattades under 20 §.).....	62
14 § Kommittéberättelse 2013	62
Konstitutionsutskottets betänkande 2012/13:KU23	62
Anf. 70 SEDAT DOGRU (M).....	62
(Beslut fattades under 20 §.).....	63
15 § Reglering av Partibidragsnämnden	63
Konstitutionsutskottets betänkande 2012/13:KU24	63
Anf. 71 SEDAT DOGRU (M).....	63
(Beslut fattades under 20 §.).....	63
16 § God kvalitet och ökad tillgänglighet inom missbruks- och beroendevården.....	64
Socialutskottets betänkande 2012/13:SoU18	64
Anf. 72 CHRISTER ENGELHARDT (S).....	64
Anf. 73 MAGNUS EHRENCRONA (MP).....	67
Anf. 74 PER RAMHORN (SD)	71
Anf. 75 EVA OLOFSSON (V).....	72
Anf. 76 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	76
Anf. 77 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik.....	78
Anf. 78 Statsrådet MARIA LARSSON (KD) replik	78
Anf. 79 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik.....	79
Anf. 80 Statsrådet MARIA LARSSON (KD) replik	80
Anf. 81 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik.....	80
Anf. 82 Statsrådet MARIA LARSSON (KD) replik	80
Anf. 83 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik.....	81
Anf. 84 Statsrådet MARIA LARSSON (KD) replik	81
Anf. 85 EVA OLOFSSON (V) replik	81
Anf. 86 Statsrådet MARIA LARSSON (KD) replik	82
Anf. 87 EVA OLOFSSON (V) replik	82
Anf. 88 Statsrådet MARIA LARSSON (KD) replik	83
Anf. 89 METIN ATASEVEN (M).....	83
Anf. 90 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik.....	86
Anf. 91 METIN ATASEVEN (M) replik.....	86
Anf. 92 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik.....	86
Anf. 93 METIN ATASEVEN (M) replik.....	87
Anf. 94 EVA OLOFSSON (V) replik	87
Anf. 95 METIN ATASEVEN (M) replik.....	88
Anf. 96 EVA OLOFSSON (V) replik	88
Anf. 97 METIN ATASEVEN (M) replik.....	89
Anf. 98 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP).....	89

Anf. 99	CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	91
Anf. 100	MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik	91
Anf. 101	CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	92
Anf. 102	MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik	92
Anf. 103	RICKARD NORDIN (C)	93
Anf. 104	EVA OLOFSSON (V) replik	94
Anf. 105	RICKARD NORDIN (C) replik	95
Anf. 106	EVA OLOFSSON (V) replik	95
Anf. 107	RICKARD NORDIN (C) replik	96
Anf. 108	CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	96
Anf. 109	RICKARD NORDIN (C) replik	96
Anf. 110	CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	97
Anf. 111	RICKARD NORDIN (C) replik	97
Anf. 112	MAGNUS SJÖDAHL (KD)	98
	(Beslut fattades under 20 §.)	100
17 §	Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om kosmetiska produkter	100
	Socialutskottets betänkande 2012/13:SoU21	100
	(Beslut fattades under 20 §.)	100
18 §	Vissa frågor om Försvarsmaktens personal	100
	Försvarsutskottets betänkande 2012/13:FöU7	100
Anf. 113	PETER HULTQVIST (S)	100
Anf. 114	PETER RÅDBERG (MP)	102
Anf. 115	TORBJÖRN BJÖRLUND (V)	103
Anf. 116	ANNICKA ENGBLOM (M)	104
	(forts. 21 §)	107
	Ajournering	107
	Återupptagna förhandlingar	107
19 §	Beslut om ärenden som slutdebatterats den 2 maj	107
	KrU7 Litteratur, läsande, bibliotek och språk	107
	KrU8 Public service-frågor	110
	JuU19 Dataskydd vid europeiskt polissamarbete och straffrättsligt samarbete	111
	UU17 Godkännande av ett irländskt protokoll som ska fogas till EU-fördraget och EUF-fördraget	111
	UbU12 Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd	111
20 §	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	112
	UU18 Granskning av kommissionens meddelande om ett ramverk för global utveckling efter 2015	112
	CU17 Skadeståndsansvar för oljeskador till sjöss	112
	CU13 Konsumenträtt	112
	MJU14 Ny lag om kontroll av ekologisk produktion m.m.	113
	FiU36 Ändrad beslutskompetens i vissa ärenden på bank- och försäkringsområdena	114

FiU37 Myndigheters tillgång till elektronisk identifiering	114
FiU39 OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister	114
UbU11 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet 2012	114
KU23 Kommittéberättelse 2013	114
KU24 Reglering av Partibidragdsnämnden	115
SoU18 God kvalitet och ökad tillgänglighet inom missbruks- och beroendevården	115
SoU21 Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om kosmetiska produkter	118
21 § (forts. från 18 §) Vissa frågor om Försvarsmaktens personal (forts. FöU7).....	118
Anf. 117 PETER HULTQVIST (S) replik	118
Anf. 118 ANNICKA ENGBLOM (M) replik	118
Anf. 119 PETER HULTQVIST (S) replik	119
Anf. 120 ANNICKA ENGBLOM (M) replik	119
Anf. 121 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik.....	120
Anf. 122 ANNICKA ENGBLOM (M) replik	121
Anf. 123 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik.....	121
Anf. 124 ANNICKA ENGBLOM (M) replik	122
Anf. 125 STAFFAN DANIELSSON (C).....	122
Anf. 126 MIKAEL JANSSON (SD)	124
(Beslut skulle fattas den 16 maj.)	125
22 § Bordläggning.....	125
23 § Anmälan om interpellationer.....	126
24 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	126
25 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	127
26 § Kammaren åtskildes kl. 17.01.....	128

